دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕی و سەرنووسەر
مصلح مصطفى جەلالی

سانی ١٩٧٠ دامەزراوە

هاوکاری
التضامن

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

لەم ژمارەیەدا
چاوپێکەوتنێك لەگەڵ بەڕێز محمد حمزە لە رۆژی هەڵبژاردنی ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا ..

پێنج شەممە ١٩٨٦/٨/٢١ ژمارە ٨٥٣ — ١٢ لاپەڕە — ٥٠ فلسە — الخميس ١٩٨٦/٨/٢١ العدد ٨٥٣

سوپای نەبەردمان تەنگی بە دوژمن هەڵچنیوە

هەڵۆدلێرەکانمان لە سەرکوتانەوەی دوژمن بەردەوامن

هیچ کەشتی یەکی نەوت بەرلە ئاگری مەقوازانی عیراق رزگاری نابێ

هەڵۆ ئازاکانمان دوای ئەوەی ئاگریان لە دوورگەی سری بەرداو چەندان کەشتی نەوت بەریش لەوناوەدا ئاگری تێبەربووو سووتا کەوتونەتە راوکردنی هەر کەشتیەکی نەوت بەریاشایی کە دەیەوێ لە رۆخەئاوەکانی ئێران نزیك بێتەوە ..وا لەم هەفتەیەدا چوار کەشتی نەوت بە سەرساروخی هەڵۆ نەبەردەکانمان کەوت و لە ناوبران ..خوا یاربێ هەر کەشتیەکی تریش بەهەر نهێنیەو فروفێڵێك بیەوێ خۆی بگەیەنێتە ناوچە دیاریکراوەکە لە ئاگری حەقخوازانی ئێران قورتار نابێ .

جگە لەمە هەڵۆ ئازاکانمان لەم هەفتەیەدا بۆ بەربەست کردنی بوردومانی بێشەرمی خومەینیەکان بۆ سەر شارو ئاوایەکانی وڵات چەندین نیشانەی پیشەسازی و ئابووری دوژمنیان هەڵتەکا-

لە لایەکی ترەوە هێزە قارەمانەکانمان لە گشت بەرەکانی جەنگدا کەوتونەتە سەرکوتانەوەی هێزەکانی دوژمن و بەهەموو جۆرە چەکێك هەر رۆژە چەندان سەنگەرو بنکەیان بەئاسماندا دەبەن و کوژراو بریندار-

-ێکی زۆریان تێدەکەوێ و کەرەسەیەکی زۆریشیان لێ لە ناو دەبرێ ..

لەم هەفتەیەدا چەند جارێکیش لە زۆر بەرەی فەیلەقەکاندا هێزەکانمان چەند دەستە جەنگاوەرێکیان ناردۆتە سەر سەنگەرەکانی پێشەوەی دوژمن و ئازایانە دەستیان لێوەشاندون و بەسەلامەتی گەڕاونەتەوە جێگای خۆیان ..

دوژمن ئەم هەفتەیەش چەند جارێك بەسەرەو هەندێ ناوچەی تری بە تۆپە دوور هاوێژەکانی تۆپ باران کرد کە لە ئەنجامدا چەند هاووڵاتیەکی بێ گوناه شەهیدو بریندار بوون و زیانیش لە چەند خانوو بەرەو ئۆتۆمۆبێل کەوت .. دوژمن بەم کردەوە ناشیرینەی دەیەوێ تۆڵەی زیانەکانی بەرەکانی جەنگی بسێنێتەوە کە بێگومان پانمنیشەو سوپای قارەمانی عیراق دەزانێ چۆن سنوور بۆ ئەم بێ شەرمیەی دابنێ ..

ئەنجومەنی هاوکاری کەنداوی عەرەب لە ئاڵۆزکۆری جەنگ دەدوێ

جێگری سەرەك وەزیران وەزیری دەرەوەی کوێت شێخ صباح احمد الجابر رایگەیاند کە ئەنجومەنی وەزیرانی دەوڵەتەکانی ئەنجومەنی هاوکاری کەنداوی عەرەب رۆژی دووشەممەی ئاینیدە لە سعودیە کۆ دەبێتەوەو لە کۆبونەوەکەیدا لە ئاڵوکۆڕی جەنگی عیراق و ئێران دەدوێ

هەروەها وەزیری کوێت وتی ئەنجومەن دووبارە لەو مەترسییانەش دەکۆڵێتەوە کە پاپۆڕو کەشتیە نەوت بەرەکان لە ناوچەکەدا دێتە رێیان .

عیراق رەفتاری خومەینیەکان لە نەتەوە یەکگرتووەکان دەگەیەنێ .

ئێران بۆ هێرشێکی نوێ خۆی ئامادە دەکاو لە سەر بوردومان کردنی شارو ناوچە خەڵك نشینەکان بەردەوامە

بەڕێز طارق عزیز جێگری سەرەك وەزیران وەزیری دەرەوە نامەیەکی بۆ بەڕێز خاڤییر پیریزدی کویلار ئەمینداری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان ناردو نامەکەی لە بارەگای نەتەوە یەکگرتووەکاندا بەسەر ئەندامانی ئەنجومەنی ئاسایشی دەوڵەتاندا دابەش کرا .

بەڕێز وەزیری دەرەوە لە نامەکەیدا دەری خستوە کە ئێران خۆی بۆ هێرشێکی نوێ ئامادە دەکاو لەسەر بوردومان کردنی شارو ناوچە خەڵك نشینەکان بەردەوامەو هیچ گوێ ناداتە پەیمان و یاسا دەوڵەتیەکان و رەفزی دوای پێهاتنی جەنگ دەکاو لە سەری بەردەوامەو لە حەوتی ئەم مانگەدا ٧٤ کەسی بێ گوناهی بە تۆپ لە سیروان کوشتوەو ١٤٠ کەسیشی لێ بریندار کردون.

پاڵێوگای نەوتی تاران هێشتا هەر وەستاوە

بەرهەڵستکارانی ئێران پێرێکە رایانگەیاند کە هەواڵیان پێگەیشتوە هەموو ترومپا نەوتەکانی پاڵێوگای تاران لە ناوەڕاستی تەمووزی رابوردووەوە تا ئێستا بە هۆی هێرشی ئاسمانی عیراقەوە هەر وەستاوە ئێستگەی موجاهید بڵاوی کردەوە کە ئەو ترومپایانە لە کار دەرکران بەهۆی ئەو زیانە زۆرەی بەریان کەوتوە هەروەها ئێستگەکە وتی ئەو ئاڵۆزییەی کەوتۆتە نێوان کرێکارانی پشەسازیەکانی ئێرانەوە گەیشتۆتە پاڵێوگای تارانیش و ئەمەش بۆ نارەزایی دەربڕینە سەبارەت بە بەردەوام بوونی رژێمی ئێران لەسەر جەنگ دژی عیراق .

کەشتییەکی نەوت بەرو کەشتییەکی پاشکۆ بەر ساروخی عیراقی دەکەون

دەزگای لویدزی بەریتانی رایگەیاند کە کەشتی نەوتی لیبیریالی میسترا پێرێکە لە کاتی تێپەڕبوونی لە نزیك رۆخە ئاوەکانی ئێرانەوە لە کەنداوی عەرەبدا بەرکەوتوە دەزگاکە روونی کردەوە کە کەشتیەکە سالی ١٩٧٤ دروست کراوەو کۆمپانیای ئیفن نۆشنیك ئێس سی باربۆس بەڕێوەی دەباو وەکالەتی تروس کە بارەگاکەی لە لەندەنە سەرپەرشتی دەکا .

لە لایەکی ترەوە ئاژانسی رۆژنامەنووسی فەرەنسا وتی پاشکۆ کەشتی ئەبوعادل کە پەنامەیی بە پێرێ شەوی ساروخێکی عیراقی پێکاویەتی و ئاگری تێبەربووە .

بەنی سەدر:

بارودۆخی ناو ئێران لەو پەڕی مەترسیدایە

ئەبوحەسەن بەنیسەدر لە دوانێکیدا بۆ رۆژنامەی ریپۆبلیکای وتی دوو لا ئێستاکە لە ئێراندا ململانێ لەسەر حوکمداری دەکەن ، لای یەکەمیان بریتیە لە پاسەوانەکانی خومەینی و لەو دوایەشدا میر حسین موسوی چۆتە پاڵیانەوە ،لای دووەمیش مەلاکانن و لەو دوایەدا سەرەکی رژێم خامنیەنی چۆتە پاڵیانەوەو سەرەکی ئەنجومەنی راوێژکاری رژێمەکەش رەفسنجانی لە نێوان هەردو و لاکاندا یاری دەکا .

هەروەها وتی ململانێ لە نێوان هەردوو لاکەدا زۆر توندو تیژ بووەو بەڵگەش تەقینەوەکانی ئەم دوایەیە بارودۆخی ناو ئێرانیش لەو پەڕی مەترسیدایە .

وتەی هاوکاری ..

رژێمە گەندەڵەکەی خومەینی لە خۆی بەولاوە کەسی تری پێ ناخەڵەتێ .

وەك لای هەموان ئاشکرایە هێزەکانی خومەینی دوای ئەوەی بە کوژران و بریندار بوونی هەزاران لە سەربازەکانو پاسەوانەکانی و تێکوپێك شکاندن و سووتانی سەدان تانك و ئامێرو ئامرازو کەرەسەی تری جەنگی و دوای پاشەکشێی و هەڵاتنیان لە زۆر ناوچەکانی بەرەی جەنگدا ماوەیەکە لە پێشینە جەنگەوە بێ شەرمانە کەوتۆتە بوردومان کردنی ناوچە خەڵك نشینەکانی عیراقی خۆشەویستمان و جار جاریش فرۆکە شکاوێك یا دوو دەنێرێتە سەر هەندێ لە شوێنە نزیکەکانی سەر سنوورو بۆمباکانیان بەسەر خەڵکی بێ گوناهی ئاواییەکانی ناوچەکەدا هەڵدەڕێژن .

بۆ راگرتن و بەربەستکردنی ئەم کارە کاربەدەستانی وڵات لە رێی دیپلۆماسیەوە بەڕێز طارق عزیز وەزیری دەرەوە بە نامەیەك ئەم کارە ناشیرینەی لە بەڕێز سکرتێری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان گەیاندو ئاگاداری ئەنجوومەنی ئاسایشی دەوڵەتانی کرد کە جگە لە بوردومانی خەڵکی بێ تاوان جارێکی تر ئێران دەیەوێ خەڵکێکی زۆری میللەتی ئێران بە کوشت بدا بەوەی کە وا خۆی بۆ هێرشێکی نوێ بۆ سەر وڵاتمان ئامادە دەکا ..

بەڕێز خاڤییر دیکویلار سکرتێری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان داوای لە هەردوو لا کرد کە شارو ئاواییەکان لە بوردومان کردن بپارێزرێن .. رژێمی ئێران لەسەر زمانی نوێنەرەکەی رەجائی خوراسانی لە نەتەوە یەکگرتووەکاندا رەزامەندی لەسەر راگرتنی بوردومانکردنی شارو ئاواییەکانی عیراق نیشانداو ئەمەی بە سکرتێری گشتی راگەیاند . بەڵام راگەیاندکەی و رەزامەندییەکەی هەر قسە بوو بەڵکو بو هەڵخەڵەتاندنی رای گشتی

بروانە ل ١١

جەنگاوەرانی کۆمەڵە زیانێکی زۆر لە خومەینیەکان دەدەن .

هێزە بەرهەڵستکارەکانی ئێران زنجیرە دەستوەشاندنێکی نوێیان دژی سەنگەرەکانی رژێمی ئێران و دەزگاکانی بەجێهێنا .

دوای قوم تاران لەرزیەوە

دوای ئەوەی شەممەی رابوردوو تەقینەوەیەکی گەورە لە شاری قوم لە نزیك بارەگای خومەینی روویداو بوو بە هۆی کوشتن و بریندارکردنی ١١١ کەس پێری بەیانی تەقینەوەیەکی تری گەورە لە گۆڕەپانی فیردەوسی لە ناو جەرگەی تاراندا رووی دا ، تەقینەوەکە کە تارانی لەرزاندەوە بوو بەهۆی کوشتنی ٢٤ کەس و بریندار کردنی ١٦٤ کەس .

دەستەیەك لە جەنگاوەرانی کۆمەڵە لە دووی ئەم مانگەدا بەگژ هێزەکانی خومەینیدا چوو لە بنکەی جروش و لە ئەنجامدا یەکێك لە خومەینیەکان کوژراو سێیانیشیان لێ بریندار بوو .

جگە لەمە چەند دەستەیەکی جەنگاوەری ئەم رێکخراوە لە ناوچەی بانەو کۆرەو فجك و سەقز هێرشیان بردە سەر هێزەکانی رژێم و ژمارەیەکی زۆریان لێ کوشتن و گەلێکیشیان لێ بریندار بوون و لە پەلامارەکانیاندا چەك و کەرەسەیەکی جەنگی زۆریشیان دەستگیر بوو .

رژێمی دیمەشق ناهێڵێ سوریەکان بۆ عیراق بێن

رژێمی سوریا بڕیارێکی رەسمی دەکردو بە پێی بڕیارەکە رێی هاتنی هاووڵاتیانی سوریا بۆ عیراقی بڕی و بە پێی هەواڵەکان کاربەدەستانی سوریا لەسەر پاسپۆرتی هاووڵاتیەکانی سوریا دەنووسی «رێی سەفەر کردنی بۆ هەموو دەوڵەتان هەیە جگە لە عیراق نەبێ»

ئەمەش لەبەر ئەوەیە کە رژێمی سوریا لەو سۆزە قووڵە دەترسێ کە رۆڵەکانی گەلی سوریا بەرامبەر براکانیان لە عیراقدا لە جەنگی پیرۆزیان دژی دەستدرێژی ئێران دەینوێنن

سستەمێکی بەرگری نوێ لە ئوردون

بەڕێز زید الرفاعی سەرەك وەزیرانی ئوردون رایگەیاند کە وڵاتەکەی لەگەڵ یەکێتی سۆڤیەتیدا لەسەر هەندێ سیستەمی بەرگری ئاسمانی رێککەوتوە .

رەفاعی لە راگەیاندنێکی رۆژنامەنوسیدا پێرێکە وتی پرۆژەکانی دواروژ سەبارەت بە بەهێزکردنی چەکی ئاسمانی ئوردون دەسکەوتنی فرۆکەی میراج ٢٠٠٠ یامێکی ٢٩ یا خودتۆرنادۆ دەبێ .

Institut Kurde de Paris

نیشتمان و پێنووسە ترسنۆکەکان

موکەڕەم ڕەشید تاڵەبانی

بۆ مرۆڤ ، نیشتمانی سەربەرزیو سامانو ژیانو گوزەرانو بەختەوەرییەو، لەسای نیشتمانـ ـندا مرۆڤ هەست بە هێمنیو ئاسوودەیی‌و شادومانی دەکاتو، هیواو ئاواتو تێڕوانینـــە گەشەکانی گەورە دەبنو، لە ئاســۆی فراوانی کاروپیشەو هەڵوێستی مەردانەوە باڵایان بلنـــد دەبێتو لە ڕۆژی خۆشیو تەنگانەدا ، جووزەرەی وەفاداریو ئەمەکداری دەکەن ..

لەم نیشتمانە خۆشەویستەماندا، هەر لەدێرین سەردەمو کاتەوە، مرۆڤ هەوڵی پێشکەوتنو شارـ ـستانیەتی بەرزی داوەو ، لە پێناوی خاكو ئاوو ئاسمانیدا ، گەردنی ناپاکی داگیر کارانی بەراخەنجەرو چەقۆو کوتەكو گوللەو ئاگر داوەو، ژێر پێی دوژـ ـمنانی لە ناو ئاگری دۆزەخی ڕقی پیرۆزدا هێناوەتە لەرزینو ، بۆ سەربەرزیو شکۆمەندیو دەستەڵاتی ئەم خاکە دێرینە ، قوربانیی بە هـــەزاران گیانو ئامانو بەرژەوەندی داوەو، بەسنگو بـــازووی دلێرو شێرانە ئەم خاکەی پاراستووەو ، بە خامەی ڕەنگینی چەندین شیعرو گۆرانیی نەبەزینو سەرکەـ ـوتنی بۆ تۆمارکردووە .

لەم ڕووانگەیەوە، وا نیشتمانە دێرینەکەمان، شوێنو جێگای باوباپیرانمان، لە باکوورو، باشوورو، ناوەڕاستو، ڕۆژ هەڵاتو ، ڕۆژئاوادا، بۆ شەش ساڵی تەواو دەچێت ، بەر هێرشێکی دڕندانـــەو پیلانێکی چەپەڵو گڵاوی ئاخوندەکانو ئەوانـــەی پشتگیری‌یان دەکەنو، هانیان دەدەنو یارمەتییان بۆ دەنێرن، کەوتووە ..، چەندین جار شاڵاوی چەپەـ ـلیان هێناوەتە سەر خاکەکەی، بەڵام بە بـازووی پیاوە مەردو دلێرەکان، ڕۆڵەکانی خاكو شـۆڕشو گەل، شاڵاوەکانیان پووچەڵ کراوەتەوەو بە هەزاران هەزار مەری گێلی دوژمنان هەوالەی ئاگری دۆزەخ کراوون، ددانو قەپۆزی ناپوتیان لەسەر تاوێرو بەردی سەختی ئەم نیشتمانە شکاوەو هەڕوون بە هەڕوون بوون .

چەندین گیانی پاك بە قوربـــانیو بە خوێنی گەش، سنوورو چیاو دەشتو ڕووبارو ئاسمانی ئەم وڵاتەیان پاراستووەو چەندین داستانی بێ‌وێنەیان تۆمارکردووەو جیهانیان سەرسوڕمان کردووە ، بۆ ئەو وورەبەرزیو خۆنواندنەیان لە بەرەکانی جەنگدا دژ بە دڕندەترینو ، نەزانترین دوژمن کە لە ئاخوو ـ ـندەکانی قومو تاراندا خۆی دەردەخات .

لە ماوەی ئەم چەند ساڵەی جەنگەدا، گەلەکە ـ ـمان بە هەموو ڕیزو چینەکانیەوە، هەر کەسەو لە شوێنو پلەو پایەی خۆیەوە بەشداریی کـــردووەو، ناوی لە بەرەی ئەم داستانە هاوچەرخەدا تۆمارـ ـکردووەو، ئەرکی ســـەرشـــانی خۆیی بەجێ گەیاندووە .

نووسەرو خامە بەدەستەکانیش هەرکە دیتیان، دوژمنانی ئاشتیو ژیان، دوژمنانی بزەی سەر لێوی منداڵو دایکان ، دوژمنانی هێمنو گوزەران ، مەبەـ ـستیان لەناوبردنی ئاشتیو پێشکەوتنو هـــەموو شتێکی پەیوەندار بە مرۆڤایەتیو شارستانیەتەـ ـوەیە، ئەوانیش چاکی‌خامەو پێنووسو بیری ووردی خۆیانیان لێ‌بەڵادا کردو، ڕۆژێك دوانەکەوتن .

لەم ڕۆژانەیشـــدا ، دوژمن شوێن پێیـــەکی لەرزۆکی لە خاکەکەماندا کردووەتەوەو ، نیـــازە گڵاوەکانی خۆی بە ددان جیرکردنەوە ڕادەگەیەنێت، نووسەران خامەی ڕەنگینی خۆیانیان دوو چەنـــدان خستووەتە گەڕو، گوللەبارانی دوژمن دەکەن ،بـــە ووشەو بە بیری وورد ،کە شان بە شانی گووللـــەو تفەنگو فرۆکەو تانك دەجەنگن .

کەچی تا ئێستایش زۆر پێنووسی ترسـنۆك لەناو نووسەرەکانماندا هەن، وەك ووشترمورخ ، سەری خۆیان بە ژێر لمی گوێ‌پێ‌نەداندا کردووەو، خۆیان لەپەنای تاوێری ترسو ئاسوتەنگیدا حەشار داوەو ،ماوەی ئەم شەش ساڵە سەری خۆیان بەرز نەکردووەتەوە وا دیارە نایانەوێت ، لە قاوغی ترسو لەرزی خۆیان بێنە دەرێ !!

وەك بڵێیت ئەو دوژمنەی دەیـــەوێت خاکی کوردستانو بەسەرەو فاو داگیربکاتو ، مەردمەکانی ژێر دەستو دەستبەسەر بکات، مەبەستی ئەو نییەو هەقی بە خودی ئەوەوە نییـــەو، ئەو لـــەدەرەوەی کەوانەوەیە ... ئەو پێنووسانە خەیاڵیان خاوە، لە گوێ گادا نوسـتوون ، ئەگینا وا ئـــەبوایە ئـــەو هەڵوێستە شەرمەزارییەیان نەدەبوو.. ئەدی تـو خوا ئەو پێنووسنە کە داوا لەخاوەندەکەی بکـرێت چەند ووشەیەك بۆ خاکی نیشتمان برازێنێتـــەوە ، هەزاربیانوو بدۆزێتەوە ، کەچی بۆ ئێشێکی تری دەرەوەی ئەو ئەرکە، قاچو پووزەوانـــەی خۆیی لێ‌هەڵدەماڵێتو بەباران‌وچلپاو ئیشی نووسینیو نووسینکاری ڕادەپەڕێنێتو، کەکاتی (چەك) وورد-

-کردنەوەکەیش دێت ،بەم لاو بـــەولای خۆیـــدا دەڕوانێت ،نەوەك یەکێك بێتو بیناسێتو ببینێت خێراو گورج دەیخاتە تەنکەی بەخەڵیەوە !!

نیشتمانیەروەر ئەو کەسەیە، چی بە خامـــە یان بە گیان ، یان بە سامان، بەرگری لە نیشتمانو خاکەکەی خۆی بکات، نەك ئەو کەسەی کە بە هەموو شوەیەك گیرفان پڕبکاتو ،لە ئەرکی بەرگری ، بگرە بە ووشەیش بێت خۆی بشارێتەوە، وەك بڵێیت «ئاگرە سوورەکە لەوەوە دوورە» !

ئێمەیش بەو خامەو پێنووسە ترسنۆکانـــە دەڵێین، گەڕانەوە بۆ باوەشی نیشتمانو بەرگریـ ـکردن لەخاکی پیرۆزی نیشتمان ســـەربەرزیو شکۆمەندیی هەموو نووسەرو مرۆڤێکە ، ئەوانەیش ئەو هەلە لە دەستی خۆیان دەدەن، بەچاوی گومانەوە تەماشا دەکرێنو لەناو کەسانی تردا ڕیسوایێ بەشی خامەکانیان دەبێتو لەریزی نیشـــتمانیەروەراندا جێیان ناکرێتەوە !!

لە چالاکیەکانی دەزگاکەمان لەسلێمانی

● لە بەرواری ١٥-٨-١٩٨٦ لقی دەزگاکەمان لــــە سلێمانی بە هاوبەشی تیپی‌شـــانۆی ئەزمون‌گەری لاوان بۆ یەکەم جار لـــە مێژووی‌شانۆی کوردیماندا شانۆگەـ ـری «غوریلا» پێشـــکەش‌دەکات کە بە شــــێوەی ئەزمونگەری هاتوەتە ســـەرشانۆ ئەم شانۆگەری‌یە لـــە نووسینی یوجین ئوتیـــول‌شێرزاد حەســـەن کردویەتی بە کوردی هونەرمەندی لاوشەماڵ عومەر ئامادەی کردوە بۆ شانۆ هەموو ڕۆژی کـات«٥» پێنج دوای نیوەڕۆ لـــە سەر شانۆی ڕۆشـــنبیری‌جەماوەر لە سلێمانی پێشکە ـش دەکرێت .

سەرنج :

هەمـــوو هونەرمەندانوئەدیبانو نووسەران پێشەکی بانگ کراون بۆ بیبنی ئـــەم‌شانۆگەری‌یە هاتنیان جێگای شانازی‌یە ..

● هەروەها لقی دەزگاکە ـمان بەم زوانە شانۆگەری قەلای دمدم پێشکەش دەکات لە هۆلی سانەوی سلێمانی، قەلای دمدم لەنوســـینی عەرەبی شـــەمو وەرگێرانی شکور مصطفی ئامادەکردنی شفیق محمد لـــە دەرهێنانی دلشاد ئەحمەدە .

● لە ٢٠-٨ هەتـــــا ٢٧-٨-١٩٨٦ لە هۆلـــی مۆزەخانەی سلێمانی لقـــی دەزگاکەمان پێشـــانگایێکی هاوبەشی بۆ هەردوە هونەرـ ـمەندی لاو نیان نامقو هۆزین غریب دەکاتەوە .

ئەم جگە لەوەی لقـــی دەزگاکەمان لە سلێمانی لـــە خۆئامادە کردندایە بـــــۆ پێشـــکەش‌کردنی چەندان کوری ئەدەبی هونەری .

- هاوکـاری -

ئەڤەیە بەرسڤا عیراقی

مختار فائق

حاکمێت ئیرانێ بدەستێ خۆ ، خۆ ئێخستە دتەنگافیەـ ـکێدا کو ئێدی نەشێت خۆ ژێ رزگار بکەتو بەرانبەری ڤێ چەندێ ژی رژێما ئیرانێ بهایێ وێ گەلەك گران داو گەلەك زیانو زەرەرەکا مەزن گەهشتە ئیرانیو ئیـــران پاشڤە ئێخست بۆ دەمـــێ چەندەها ساڵان .. ئو بڤـێ چەندێ حاکمێت ئیرانێ خۆ ئێخستنە د تاریســتانەکێدا کو ئەڤە قەت دهزرا واندا نەبۆ .. چنکو مەژی هشکی‌یا وانو سەر رەقی‌یا وان ئەڤە ئینا سەرێ وانو گەلەکێ دی ژی دێ هێتە ســـەری وان ژبەر وێ خۆ روکماندنا وان و بەردەوام‌بونا وان لســـەر شـــەڕیو دەست‌درێژی‌یا دژی عیراقیو کورێت ملەتێ عیراقی .

لێ بەرسڤا عیراقێ ژی بەرانبەر وێ دژمنکاریا ئیرانی بەرسڤەکا بهێزو شیان بۆو عیراقی شیان ئامیرا وان یـا شەڕی بشکێنن چ لدەلیڤـێ مەیدانا شەڕی دناڤ ئیرانێ‌دا ئان ژی لسـەر توخیبـێ عیراقێ دمێ رابۆین بیتر ژ بیستو دو هێرشـان دژی عیراقیو ژ سەرشـــۆڕیو شکەستنو پاشڤەچونێ پێڤە تر چو بدەستێ وانڤە نەهات و ئامیرا وان یا عەســـکەری هاتە وێران کرنو بـــارێ ئیرانێ یێ عەســـکەری‌و سیاسیو ئابوری ســـەرێكو بنێك بۆو تێكچۆ . .

ئو رۆژ بۆ رۆژیو ساڵ بۆ ساڵێ بارێ ئیرانێ یێ بەرەڤ وێرانیو خرابێ دچیـــتو هندی وێڤەترە وێران‌ترە ..

لدەمەکی کو ئەمـــێ دبینینو داو دەزگەهێـــت راگەیاندنا عەرەبیو جیهانـــی ژی هەمی ڤێ چەندێ بنەجبە دکەن کو عیراق لڤان شەش ساڵێت شەڕی‌دا هەرا پێش ـدکەڤیت دهەمی دەلیڤاندا بکرە ژلایێ ئافاهیو شـارـ ـستانیێ ، ئان ژلایێ جڤاکیو ئابوریڤەو ئەو دەســـتـ ـکەفتێت مەزنێت عیراقـــا شۆڕەشێ بدەست ئێخستین هەرچەندە عیراقێ شەڕ دکرو بەرەڤانیا ئەردو ئاڤیت خـۆ دکر .. ئەوژی چنکو کورێت عیراقێ چ کورد چ عــەرەب هەمیا لدویف بیرو باوەرەکا رەسەن شەڕ دکرو براستیو درستیو رەوانی‌یا ڤێ بەرەـ ـڤانیێ دکر ژبۆ بەربەچ دانـا زۆدارو دەست درێژا ..

هەروەســـا قوماندار‌یا عیراقێ یا شۆرەشـــگێرو مێژویی بتاقلەکێ ستراتیژی معاملەت دگەل ڤی شـەڕی کرو ئەنجامێ وێ چەندێ ژی ئەو سەرکەفتنێت مەزن بۆن ئەوێت کورێت عیراقـــێ بدەست ئێخستینو بهزاران ژ ئیرانی‌یا هاتنە کوشـتنو برینداد کرنو ئێخسیر کرن ژبلی دەربەدەربۆنا بهزاران ژ خێزانێت ئیرانێ بۆ دەرڤەو بنەجیه بونا وان لئەوروپا ..

ئەڤجا بێـــزاریو بی‌هیڤی بەلاڤ بۆ دناڤ ملەتێـــت ئیرانی‌دا یێت کو مبتەلا بۆین بوان حاکمێت ئیرانێ یێـــت نەفامو نەزانو بەردەوام‌بونا وان لسەر شەڕی کو وەلاوان هات دەست باڤێژنە گەفو گوڕا دژی عیراقیو دانانا ڤێ ساڵێ ساڵەکا ڤەبرینـــو بدویماهی ئینانا شەڕی ..

بەلێ بنانەهیا خـــودێو بقوماندار‌یا قوماندرێ‌کاروانێ مەیێ سەرکەفتی ســـەرۆك صدام حسین - خـــودێ بهێلیت - دێ ئەڤ ســـالە براستی بیتە ساڵا ڤەبرینـا شەڕی بســـەرێ واندا و بسەرێ هەر کەسەکێ تەماعیا خۆ ببەتە عیراقێو دەســـت درێژیا بکەت دژی عیراقـا شۆرەشێ .

دوو وێنە لە چەژندا

کەم گەشتی ڕۆژانەی واهەیە ، بەدەم ڕێگاوە ، ئازار نەچێژین بەدەســـت هەندێ کارەساتی واوە کە لە ڕێگادا ڕوودەدەنو دەبنە هۆی ماڵ‌وێرانی خاوو خێزانو منداڵی خنجیلانە ... کە لەشـــی نازداری لە نێوان لاشـــەی پارچەوەبووی ئوتوموبێلـــی فلانە شوفێردا نەسێنێ کە لێ خوڕین بەمانای سۆپەرما-نیەتی تێ دەگاو لـــە بچووکترین مانایەکی هەستکردن بەڕادەی لێ‌پرسراوی خۆی دەبینێ ...

ژمارەی ئەو کارەساتانەی کە لە هاتو چۆی شارەکاندا تۆمار کراون ، بۆ نموونـــە ئەوەی لـــە بەڕێوەبەرایەتی هاتو چۆی هەولێر بەسەرمان کردەوە ، نیشانەیەکی تالـــی نزمی ڕادەی هۆشـــمەندی دەنوێنێ کـــە لـــە ئەنجامدا چەندان کەسانی بێ گوناهو بەسەرمان بوونەتە قوربانی..

● ئەمساڵ ، لەجەژندا ، کە نیشانەی خۆشەویستیو دڵنیایی‌یە ، ئەم جەژنە بەدەر نەبوو لە چەندان وێنەی تاڵ کە زەردەخەنەی ناسکی بـێ گوناهی لە لێوی منداڵـــە قشتیلەکانمان تۆراند ...!!

کێ بەرپرسیارە ...؟!

شەبزاد ...

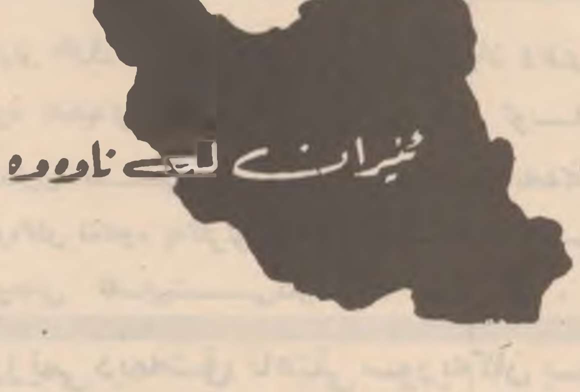

- فؤاد حسین

علی اکبر محمد فرۆکەوانی فرۆکەی تایبەتی ڕەفسـنجانی پەنای‌بردەبـەر عیـــراق .. ئە ئاوا ڕەفسەنجانی باڵی‌شکاو جولەی لێ برا ، ڕۆژ دوای ڕۆژ زیاتر شپرزەدەبێتو، تووشی نیگەرانیو سەرـ ـبەشە دەبێت ، گریە دەروونیەکانی پترترو گوێرەترو خراپتردەبن ، ئێستا گەیشتنە ئەو ئاســـتە کە ڕەفسەنجانی بەربەستن بکەن بۆ هاتوچۆو چوونە لای پزیشـــکی دەروونی .. ئێســـتا بەتەواوەتی بۆ ڕەفسەنجانی دەرکەوت کەوا پشـــت بە هیچ‌کەس نەبەســـتێتو بڕوای بگرە بەوانەی خزمو کارین نەمێنێت .

ئەو فرۆکەوانەی کە عیراقی پەسەندکرد بـــۆ هەڵاتنەکەیو ژیانی خۆیو خێزانەکەی .. ئـــەوە دەردەخات کە لایەنێکی کەی هەڵبژاردووە بە پێچەـ ـوانەی وڵاتی ئێرانەوەیە ، جیاوازیی هەیـــە لەگەڵ سیاسەتو ڕەفتارو ژیاندا ئەگەر ئەمە هەڵوێستێکی یەکێکی ئێرانی بێت کە بەچەشنێکی کەی ئێرانیەکان بژیتو هەموو پێداوسیتیەکانی ژیانی لەبەردەستدا بێت ، جا هەڵوێستی ئەو میللەتانە چۆن دەبێت کە بەڕەمەکیو ژیانێکی تاڵو ترش دەژینو هــــەر ڕۆژ چەپۆکی فەرمانڕەواکانی تاران لەسەریان دەدات ..

ئێمە دەڵێین دەنگی علـی اکبـر محمد دەنگی سەرانســـەری ئێرانە کە دەیانەوێ لە بەندیخانە تاریکەکەی خومەینی ڕزگاریان ببێت .

دەنگی هەموو گەلانی ئێرانە کە سیاســـەتە چەوتو ناراستەکەی خومەینی ڕەتدەدەنەوە .... دژی سیاسەتی بەردەوامیی جەنگ ڕادەوەستنەو هەر ڕۆژ دروشمی «نەمان بۆ خومەینیو نەمان بـــۆ داردەســـتەکەی خومەینی» هەڵدەگرن .. لەگەڵ دروشمی ڕاگرتنی شەڕوجەنگ ..

بەڵام وادیارە هەم‌خومەینیو هەم داردەستەکەی گەوجێتیو نەفامی لەمێشـــکیاندا لانەی‌کردووەو مردنیان نزیك بۆتەوە .. ئەگینا ئێســـتا کەسێك هەیە لە ئێراندا بارودۆخی شـــلەژاوی ئێرانو کێشەکانی نێو مەلاکان نەزانێت .. کەسێك هەیە نەڵێت مەلاکان لەنەمان نزیك بوونەوە ..

هەرچەند مەلاکان خۆیان ئەم ڕاستیە باشـــی دەزانن بەڵام ڕووڕەشی هەرڕووڕەشەو ئیتر چۆن دەبێت ئەم مۆرە لابدرێت بە سـی ..

حاکمێت ئیرانی :

هـــــەتا کیـــــڤە

نفیسینا بریندار مزیری

عیراقێ‌بێتە پارێزتن ژ وێ‌هرۆ بایێ تێت ژ ئیرانا ویرـ ـانکری گەلەك جارا قومانداری‌یا عیراقێ گوتـــە حاکمێت ئیرانی .. بەســـە ژ کەرێ عینادێ وەرنەـ ـخارێ گوهێ خوبدەنە بانگێت ئاشتی‌یێ .. بو خو ئەوان دەلیڤا بکاربینن ئەوێت ئەم بۆهەوە پەیداکەین .. جنکی هندی ئەڤ شەرە ڤەکێشیت دێ زیانێت مەزنتر بەرهنکاری ملەتێ عیراقێ بیت ئەڤە ژی دێ زڤریتە نەگوهدانا حاکمێت ئیرانێ ..

حاکمێت ئیرانێ هـزرکر ڤەگوهازتنا کازێ ژ گزیرتا خرج بۆ گزیرتا « سری » دێ کـــازا وان دویرکەڤیت ژ هێرشێت ڤروکێت عیراقێ .. و دێ ب دلێ خو کازا خو بارکەن و هنێرنە دەرڤە .. بەلێ ئەو دحسابێت خودا دخەلەت بۆن ئەوان نەزانی کو عیراق بۆ هەر شەرەکی رەنگەکێ چەکی بکارتینیت .. دا ئەو دیروکا ئەڤی شەری نزانن کانێ چـــەوا ڤرۆکێت عیراقێ دلیزن لهنداڤ باژیرو گوندێت ئیرانێ .. ئو ئەسمانێ ئیرانێ یێ بۆیە دەپێ شانوی‌ی .. ڤروکێت عیراقێ هرۆ یێ پەردەکێ نیشا حاکمێت ئیرانێ دەت ..

ئەوان هزرکر (١٠٠٠) هزار کیلو متر گەلەکا دویرە ب ڤروکێت عیراقی‌ڤە نائێت قەستا بکەن .. بەلێ عیراقی‌یا زیرەکی‌یا سەرکەڤتنێ گەهاندە ملەتی و لگزیرتا « سری » کرە تازی و شـینی و هێـــلا حاکمێت ئیرانێ هەر برانێت خو دادن .. وعمبارێت وان یێت کازێ هاتنە سوتن و ئاگر و کادی ژێ بلند بۆ گزیرتە کرە کافل و یران کر .

مللەت لاواز نابیت هەکە قوملنداری‌یەکا زیرەك چاڤدێریا وێ بکەت و زیرەکی و چەلنکی و خو گوری کرن لدەڤ وان هەبیت ڤێجا چ ئاستەنگ خو لبەر سینگێ وان ناگرن و دێ ئازادی‌یێ برن و قەستا سەربلندی‌یێ د کەن .. چ رێك ژ رێکا سەربلندی‌یێ چێتر نینن ئەڤە یا هاتی د ڤەرهنگا خەباتێ‌دا .. و یاهاتی ژبەرخاترا ئازادی‌یێ و پێشکەڤتنێ و پەیڤا پێڤەئانێت دڤەرهنگا عیراقی‌یا دا نینە و نابیت .. وتشتەکێ ئاشکرایە و دڤی شـــەرێ بـــەرەڤانی‌یێ هاتە بجهئینـــان .. و کورێت عیراقێ یێ بزاڤ و خەباتا خودکەن و دەربێت دژوار یێت دانـــە دوژمنی و نەل بەروکێت شەری‌دا بەس بەلکو لناڤ ئەردێ ئیرانێ و هەمی جهێت ئیرانی و یێت بۆینە نیشانەك و ئارمانجەك بۆ عیراقی‌یە .. ئو بعیراقی‌یا ڤـــە تێت دەربێت دژوار بدانیتە دوژمنی ..

هەروەکو داســـتان و چیڤانوکێت زیـــرەکی‌یێ نڤیسین لدرێژیا ئەڤی شەری .. و هێلا ئـــەردێ

يوم اربيل

ڕۆژی هەولێر

هەولێر

ئاهەنگی ڕۆژی هەولێر دەگێڕێت

دوو قسە ..!

هەولێری دێرین ، هەولێری مێژووی چەندان ساڵەی خۆڕاگرتن‌و خۆشەویستی ، هەولێری تاڤگەو چیاو دەیان گۆرانی‌و کەڵە پیاوی مێژوو .. هەولێری ڕەشبەڵەك‌و هەموو مانایەکی دڵنیایی .. ئەم هەولێرە قەڵا كۆن‌و دەیان نیشانەی‌تری بەردە‌ وامی مێژوو ، ئەمڕۆ ، لەم سەردەمە ، دووبارە ، مێژووی خۆی دەنووسێتەوە ، تەمەنێکی درێژو ڕووی بەكەشی‌و لاوێتی دەنوێنێ ... تەنانەت جلی بووكێنێ سپی لەبەر دەكاو دەیەوێ بڵێ .... ساڵانی وەیشوومی مێژوو ، ناتوانێ بەری شاڵاوی ئەم شارستانیەتە هەرە ڕەسەنە بگرێ ...

ئەوەتانێ ، ئەم چەند ڕۆژە ، جلی تارای شیرین لەبەر دەكات ... پیرۆز بێ ئەم تەمەنە تازەیە .. ئەم ڕووە هەرە گەشە كە زەردەخەنەی لێ نابڕێ .

شێرزاد ـ لقی هەولێر

« ڕۆژی هەولێر »

ڕۆژی ١٤ـ٨ ، كرا بە ڕۆژی هەولێر ، جەماوەر بەهەموو چینەكانەوە كۆببوونەوە بۆ بەشداری كردن لە كەرنەڤاڵی هەولێر .. دەنگی مۆسیقاو دەهۆڵ‌و زوڕناو گۆرانی بەسۆز بە پارێزگادا بڵاو ببۆوە ، گۆڕەپان‌و شەقامەكان بەبەرگی نوێ ڕازابوونەوە بۆ پێشوازی لە میوانە بەڕێزەكان كە لە هەموو لاوە هاتبوونە هەولێر بۆ بەشداری لە ئاهەنگی ڕۆژی نوێ .

★ ئەم فیستیڤاڵە گەورەیە كە لەبەردەم پارێزگای هەولێردا ساز كرا ، ژمارەیەكی زۆر لە لێپرسراوان‌و هاووڵاتیان‌و دام‌و دەزگاو ڕێكخراوە میللی‌و پیشەییەكان تیایدا ئامادە بوون ، وە لە سەرووی هەموویانەوە بەڕێز هەڤاڵ محمد همزە ئەندامای هەرێمایەتی‌و لێپرسراوی نووسینگەی باكوور .. هەروەها بەڕێزان عدنان داود وەزیری حوكمی ناوخۆیی‌و هاوڕێ كامل یاسین‌و سەرۆكی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندن‌و سەرۆكی ئەنجومەنی یاسادانان‌و ژمارەیەكی زۆر لە نوێنەرانی پارت‌و دام‌و دەزگاكان‌و ئەمیندارە گشتییەكانی ناوچەی كوردستان .

« ووتەی پارێزگاری هەولێر »

بەڕێز پارێزگاری هەولێر مامۆستا ابراهیم زەنگەنە ، لە پێشوازی كردنی میوانەكاندا ، ووتەیەكی خوێندەوە ، لە ووتەكەدا ، بەختەوەری هاووڵاتیانی پارێزگاكەی ڕوون كردەوە بەرامبەر بە یادی سەردانەكەی سەرۆكی فەرماندە بۆ هەولێر كە كرا بە ڕۆژی هەولێرو هەموو ساڵێ ئاهەنگی تایبەتی بەم بۆنەوە ڕێك دەخرێت .. وە بەڕێزی ئەوەی دەرخست كە ئاهەنگ‌و كەرنەڤاڵی عیراقیەكان هەردەم بەردەوام دەبێت ، بەتایبەتی لەم سەردەمەدا كە سوپای دلێرمان ، بەرامبەر بە دوژمنی ڕەگەز پەرستی ئێران دەوەستێ‌و دەیەوێ دەستدرێژی‌یە قین لە دڵەكانی كاربەدەستە نەفامەكانی ئێران بداتەوە كە خۆیان لە ڕەفتاری مرۆڤانە دوور خستۆتەوەو دەیانەوێ ئەم عیراقە بكەنە مەیدانی گومڕاكان ...

هەروەها بەڕێزی ئەوەی دەرخست ، كە ئاهەنگ گێڕان بەم یادە بووە بە ڕەوشتێكی شارستانی هاووڵاتیانی شارەكەو وتی :

هەولێر .. كە هەردەم بەبازووی پۆڵایینی ڕۆڵەكانی بۆتە چیایەكی سەركەش ، ئەمڕۆ زۆر بەتواناوە بەرامبەر بەدوژمنی دلێرەشی ئێران دەوەستێ ..

« نوێنەری سەرۆكی فەرماندە »

بەڵام بەڕێز نوێنەری سەرۆكی فەرماندە ، لە ووتەكەی‌دا بۆ هاووڵاتیان ، ئەوەی دەربڕی كە ئەم ڕۆژە ، ڕۆژێكی نوێیە كە ئێوە ئاهەنگ دەگێڕن ، هەرگیز نابێ فەرامۆشی ئەوە بكرێت كە ڕۆڵەكانی ئەم شارە خۆشەویستە مێژوویی‌یە ، قوربانی گەورەیان داوە ، بەتایبەتی لە جەنگی ڕەوادا كە تاقمە داخ لە دڵەكەی ئێران‌و نۆكەرانی سەپاندیانە سەر وڵاتە شكۆمەندەكەمان ..

هەروەها بەڕێزی ئەوەی دەرخست كە مێژوو شایەدی ڕاستەقینەی ئەوەیە كە ئەم دوو نەتەوەی عەرەب‌و كوردە تاچ ڕادەیەك لە شارستانیەت‌و مانای برایەتی‌و خۆشەویستی بەیەكتر دەگەنەوە ..

● گۆرانی‌و مۆسیقا ●

لە نێوان ئەم فیستیڤاڵە دڵگیرەداو لە لایەن تیپەكانی هەولێرەوە ، چەندان پارچە مۆسیقاو گۆرانی‌و سروودی هەمە ڕەنگ پێش‌كەش كرا لەگەرووی مندالە ئێسك سووكەكانی چالاكی قوتابخانەكان كە بەچەند چالاكی‌یەكی هەمە ڕەنگ بەشداری ئەم بۆنەیان كرد .. جگە لە سروودی

هاوبەش كە باسی سوپاو خۆشەویستی خاكیسان تێدا بوو .

● كەژاوەكان ●

لەو خۆنیشاندانە جەماوەرییە كە سەر لەبەیانی ڕۆژی ١٤ ـ ی ئەم مانگە ڕێكخرا ، دەیان كەژاوەی ڕەنگین سازكرابوون كە تایبەت بوون بەم ڕۆژەوە ... لە دیارترین ئەو كەژاوانە :

— دەستەیەك لە ئاڵای عیراق‌و وێنەیەكی سەرۆكی فەرماندە .

— كەژاوەی دروشمی میهرەجان .

— كەژاوەی تیپی مۆسیقای پۆلیس .
— كەژاوەی ڕزگار بوونی گردەمەند .
— كەژاوەی هێزی تایبەتی .
— دەستەیەك سەربازی عیراق .
— دەستەیەك لاو كە لە ئاسمانەوە هەڵدەقۆزنە خوارەوە .
— دەستەیەك لە سوار چاكە قارەمانەكان .
— دەستەیەك لە جەنگاوەرانی سوپای میللی .
— كاروانی ئافرەتانی هەولێر .
— كاروانی قوتابی‌و لاوان .
— كەژاوەی ئەنجوومەنی ڕاپەڕاندن .
— كەژاوەی پەروەردەی هەولێر .
— كەژاوەی خۆجێیەتی هەولێر .
— كەژاوەی هاوینە هەوارەكان .
— كەژاوەی كارگەی جگەرە .

● چەند پرۆژەیەك ●

هەر بەم بۆنەوە ، بەڕێز نوێنەری سەرۆكی فەرماندەو لێپرسراوان لە دام‌و دەزگاكانی ناوچەی كوردستان ، چەندین پرۆژەی هەمە ڕەنگی ئاوەدان بوونەوەو خزمەتگوزاری تازەیسان كردەوە .. لە دیارترین ئەو پرۆژانەش : پرۆژەی شەقامی گەڕەكی « ڕووناكی » كە لەم ماوەیەدا تەواو بووە ، دوا بەدوای ئەمیش پرۆژەی شەقامی ـ منارەی مظفریة ـ بە چاوەدێری بەڕێز جێداری پارێزگاری هەولێر .

● پیشانگای گوڵ‌و كتێب ●

لە سەعات ٧ی ئێوارەی هەمان ڕۆژ ، بەڕێز یحیى جاف سەرۆكی ئەنجوومەنی ڕاپەڕاندنی ناوچەی كوردستان ، پیشانگایەكی تایبەتی ـ گوڵ ـ ی كردەوە كە لە هۆڵی مامۆستایانی كچان ساز كرابوو .. هەر لەلایەن بەڕێزیشیەوە ، پیشانگایەكی فراوان بۆ كتێب لە خانەی كتێب كرایەوە كە چەندان سەرچاوەی زانستی تێدا خرایە ڕوو .

● كتێبێك دەربارەی هەولێر ●

ڕاستی‌یەكەی بوونی سەرچاوەیەكی بەپێزی مێژوویی ، كارێكی گرینگی لێژنەی ڕاگەیاندن بوو كە چەند مانگێكە خۆی بۆ ئامادە ئەكات .. هەر بەم بۆنەوە ، لێژنەی كتێب ، توانی لە كاتی پێویستی خۆی ، كتێبی « هەولێر لە كۆن‌و نوێ »دا بە زمانی عەرەبی دەربكات كە بەسەرچاوەیەك دائەندرێت لە ڕووی لێكۆڵینەوە .. لە دیارترین ئەو بابەتانەی لەم كتێبەدا بڵاوكراونەتەوە .. ووتاری هەمە ڕەنگە لە لایەن لێ پرسراوانەوە ، هەروەها شاری هەولێر لە ڕووی جوگرافی‌و مێژووییەوە ، هەر لەم كتێبەدا پەنجە بۆ گرینگترین پاشماوە مێژووییەكانی شارەكە درێژ كراوە ، لەگەڵ چەند نموونەیەك لە پیاوە ناودارەكان‌و باری ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندن‌و ڕۆژنامەو ڕووی كۆمەڵایەتی‌و فۆلكلۆری هەولێر ..

● ڕۆژنامەیەك .. بەدوو ژمارە ●

ئەبێ بووترێت ، دەركردنی ڕۆژنامەی ـ گردەمەند ـ بە هەردو زمانی عەرەبی‌و كوردی لە میهرەجانەكەدا ، تام‌و بۆیەكی تایبەتی خۆی هەبوو .. سەرەك نووسەری ئەم ڕۆژنامە مامۆستا ابراهیم زەنگەنەو جێگری سەرەك نووسین مامۆستا عبدالمجید علیوی‌و دەستە نووسەرانی پێك هاتبوو لە چەند ڕۆژنامەنووس‌و نووسەرێك .. ئەم ڕۆژنامەیە بەشێوەیەكی ڕەنگاورەنگ بڵاوكراوەتەوەو گەلێك ڕووی مێژوویی‌و كۆمەڵایەتی هەولێری نیشان داوە ، لەگەڵ دیارترین ئەو گۆڕان‌و باری باری پێشكەوتنە گەورەیەی لەم شارەدا هاتۆتە كایەوە .

● ئێوارەی جێهێشتن .. ●

بۆ ئێوارەی ڕۆژی میهرەجان ، ئاهەنگێكی خنجیلانەی خۆشەویستی گۆرانی‌و مۆسیقا ڕێك خرا كە تیایدا تیپە هونەرییەكان بە گەلێك پارچە مۆسیقاو هەڵبژاردەی هەمە ڕەنگی گۆرانی‌و سروود بەشداربوون .. بەمەش ، كۆتایی بە ـ ڕۆژی هەولێر ـ ی كۆنە هەوارو خۆشەویست هات ، بە ئومێدی ساڵی داهاتوو .. بە ئومێدی هەولێری گەشترو ڕووناك‌و سەرفیراز تر .. لە كۆتایی‌دا ، بروسكەیەك بەناوی جەماوەری هەولێر بۆ بەڕێز سەرۆكی فەرماندە نێردرا .

هەولێر لە مێژوودا

● یەكێكە لە كۆنترین شارەكانی جیهان كە تا ئێستا ژیانی تێدا بەردەوامە .

● چەندان هۆزو نەتەوەی تێدا ژیاوە ، لە كۆنترینیان شەپۆلی ئارییە پێش زایین ، پاشان سۆمەری‌و ئەكەدی‌و ئاشووری .

● لە نزیك قەڵادا جەنگی ـ كۆكمیلە ـ ڕوویداوە‌و یەكێكە لە جەنگە هەرە مێژوویی‌ـكانی دێرین كە لە ساڵی ٣٣١ پ ز ڕوویداوەو بەسەر ـ كەوتنی ئەسكەندەری مەگدـ ۆنی بەسەر فارسەكان كۆتایی هاتووە .

● هەولێر بەرەنگاری داگیركردنی مەغۆلی بۆتەوە لە ساڵی ٦٣٤ زایین كە سوپای غازییەكان لەبەر دەم توانای ڕۆڵەكانی قەڵا شكستی هێناوە .

● دەیان پیاوی ناوداری مێژوویی لەم شارەدا چاویان هەڵنیاوە ، لەوانە «ابن خلكان و «ابن مستوفی» .

هەولێری نوێ :

● مەڵبەندی ئۆتۆنۆمی كوردستان‌و ... پایتەختی هاوینە هەواری عیراقە .

● ژمارەی دانیشتوانی بریتی‌یە لە ـ٧٤٢٦٨٢ـ كەس .

● گەورەترین پرۆژەی پیشەسازی بریتی‌یە لە كۆمپانیای گشتی‌ی مریشك‌و پەلەوەری ناوچەی باكوورو كۆمپانیای جگەرەو كۆمپانیای چنین‌و ڕستن .

● گەورەترین پرۆژەی كشت‌وكاڵی بریتی‌یە لە پرۆژەی ئاوەدێری دەشتی هەولێرو پرۆژەی ـدێمی‌ـ عەنكاوە .

● هەولێر باوەش خۆی بۆ زانكۆی صلاح‌الدین كردۆتەوە بەهەموو بەش‌و كۆلێژەكانیەوە ، جگە لە دەیان قوتابخانەو باخچەی ساوایان‌و قوتابخانەی پیشەیی .

● دیارترین پرۆژەی تەندروستی بریتی‌یە لە كردنەوەی نەخۆشخانەی گشتی‌ی ـ صدام ـو لە دایك بوون .

● مەڵبەندێكی گەورەی هاوینە هەوارییە كە ناو بانگی پێ دەركردووە .

بەڕێز هاشم حەسەن عەقراوی:

دەربارەی دەوری پارتی دیموکراتی لە جەنگی قادسیەی صدام دا

بۆ هاوکاری . دەدوێ

دەربارەی بەشداربوونی سکرتێری گشتیو لێپرسراوانیو جەنگاوەرانی پارتی دیموکراتی کوردستان لە کەرتێکی تایبەتدا لە بەرەو دەوری پارتی دیموکراتی کوردستان لە جەنگی قادسیەی صدامدا بەڕێز هاشم حەسەن عەقراوی سکرتێری گشتی پارتی دیموکراتی کوردستان بۆ ڕۆژنامەی هاوکاری دواو وتی :

پاش هێرشەکەی ئێران بۆ سەر فاوو دەستدرێژیەکانی ڕژێمی ئێران بۆ سەر ناوچەکانی سنوورمان بە پێویستمان زانی کە دەورێکی قورس ترو دیارترو جیاواز ترمان هەبێت لە قادسیەی صدامدا کە لەگەڵ ئەم بارو دۆخەدا بگونجێت هەروەکو لەوەوپێش بڕیارەکانی پارتیمان پارتی دیموکراتی کوردستان لە یەکەم ڕۆژی جەنگەوە کە ڕژێمی ئێران دەستدرێژی کردە سەر عیراقی خۆشەویستمان پارتی بڕیارێکی مێژوویی دا کە بە هەموو توانایەکیەوە بچێتەژێر سەرپەرشتی سەرکردایەتی شۆڕشی ١٧ــ٣٠ی تەمووزەو بۆ ئەوەی ئەو بڕیارە ڕۆڵێکی کاریگەری هەبێت ، هەر بۆیە بەشداریمان هەبو لە هەر کەرتێکی ناوچەی ئۆتۆنۆمی کە بەرەو بەرە ڕۆیشتەبێت بەشی پارتیمان تێدا بووە جگە لە دامەزراندنی کەرتی هەمیشەیی لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیو ئێستا کەرتێکمان هەیە لە پارێزگای سلێمانیو چەند بنکەیەکمان لە پارێزگای تەئمیمو هەولێرو دهۆك هەیە ، جگە لەو جەنگاوەرانەی بەشداری لە کەرتەکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا دەکەن .

بە کورتی پارتیمان بەشداریی جەنگی قادسیەی کردوە لە یەکەم ڕۆژەوە تا ئێستا چونکە بەگرنگترین ئەرکی نیشتمانپەروەری دادەنێتو مەسەلەی بەرگریە لە وڵات ، بەرگریە لە شۆڕشی ١٧ــ٣٠ی تەمووز ، بەرگریە لە ئۆتۆنۆمی ، بەرگریە لە هەموو ئەو دەستکەوتانەی کە جێبەجێ کراوە لە لایەن شۆڕشی ١٧ــ٣٠ی تەمووزەوە .

هەروەکو واتمان ئەمە دووهەمین جارە وامان کرد کە بەشداریمان دیارترو جیاوازتر بێت لە جارانی تر لە ڕێگای پێکهێنانی دوو کەرتی تایبەت یەکێکیان لە ساڵی ١٩٨٢داو ئەویتریان ئێستا لە بەرەدایە بە جۆرێك کە سەرکردایەتی پارتی ئەم کەرتەی لە سکرتێری گشتیو ئەندامانی نووسینگەی سیاسیو لیژنەی مەرکەزیو کادیری پێشکەوتووی پارتو جەنگاوەرانی تر پێکهێنا ئەمەیش بۆ بەرپەچدانەوەی ڕژێمی ئێرانیو بەردەوامی لەسەر شەڕ دژی عیراق بە ناهەقو ئارەزووی خۆمان پیشان دا کە سەرکردایەتی لەگەڵ بنکەکانی خۆردا ئەم کەرتە دامەزرێنێت .

ئەوەبوو لە ١٩٨٦/٥/٥دا چوینە سەربازگای مەشق پێکردنو لە ١٩٨٦/٥/٢٠دا چونیە بەرەکانی جەنگ بۆ جێبەجێ کردنی ئەو ئەرکەی پێمان سپێررا بوو ، وە ئەوەی شانازی پێوە دەکەین ڕازیبوونو پێخۆشحاڵی ئەو بنکە سەربازییەی کە لەگەڵیدابین زۆر ڕازین لە ئێمەو کەرتەکەمان چۆن توانیویەتی ئەرکی سەرشانی بەبێ کەمو کوڕی بەجێ هێنێ ، ئەمەش ئەرکی حزبێکی نیشتمانییە کە هەوڵ دەدات بۆ پێشخستنی عیراق بە گشتیو ناوچەی ئۆتۆنۆمی بەتایبەتی بۆ ئەوەی گەلی کوردمان زیاتر پێش بکەوێت لە هەموو بارەیەکەوە ، هەروەها ماوەیەکی مێژوویە لە دەستی نەڕوات ، لە لایەکی ترەوە وەفای پارتیمان بۆ سەرکردایەتی شۆڕشو پێشەوای کاروان سەرەکی فەرماندە صدام حسین کە پێویستە هەرچی بتوانرێت بکرێت لەم ڕێگایەدا ڕێگای خزمەتی عیراق ،خزمەتی ئامانجەکانی شۆڕشی ١٧ــ٣٠ی تەمووز چ بە تاك یان بە حزب یاخود هەرچی پێشکەش بکات هەر کەمە بەو ڕێژەیەی چارەسەری مەسەلەی کورد بەم جۆرەی کە یەکەمین جارە لە دەستوری شۆڕشدا تۆمارکراوەو دەڵێت . گەلی عیراق پێکدێت لە دوو نەتەوەی سەرەکی نەتەوەی عەرەبو نەتەوەی کوردو دەستووری شۆڕش بە دانپێنان بە هەموو مافێکی گەلی کوردو یاسای ئۆتۆنۆمی لە چوارچێوەی کۆماری عیراقدا ، بە ڕای من ئەمە شتێکی زۆر مێژوویی‌و گرنگە لە ژیانی گەلی کورددا‌و گەلی کورد بە هەموو توانایەکیەوە هاوکاری دەکات لە پێشخستنو پەرەپێدانو بیناکردنی ئەم وڵاتەدا .

هەروەها گەلی کورد لە هەموو بوارەکاندا سیاسیو ڕۆشنبیریو کۆمەڵایەتیو ئابووری . .هتد پێشکەوتنی بەخۆوە دیوەو یەکەمین جارە گەلی کورد بە پێی بەیاننامەی ١١ی ئازار بەشداری حوکمی وڵات بکاتو دەزگاکانی هەر دوو ئەنجومەن یاسادانانو ڕاپەراندنی بۆ دامەزراوە ، سەربەستی هەیە لە دەرکردنی چەندەها ڕۆژنامەو گۆڤارو بڵاوکراوەی ڕۆشنبیری لە ڕێگای ئەو دامو دەزگایانەی دامەزراوە وەك دەزگای ڕۆشنبیریو بڵاوکردنەوەی کوردی . بەشی کوردی کۆڕی زانیاری عیراق ، یەکێتی نووسەرانی کورد ، کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردیو دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی بەتایبەتی ئەمینداریتی گشتی ڕۆشنبیریو لاوان .

ئێمە وەکو کوردێکی نیشتمانپەروەرو پارتیمان وەك پارتێکی نیشتمانپەروەر پێویستە جێگەی خۆی بزانێ لەم وڵاتەداو پێویستە ئەرکی سەرشانی خۆی بزانێت ئەمانەش بەدرێژی لە کۆنگرەکانی ٩،٦،١٠دا هاتوە ڕێبازی پارتی دیاری دەکات .

ئێمە هەوڵ دەدەینو خەباتیش دەکەین لە پێناو جێبەجێ کردنی ئاڵای مەرکەزی پارتیمان کە دەڵێت خەبات دەکەین لە پێناوی قوڵترین گۆڕانی کۆمەڵایەتی و ئابووری لە وڵاتداو پتەوکردنی ئۆتۆنۆمی بەشێوەیەك کە یەکێتی نیشتمانی زیاتر پتەو بکات لەبەر ئەوە پێویستە پارتیمان بەشداری بکات لە هەموو بوارێکی پێشکەوتنو دامەزراندنو بینا لە وڵاتدا ئەمە لە لایەك لە لایەکی تریش پێویستە هەوڵ بدەین هەموو یاساکانی ئۆتۆنۆمیو بە هەموو لایەنەکانیەوە ڕێگەی خۆی وەرگرێت لەسەر ڕێبازی پتەوکردنی یەکێتی نیشتمانی چونکە چاك دەزانین مەسەلەی ئۆتۆنۆمی بەستراوە بەم ڕژێمەوە خوا نەکردە بە نەمانی ئەم ڕژێمە ئۆتۆنومیش نامێنێت،

لە کۆتاییدا وەفاو دڵسۆزیمان بۆ سەرۆك صدام حسین دووپات دەکەینەوەو بۆ سەرکردایەتی شۆڕشی ١٧ــ٣٠ی تەمووزی مەزنو پێویستە پارتی دیموکراتی کوردستان بەم جۆرەی کە باسمان کرد بجوڵێتەوەو لەبەرئەو هۆیانەش کە باسمان کرد ئەو بڕیارە مێژوویەی هەر لە ڕۆژی یەکەمی جەنگەوە دا کە لەژێر سەرپەرشتی سەرکردایەتی پارتو شۆڕش دایە بۆ هەر ئەرکێك پێی بسپێررێت .

ئێمە شانازی دەکەین بەو ڕێبازەی لەسەرینو هەروەها پێخۆشحاڵین کە بەشی خۆمان لە شەهیدانو قوربانیدان داوەو دریغیمان نەکردوەو دڵنیاین لە پاشەڕۆژدا لاپەڕەیەکمان لە مێژووی قادسیەی صدامدا بۆ دەنووسرێت. ئیتر سوپاس.

هیرش محمد امین
فائزی طلوب
وێنەی گرتووە

ئاخوندە دەوڵەتییەکانی ئێرانو پیچانەوەی تویشك دان!

ڕۆژنامەو گۆڤارەکانی ڕۆژئاوا لەم ڕۆژانەدا پڕن لە هەواڵی جۆراوجۆر سەربارەت بە هاتوچۆی ئاشکراو نهێنی ئاخندە تازەگیرەکانی « قوم وجەماران» ،یان نوێنەرەکانیان، یاخود خزمو کەسو کاریان بۆ وڵاتانی ئۆروپا بەتایبەت شارەکانی :لەندەن ، برایتۆن ، جنیف، لۆزان، بێرن ،فرانکفۆرت، هامبورگ، مەدرید، بۆن ، ڕۆمەوە موینخ .

ئەم هاتوچۆیە بەگوێرەی ڕاپۆرتی ڕۆژنامەکانی سەربەخوی ڕوژئاوایی، بۆ چاودێری کردنو، وەرگرتنی بارەی (فایزی) فراوانو، سەر سوڕهێنەری ئەوبارە زۆرانەیە کەئاخوندەکانی دەسەڵات پێدراو بەمل‌ئێرانا ،خستویانەتە بەنکەکانی وڵاتانی ئۆروپایی یەوە .

ئەگوترێ ئاخوندەکانی دەوڵەتی داسەپاو بەمل گەلانی‌ئێراندا، هاتوچۆکەیان لە سەرتاوە بەچەند ڕۆژێك مانەوە لە « دمشق » یان «ترابلس» دەس پێ‌ئەکاو، پاشان لە ژێر چاودێری باڵوێزخانەکانی ڕژێمی خومەینی‌دا ،بەهۆی فڕۆکەو پاسدارو، پاسەوانی تایبەتی‌یەوە ،بەڕێ ئەکرێن بۆ پاتەختەکانی ئۆروپایی‌و، سەفەرەکانیان پاش چەند کۆبونەوەیەك لەگەڵ بری لە دەڵاڵو کریاران وفروشیارانی ناسراوی جیهانی کەوان لە ئیشو کاری گۆڕینەوەو، گواستنەوەی پولو‌پارەو ،جەواهیرات وخانەو بەرەدا ،کۆتایی پێ‌دێت .

ئەم ڕۆژنامەو گۆڤارە ئۆروپائی‌یانە هەروا نوسیویانە ئەم هاتوچۆیانەی ئێستا لەگەڵ هاتوچۆکانی لەمەوپێش بۆ ماوەی حەوت‌ساڵ کەئاخوندەکان تەنها بەجانتایەکی دیپلۆماسی‌یەوە لەئێران ــ ەوە ئەهاتن بۆئۆروپاو ،بەدەیان باهۆڵو جانتای پڕ لەشتومەکی نایابو گرانبایی‌یەوە بۆئێرانی خومەینی ئەگەڕانەوە ،جیاوازیەکی زۆری هەیە . ئێستا ئاخوندەکانی حکومەت دراوی‌ئێران بەدەستی‌خاڵی لە ئۆروپاوە ئەگەڕێنەوە !

لێرەدا بۆنمونە دوو ڕاپۆرت ئەخەینە بەرچاو تاخوێنەرەوەی بەڕێز چاکتر بتوانێ لەم بارەیەوە بۆداوەری بارودۆخی ئێستای ئێرانی داگیرکراو لەلایەن‌ئاخوندەکانەوە، دابنیشێ :

«ئێداوارد جەی‌گریفز» ،هەواڵنوسی گۆڤاری بەناوبانگی (هەڵبژێرراوانی جیهان) ،لەڕاپۆرتێکی ٨لاپەڕەیی‌دا لەژمارەی تایبەتی ژانویە (ینایر)ی ١٩٨٦دا لەم بارەیەوە بەم جۆرەی لە پێنووس‌داوە : «وادەرنەکەوێ کە بەڕێوەبەرانی ئاینی ڕژێمی ئێتر تەماو تەفرەقەیەکی ئەوتۆیان بەمانەوەو، دانیشتنو دامرکان لەئێران‌دا ،بۆراگرتنی کورسی‌و ،مەقام، نەماوە. بۆیەکان زۆرتر ئەیانەوێ کاتێ دێن بۆئۆروپا بەدەستی‌پڕەوەبێنو، کاتی گەڕانەوە بۆئێران، بەدەستی خاڵی‌و خەوێڵ بەرەو ئەوێ ڕێکەون .

وادیارە ئاخوندە میری‌یەکانی‌ئێران، لە ئەندێشەی دواڕۆژدانو، بە پەرۆشەوە بەدووی دۆزینەوەی نیشتمانی دووەمی خویانا ئەگەڕێن کەبێ‌گومان ئەبێ نیشتمانێکی جیاوازبێت.»

گریفز لەسەرمەبەستەکە بەردەوام ئەبێو، ئەنووسێ :

«ئێتر باس لەسەر مەسەلەی مانەوەو، ڕاگرتنی مەنسەبو، مەقام وکورسی‌نی‌یە .بەڵکو کۆشش بۆ ئەوەیە کەهەرچۆنێ بوە لای کەم بنەماڵەو، ژن و منداڵی ئاخوندە دەوڵەتی‌یەکانی ڕژێمی‌ئێران، پاشەڕۆژێکی دڵنیاو ئاسودەو پڕلەفەڕو بەرەکەتیان هەبێ !!» .

هاوکات لەگەڵ بڵاو بونەوەی ئەمڕاپۆرتەدا، گۆڤاری مانگانەی « لەندەن تراپژیۆم » کە لە لەندەن دەرئەچێ، ڕاپۆرتێکی بڵاوکردەتەوە کە تیایدا ئەڵێ:

«قۆتابی‌یە دەستەمۆکانی پێشوی خومەینی بۆ کڕینی خانووبەرەو، کۆشكو تەلارو، ویلاو شوقە، لە لەندەنو برایتۆن، نرخی‌کڕینو، فرۆشتنی خانووــیان لەشارە جۆربەجۆرەکانی بریتانیادا، بەشێوــەیەکی باوڕپێ‌نەکراو، بەرزکردوەتەوە.» .

لەم ڕاپۆرتەدا ،گوتراوە کە تەنها لەماوەی دوومانگ (سپتامبرو ئۆکتۆبری ١٩٨٥)دا ،لای کەم ٧٣ کۆشكو شوقەکە بایی هەرکامیان زیاترلە (١) یەك ملیون لیرەی ئینگلیزی‌یە ،لە لایەن ئاخوندە دەوڵەتی‌یەکانی ئێران ــ ەوە کڕراوە .

!ل‌ر‌ملوکەەی‌ر!

بڵاو بوونەوەی ئەم هەواڵانە هەموو پیشاندەری ئەو ڕاستی‌یەیە کەکارگێرانی ڕژێمی خومەینی بەتەواوی‌تەواو، ڕۆحیەی خۆیانیان دۆڕاندوەو، ئەمەیان بەچاك‌زانیوە پێش‌هەستانی لیزمەی‌داماڵینەری گەلانی‌ئێران، تائەوێ بۆیان‌ڕێك کەوێ تویشكو دانی خویان بپێچنەوەو ،گوڕیان ون‌بکەن .

کۆتایی ــ (کاروان)
٩ ــ ١ ــ ١٩٨٦

لەبەر تیشکی وتارەکەی ئەم دوواییەی سەرەکی فەرماندە :

مرۆڤی عیراقی نوێ

ئازاد عبدالصمد

لەووتە بەنرخەکانی ئەم دوواییەی پێشەوای مەزن هەڤاڵ صدام حسین ــ لەگەڵ نووسینگەی ڕێکخراوی بەغدای پارتی‌دا ، تێ‌ڕوانینو نەخشەی پاشەڕۆژی سەرکردە دەردەکەوت بەرامبەر بە مرۆڤی عیراقی ، ئەوەبوو چەند جارێك بە بەڵگەو گەواهی دوپاتی ئەوەی دەکردەوە کەوا پێویستە مرۆڤی عیراقی هەندێ ڕەوشتو خاسیەتی تایبەتی وای هەبێت کە جیاوازیەکی دیار دروست بکاتو ببێتە پێناسەی تایبەتی مرۆڤی عیراقی .. لەوانە مەسەلەی دان بەخۆداگرتنو سەبرو بەهێزی بیروباوەڕ کە ئەم ڕەگەزە بنچینەییانە مەسەلەی جەوهەری بوونی مرۆڤنو وای لێ‌دەکەن کەوا بتوانێت بەرامبەر بەکێشەو گیروگرفتەکانی ژیان دوش دانەنێ ،یان نەبێتە ژێر دەستەی چەند حاڵەتێکی سەختی ژیانو تیایدا بیروباوەڕی ڕەسەنی خۆی بدۆڕێنێ یان ببێتە مایەی شکستی لە هەڵوێستو بۆچوونی ڕاستەقینەی خۆیدا .. ئەمە لەچوارچێوەی ئەو پێناسو ناوەرۆکەدا دانانرێت کە بۆ مرۆڤێکی خەباتگێری عیراقی دادەنرێت ، چونکە خەباتگێرەکان بەدان بەخۆداگرتنو سەبرو بیروباوەڕی بەهێزەوە بوونی خۆیان دەسەلمێننو بیروباوەڕی خۆیان دەچەسپێنن .. ژیانو چەرمەسەریەکانی ناتوانن چۆك بە مرۆڤێکی بە بیروباوەڕ ڕەسەن بدەن .. بۆیە صدام حسین ..یان هەر خەباتگێرێکی تری کاروانی ڕێگەی خەباتو تێکۆشان لە ئەشکەنجەو ئازارەوە فێری خۆشەویستی ئەو ڕێبازە بوونە کە لە پێناویدا خەباتیان کردوە نەك هەر بەندیخانەو ئاوارەیو ڕاونانو خوێن ڕشتن .. بگرە ئەوەندەش زیاتر ئەوانەی پەیامێکی وا پیرۆز هەڵدەگرن ، گیانی خۆیان خستۆتە سەر دەستی بۆ قوربانی دان .. بۆیە ــ صدام حسین ــ لەم ڕوانگەیەوە داوا لە هەموومان دەکات ئەگەر ئێمە مانان کوڕی مامۆستایێکی زانکۆی بین ، یان کرێکارێك بەبێ جیاوازی ، فێری تاقی‌کردنەوە عەمەلیەکانی ژیان ، چونکە مرۆڤ هەر تەنیا بە بیروباوەڕو بەس ناتوانێت ببێت بە مرۆڤێکی خەباتگێر ئەگەر بێتو ئەو بیروباوەڕە تەرجەمەی ژیان نەکاتو بەجێ‌یانی نەگەیەنێ ..

صدام حسین ــ وەکو ڕۆڵی خۆی لە نەخشەو پەرەپێدانو دروست بوونی عیراقدا هەبووە ، ئاواش ڕۆڵی خۆی لە بنیات نانو پتەو بوونی مرۆڤی عیراقی‌دا هەبووە .. بۆیە عیراق لەسای ئەو مرۆڤە بەجەرگانەی بەدرێژایی شەش ساڵی ڕوو بەڕوو بوونەوە لەگەڵ نەزانی‌و تاریکی‌و کۆنەپەرستیەتی ، هەر سەر بڵند ماوەتەوە ئەو سەرکەوتنانە زادەی بیرێکی ڕۆشەنی وەکو صدام حسینو جەرگێکی پۆڵایینی وەکو عیراقیەکانە ..

عیراقیەکان بەهۆی ئەو جەنگەوە فێری گەورەترین تاقی کردنەوەیەك بوون، شێوازی جەنگ، قوربانی‌دانو دان‌بەخۆداگرتنو هەناسە درێژی ... ئەم ڕۆڵە مەزنەی عیراقیەکان نەگ هەر تەنیا لەسەنگەرەکانی جەنگدا بوو‌بێت بگرە لەکارگەو کێلگەو قوتابخانەو لەهەر سوچێکدا کە عیراقیەکانی تێدا کار دەکەن ..

هەوڵو تەقەللاو کاری‌مرۆڤە جیاوازانە چەند ئەوەندەی‌بری توانای‌خۆیان‌زیاتر بووەو بەجۆرێکی‌ئەوتۆ لە بەرهەم لەبری پێشووی خۆیدا کەم نەکاتەوە ئەگەر زیاتر نەبووبێت کە دیارە ئەم هەوڵو تەقەللا دڵسۆزانەیەی کە عیراقیەکان لەبواری کارکردندا دەینوێنن چ کارێك دەکەنە سەر ئابووری نیشتمانی‌و پشکیری کردنی جەنگ یان بەشێوەیەکی تربڵێین چۆن تەرازووی بەرەی دەرەوەو ناوەوەی وڵات یەکسان دەکات بۆ بەردەوام بوونی سەرکەوتنو ..

پێشەوا ، پێشەکی ئەو قوربانی‌دانو ئازای‌و خۆڕاگرتنە مەزنە لەعیراقیەکان بەجوتیارەکان دەدات .. ئەوانەی کە بەشێکی هەرە زۆری سوپا قارەمانەکەی عیراق پێك دێننو سەرچاوەی سەرکەوتنەکانن .. چونکە جوتیارەکان لە هەموو ڕیزەکانی تری گەل زیاتر فێری خۆگری‌و تاقی‌کردنەوەی ژیان بوونە ،ئەمە بەبێ مانای جیاوازی کردن بۆ قوربانی‌دان لە ڕیزەکانی گەل .. چونکە عیراقیەکان هەموو یەك پارچەن .. بەڵام چینێكو هەر ڕیزێك ، شێوازو خاسیەتی تایبەتی خۆیان هەیە لەناو کۆمەڵو لەژیانیشدا .. کە ئەم خاسیەتانەش پەیوەندی چۆنیەتی پەروەردە بوونو تاقی‌کردنەوەی تایبەتیەوە هەیە .. بەم شێوەیە صدام حسین ــ دەڕوانێتە ناوەڕۆکی مرۆڤی نوێی عیراقی ، وە بەم شێوەیەش ڕێبازە منداڵەکانمان پەروەردە بکەین بۆ ئەوەی نەوەی عیراقی نوێ لەسەر ئەم ڕێبازە ژیان دروست بکاو لەسەر ئەم ڕێبازە بنیات بنێو بەرگری لەخۆی‌و وڵاتەکەی بکا ،چونکە خۆی گوتەنی ئەوەی نەتوانێ لەسەر دوو پێی خۆی بوەستێ،ئێمە دروست بکاو لەسەر ئەم ڕێبازە بنیات بنێو بەرگری ناتوانین پێی بۆ پەیدا بکەین

Institut Kurde de Paris

ئەنجامی سێیەم خولگەی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان

دەستی باڵای سەرپەرشتی‌کردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان بەیاننامەیەکی دەرکردو تیایدا ئەنجامی سێیەم خولگەی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی راگەیاندو لە بەیاننامەکەیدا وتی ، ئەو وێنە پرشنگدارەی لەسەر زەمینەی رەفتارکردنی دیموکراتیەتدا لە هەڵبژاردنی ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانانندا بەدی‌هات چ لە قۆناغی خۆپاڵاوتن یا پروپاگەندەی هەڵبژاردن یا لە کرداری هەڵبژاردنی سەربەستی راستەوخۆداو ئەو دیموکراتیەش کە لە گەشەدارترین وێنەیدا رۆژی سیانزەمی ئاب دەرکەوت ئەوە دەردەبڕێ کە گەلەکەمان لە ناوچەکەمدا گەیشتۆتە رادەیەکی هۆشمەندی بەرامبەر ئەرکەکانی‌و ئامادەیی‌یەکی تەواوی هەیە بۆ وەرگرتنی ناوەرۆکی رەفتاری دیموکراتی‌و کردنی بەرەفتارێکی هەمیشەیی لە هەموو بوارەکانی ژیان‌و کۆمەڵ‌و بەرهەمدا . ئەمەش دەقی بەیاننامەکەیە :
«وقل اعملوا فسیری الله عملکم ورسوله والمؤمنون»

بەپێی حوکمەکانی یاسای ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستانی حوکمی ئۆتۆنۆمی ژمارە (٥٦)ی ساڵی ١٩٨٠و بەوەی کە لە مەرسومی کۆماری ژمارە (٤٩٥)دا کە رۆژی ١٤ی حوزەیرانی ١٩٨٦ دەرچووە هاتوە روزی چوارشەممەی رێکەوتی ١٣ی ئابی ١٩٨٦ لەسەر رۆشنایی ئامۆژگاریەکانی بنیاتنەری سەرکەوتن‌و هەڵگری ئاڵای حەق‌و رابەری تێکۆشان سەرەکی فەرماندە صدام حسین خوا بیپارێزی لە چەسپین‌و جێگیرکردنی رێرەوی دروستکردنی دەزگا دیموکراتیەکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی وبەپێی ئەو بنەرەت‌و ئامۆژگاریانەی لە رووی یاساییەوە لەم دەستەیەوە دەرچووەو بە بەشداریەکی فراوان‌و رەسەنی میللیەوەو بە دیموکراتیەت‌و سەربەستیەکی تەواوەوەو بە یەکسانی دەرفەت لە نێوان پاڵێوراوەکاندا هەڵبژاردن کرا بۆ ئەوەی گردبوونەوەی رۆڵەکانی گەلەکەمان لە ناوچەکەدا لە دەوری ئاڵای سەرکردەی سەرکەوتن‌و رەمزی عیاق‌و ئەندازیاری حوکمی ئۆتۆنۆمی هاورێی خەباتگێڕ صدام حسیندا خوا بیپارێزێ‌و ئامادەییان بۆ بەخشندەیی‌و قوربانی لەپێناو پاراستنی ئەو سەرکەوتنەدا کە لە رێگای داستانی پیرۆزی قادسیەی صدامەوە بۆ عیراقیەکان بەدی‌هاتوە پیشان بدا ئەمەش بە پارێزگاری نیشتمانیان‌و دەسەڵاتی‌و مافیان لە ژیان‌داو بەردەوامی بەرەنگاربوونی ئەو جەنگەشدا کە لەلایەن ئێرانی .

دوژمن‌و ئەوانەی لە پشتیەوە وەستاون لە زایۆنی‌و ئیمپریالیزمی‌و بە جنسیە عەرەبەکانەوە بەسەر وڵاتەکەماندا سەپێنراوە .

ئەو رەفتارە دیموکراتی‌و رەسەنەی ناوچەی حوکمی ئوتۆنۆمی بەخۆیەوە دی دەربڕینێکی راستەقینەی بیروباوەڕی شۆڕشی بەخشندەمان‌و رێبازە دیموکراتیەکەی‌و بڕوای بە توانای جەماوەرو رۆڵی کاریگەری لە بنیاتنانی نیشتمان‌و چەسپینی رێرەوی شۆڕشدا دەربڕی . هەروەها ئەم هەڵبژاردنە گرنگی‌یەکی وەرگرت بەوەی کە لە کاتێکدا دەکرێ گەلەکەمان لە جەنگی عادیلانەی دایە دژی تەماعە بەرفراوان‌و ئامانجە دوژمنکاریەکانی رژێمی رەگەزپەرستی فیناوی کە لە رێگایانەوە دەیەوێ کاروانی شۆڕشەکەمان بوەستێنێ‌و ئەو ژیانە دیموکراتیە پەکنخا کە گەلەکەمان پێی دەنازێ ، بەڵام هەڵبژاردن لە کاتی یاسایی بڕیاردراوی خۆیدا لەگەڵ پەلاماردانی حاکمە دەستدرێژیکەرەکانی ئێرانیشدا بۆسەر ناوچە خەڵکنشینەکان نەبەردی‌وپتەوی وڵاتەکەمان توانای هەڵکەوتووی دەنوێنێ‌و وا لە تێکرای گەلانی جیهان دەکا ئەو شێوە تایبەتیە بزانێ کە گەلەکەمان تیایدا دەژیو کە چۆن دەستدرێژکەر دەجەنگێ‌و لە قوربانی‌و بەخشندەییدا دریغی نانوێنی‌و لە هەمان کاتیشدا ژیانی ئاسایی‌و سروشتی خۆی رەفتار دەکاو سەربەستی‌و خۆشی دەچێژێ ، ئەوەش شێوەیەکە هیچ گەلێکی تر نەیبینوە کە لە جەنگێک دابێ خەریکە ساڵی شەشەمینی تەواو دەبێ‌و لەگەڵ ئەوەشدا سەردەکەوێ‌و پشت بە خوا تا دوا قۆناغ هەر سەردەکەوێ .

ئەو وێنە پرشنگدارەی لەسەر زەمینەی رەفتارکردنی دیموکراتیەتدا لە هەڵبژاردنی ئەندامانی ئەنجومەنی یاساداناندا بەدی هات چ لە قوناغی خۆپاڵاوتن یا پروپاگندەی هەڵبژاردن یا لە کرداری هەڵبژاردنی سەربەستی راستەوخۆداو ئەو دیموکراتیەش کە لە گەشەدارترین وێنەیدا رۆژی سیانزەمی ئاب دەرکەوت ئەوە دەردەبڕێ کە گەلەکەمان لە ناوچەکەدا گەیشتۆتە رادەیەکی هۆشمەندی بەرامبەر ئەرکەکانی‌و ئامادەیەکی تەواوی هەیە بۆ وەرگرتنی ناوەرۆکی رەفتاری دیموکراتی‌و کردنی بە رەفتارێکی هەمیشەیی لە هەموو بوارەکانی ژیان‌و کۆمەڵ‌و بەرهەمداو بۆئەوەی ببێتەوزەیەکی هەمیشەیی‌و کاروانی شۆڕش لە وڵاتەکەماندا هێزێکی تری پێ بدا بۆ هێنانەدی ئامانجە نیشتمانی‌و مرۆڤایەتەکانمان‌و بۆ بەرگری لەو دەسکەوتە شۆڕشگێڕیانەمان کە بە درێژایی هەژدەساڵی تێکۆشانی بەردەوام‌و کاری راستەقینە بەدی هاتوە ، هەروەها ئەم رەفتارە دەربڕینێکی زیندووی گردبوونەوەی فراوانی رۆڵەکانی گەلەکەمان لە ناوچەکەدا لە دەوری حزب‌و شۆڕش‌و سەرکردەدا دەنوێنێ .

بینا لەسەر ئەو ئەنجامانەی لە لیژنە سەرپەرشتیکەرەکانی هەڵبژاردنی ناوچەکانی هەڵبژاردنی ناوچەی کوردستانی حوکمی ئۆتۆنۆمی‌یەوە نێردراوە بۆ گەلەکەمان گەلی داستان‌و قوربانی سەرکەوتنی ئەو ناوانە بە ئەندامیەتی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردوستانی حوکمی ئۆتۆمی رادەگەبەنین کە لە خوازەوەدا تۆمار کراون هیوادارین لەو ئۆباڵە مێژوویەی ئەندامەتیان لە ئەنجومەندا دەیانخاتە ئەستۆوە سەرکەوتوو بن‌و ئومێدەوارین شوێنی ئەو باوەڕە بن کە گەلەکەمان لە ناوچەکەدا پێ بەخشیون‌و لە وەفاداری بۆبیروباوەڕی حزبی سەرکردە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست‌و شۆڕشە پیرۆزەکەی شۆڕشی ١٧ ـ ٣٠ تەمووزو رێبازە دیمۆکراتیەکەی بە توانا بن . با ئەنجومەنی یاسادانان ببێتە کۆرەپانێکی نوێ بۆ خەبات‌و قوربانیان لەپێناو پتەوکردنی رێرەوی گەلەکەمان‌و بیناکردنی نیشتماندا شۆڕشگێری‌و شارستانی‌و رۆڵی مێژوویی‌و مرۆڤایەتی خۆی وەربگرێ ، بۆ پێشەوەو سەرکەوتن بۆ شۆڕش‌و حزبی سەرکردەمان لە ژێر ئاڵای سەرکردەی سەرکەوتن بەڕێز سەرەکی خەباتگێڕ صدام حسیندا خوا بیپارێزێ ..

عزة ابراهیم
جێگری سەرەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش
سەرەکی دەستەی باڵای سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی یاسادانان

ناوی ئەو بەرێزانەی بە ئەندامیەتی ئەنجوومەنی دەرچوون :

پارێزگای هەولێر ناوچەی یەکەمی هەڵبژاردن

١ ـ احمد عبدالقادر عبدالله نەقشەبەندی
٢ ـ محمد محی‌الدین محمد
٣ ـ طلعت هادی احمد
٤ ـ جمیل هەفرە کاکەشین
٥ ـ غنی رەشید قۆجە

پارێزگای هەولێر ناوچەی دووەمی هەڵبژاردن

١ ـ عبدالقادر مرعی حسین
٢ ـ مامەند مەعروف پیرداود
٣ ـ ابراهیم حسن نومان النعیمی
٤ ـ احمد حسن عثمان کوردی
٥ ـ حسین محمود خضر اللهیبی

پارێزگای هەولێر ناوچەی سێیەمی هەڵبژاردن

١ ـ زید عمر خضر سورچی
٢ ـ فارس محمد قادر سورچی
٣ ـ صلاح‌الدین صدیق قادر نیران
٤ ـ شهاب حمد طاهر سورچی
٥ ـ اکرم کریم مجید

پارێزگای هەولێر ناوچەی چوارەمی هەڵبژاردن

١ ـ توفیق اسعد رسول شێتنە
٢ ـ جلال حاجی خورشید عثمان
٣ ـ مریم حسن زیرۆ

پارێزگای سلێمانی ناوچەی یەکەمی هەڵبژاردن

١ ـ سیروان عبدالله حسین جاف
٢ ـ اسماعیل حمەسوور امین
٣ ـ فائق طاهر رەشید
٤ ـ فۆاد کریم محمد
٥ ـ برهان هادی نوری

پارێزگای سلێمانی ناوچەی دووەمی هەڵبژاردن

١ ـ جمال جلال حمە
٢ ـ صبیحە صالح کریم
٣ ـ کمال محمد مام رەشید
٤ ـ محمد عمر امین باساکی
٥ ـ جلال اسعد رمضان چەرمەگا

پارێزگای سلێمانی ناوچەی سێیەمی هەڵبژارند

١ ـ رەشید انور رەشید
٢ ـ مصطفی رسول نەبی
٣ ـ همزە اسماعیل سواراغا
٤ ـ خالد اسماعیل رسول

پارێزگای سلێمانی ناوچەی چوارەمی هەڵبژاردن

١ ـ صباح عبدالکریم حسین
٢ ـ توفیق اورحیم قادر
٣ ـ ابراهیم نصرالدین عزیز
٤ ـ سالار نصرالله قادر
٥ ـ سعید کمال رەشید

پارێزگای سلێمانی ناوچەی پێنجەمی هەڵبژاردن

١ ـ رفعت محمد علی مشیر
٢ ـ عمر علی شریف
٣ ـ هیفاء علی شیرخان
٤ ـ بایز عزیز رشید جاف

پارێزگای دهۆک ناوچەی یەکەمی هەڵبژاردن

١ ـ حکمت حاجی سلیم ئەتروشی
٢ ـ هابی رەشید رشدی
٣ ـ کمال خالد محمد
٤ ـ عبدالاله فضل‌الدین عبدالقادر نەقشەبەندی
٥ ـ سعید فیزی ایوب مەزوری

پارێزگای دهۆک ناوچەی دووەمی هەڵبژاردن

١ ـ جهور بشار صالح سندی
٢ ـ قادر حامد ابراهیم هاجانی
٣ ـ بدریە عبدالقادر سلیم
٤ ـ هاشم تعبیر یوسف شعبانی

Institut Kurde de Paris

هاوڕێ محمد حمزە :

هەڵبژاردنەوە زۆر گەشەدار بوو و شانازی پێوە دەکەین

لەگەڵ بارودۆخی دژواری جەنگیشدا و لەگەڵ تۆپ‌بارانی دڕندەکانی ئێران بۆ ناوچە خەڵك نشینەکانی باکووری خۆشەویستمان هاووڵاتیانی ناوچەی حوکمی ئۆتۆنۆمی ڕوویان کردە سنووقەکانی دەنگدان بۆ ئەوەی نوێنەری خۆیان لە ڕۆڵەکانی گەلی جەنگاوەرو نەبەرد هەڵبژێرن و خۆشەویستی و لایەنگیرییان بۆ سەرکردایەتی سەرۆك صدام حسین دەرببڕن .

خەڵکێکی زۆر بەشداری هەڵبژاردنی کرد کە ئەمە سێیەم جارە خەڵکی ناوچەی کوردوستانی حوکمی ئۆتۆنۆمی ڕەفتاری دیموکراتیانەی خۆی لە وەختی جەنگدا ڕەفتاریکاو پێشتر بۆ یەکەمجار لە ئەیلولی ساڵی ١٩٨٠داو دووەمجار لە ئابی ساڵی ١٩٨٣دا ئەم کارەی [illegible] ڕەخسا .

ژمارەی ئەو کەسانەی مافی هەڵبژاردنیان هەبوو لە دوو ملیۆن تێپەڕی بووو تەمەنیان لە نێوان ١٨ــ٤٠ ساڵ بوو ، هەموو پێداویستێك بۆ سەرکەوتنی هەڵبژاردنەکە زامن کرابوو ، پارێزگای هەولێر کرابوو بە ١١ ناوچەی هەڵبژاردن و ١٣٥ مەڵبەندی هەڵبژاردنی تێدا کرابووە . ١٤٨ خۆپالێوراو پێشبڕکێیان لەسەر پێدانی بڕوای خەڵکەکە دەکرد کە لە ناویاندا تەنها ٥٠ ئەندام بۆ ئەنجوومەنی یاسادانان مەبەس بوو .

هەڵبژاردنەکە کە بەڕێز عزت ابراهیم جێگری سەرەك ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرپەرشتی کردنی دەکرد بەڕێزان محمد حمزە ئەندامی سەرکردایەتی قوتری ئەمینداری نهێنی نووسینگەی باکووری حزب و کامل یاسین ئەندامی سەرکردایەتی قوتری حزب و وەزیری حوکمی ناوخۆ و پارێزگاری هەولێر سەرکردەی فەیلەقی پێنجەم سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکەیان کرد .

لە کاتی گەڕانی بە مەڵبەندەکانی هەڵبژاردندا هاوڕێ محمد حمزە بۆ پەیامنێری ڕۆژنامەنووسەکانی عەرەب و بێگانە دوا کە بۆ چاوپێکەوتنی هەڵبژاردنەکە ئامادەبوون وتی :

سەرەم لە مەڵبەندەکانی هەڵبژاردنی هەرسێ پارێزگاکە سلێمانی و دهۆك و هەولێر داو بەڕاستی گەشەدارترین هەڵبژاردنە کە لەناوچەکەدا دەکرێ . خەلکە کە بە تەوژم و حەماسەتەوە بەوپەڕی سەربەستی تەواوەوە بەرەو دەنگدان دەچن و بڕوامان بەم هەڵبژاردنەکە زۆر بەرزەو ئەم کردارە بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ ئاشکرا هەموو نەخشە ئیمپریالیزمیەکان و نەخشەکانی بەکرێگیراوانی ناوخۆ کە دەیانویست دۆخی هەڵبژاردنەکە لێڵ بکەن پووچەڵ کردەوەو جارێکی تر دەری خست کە ڕۆڵەکانی گەلی کوردمان لەگەڵ شۆڕش و سەرکردایەتیەکەیدان .

هەروەها هاوڕێ محمد حمزە دەربارەی کردەوەی ناهەمواری ئێران دوا کە خەلکی بێ گوناهی ناوچەی باکوورمان تۆپباران دەکاو وتی ، کە دوژمن ڕاستەدەکاو توانای هەیە با بەتوانایی خۆی لە بەرەکانی جەنگدا دەربخا نەوەکو منالو ئافرەت و بێ گوناه لەناوبەرێ .

لە پاشاندا چاومان بە سەرکردەی فەیلەقی پێنجەم کەوت و وتی :

ئەم هەڵبژاردنە سەرکەوتنێکی گەورەیەو لەگەل سەرکەوتنەکانی سوپای قارەمانمان لە بەرەکانی جەنگدا یەك دەگرێتەوە ئێمە لە کەرتی باکووردا زۆر بەسەر دوژمندا زاڵین و دوژمن ناتوانێ بستێ لە خاکمان بگرێ .

هەروەها وتی ، گەلی کورد لەگەل سەرکردایەتیدا زۆر هاوکارە بەڵام دەستەیەکی بچووك لە هەڵگەڕاوان کەبەختیان گەلێ لە بەختی خومەینیە دەستدرێژیکەرەکان ڕەشتر دەبێ دەیانەوی ناخۆشی بخەنە ناوچەکەوە ، هەروەها لە سەرکەوتنە مەزنەکانی چوارتاو پێنجوێن و گردەمەندیشدوا کە سەربازە قارەمانەکانی عیراق بەدەستیان هێنا ...

ذکریات محمد حسن

بەڕێز جێگری ئەمینداری گشتی ی ڕۆشنبیری و لاوان بۆ هاوکاری دەدوێ :

● شێرزاد ــ لقی هەولێر

لە ئەمینداریتی گشتی ی ڕۆشنبیری و لاوان و دام و دەزگا جۆر بەجۆرەکانی‌دا ، هەنگاوی گەورە لە ئارادایە لە پێناو گەشانەوەو پشتگیری کردنی توانای زانستی و هونەری ، جگە لەو ڕۆڵە دیارەی لە بواری ڕۆشنبیریدا دەیگێڕێ و لە ماوەی چاپکراوەکانی‌دا بەتەواوی ڕەنگ ئەداتەوە ...

★ بەڕێز جێگری ئەمینداری گشتی ی ڕۆشنبیری و لاوان مامۆستا محمد محی‌الدین باسی بڕێکی ئەو چالاکی‌یانەی بۆ کردین کە تەنیا پەیوەندی بەلایەنی زانستی و هونەریی هەیەو وتی :

ئیش و کارەکانی ئەم ئەمانەتە فراوانن ، ساڵ نیە ئەم ئەمانەتە دەیان چالاکی هەمە ڕەنگ ئەنوێنێ .. لێرەدا تەنیا باسی لایەنی پێشکەوتنی زانستی و هونەر دەکەین . . .

★ بەڕێزی دەربارەی چالاکی هونەر لە ئەمانەتەکەدا وتی :

سەرباری پشتگیری کردنی دارایی لە لایەن ئەم ئەمانەتە بۆ هونەرمەندان و تیپە هونەرییەکان ، ئەمانەت دەیان چالاکی هەمە ڕەنگ ڕادەپەڕێنێ ... لەوانە کە ئەنجام دراون :

بەشداربوونی تیپی لاوان و تیپەکانی بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە پارێزگاکاندا لە هەموو بۆنە نیشتمانی و نەتەوەییەکان ، کردنەوەی خولی تایبەتی مۆسیقاو خەت خۆشی و دوورین ، پێشکەش کردنی چەندان شانۆگەری و چیرۆکی تەلەفزیۆنی و ، پێشانگای هەمە ڕەنگی وێنە ، کە زۆرترین هونەرمەندان تیایدا بەشدار بوون ،

هەروەها تۆمار کردنی چەندان گۆرانی بۆ تەلەفزیۆن و پێشانگای پۆستەر .. ئەوی جێی سەرنجە ، ئەم چالاکی‌یانە ، زۆربەی هەرە زۆری قەزاو ناحیەکانیش گرتۆتەوە بەمەبەستی زیاتر پەرەسەندنی بزووتنەوەی هونەری .. لە نواندنی ئەم چالاکی‌یە هونەرییانەش ڕۆشنبیری جەماوەرو بەڕێوەبەرایەتی‌یەکانی لاوان بەشدران ... لە نیوەی ئەمساڵیش توانیمان نەخشەیەکی پڕ چالاکی لە هەر دوو ڕووی زانستی و هونەری بەئەنجام بگەیەنین .

دەربارەی لایەنی زانستی ، بەڕێوەبەرایەتیەکانی چاوەدێری کردنی زانستی لە هەر سێ پارێزگادا ، دەوری ڕووناکی خۆیان لە بایەخ دانی تواناو بەهرەی زانستی‌دا دەبینن ، لە ڕێگای کردنەوەی خولی تایبەتی لە هەموو لایەنەکاندا ، دەتوانین بەکورتی دەست نیشانی ئەوە بکەین کە ئەرکی ئەم بەڕێوەبەرایەتی‌یانە فراوانە ، لەو چالاکی‌یانەش کە لە ماوەی ساڵی ڕابردوودا پێشکەش کراون ، بەتەواوی ئەوە روون ئەبێتەوە ... چالاکی‌یەکان بریتی بوون لە : بەشدار بوون لە پێشبڕکێی زانستی و ، سازکردنی سەردان بۆ مەڵبەندە زانستی‌یەکان ، ڕێك خستنی پێشانگای هەمە ڕەنگی زانستی ، هەروەها بەشداری کردن لە پێشانگا فراوانەکانی عیراق ...

هەروەها نووسینی باس و لێکۆڵینەوەی زانستی و نیشان دانی فلیمی زانستی لە هەموو لایەن و بەشەکانی زانستدا ... دام و دەزگا زانستی‌یەکان ، بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ کار لە پێگەیاندنی توانای زانستی دەکات ، بەتایبەتی بەهرەی زانستی لاوان .

هەولێر و ڕۆژی هەڵبژاردن

«هاوکاری» ناوچەکانی هەڵبژاردن لەسەر دەکاتەوە

● لقی هەولێر :

ڕۆژی چوارشەممەی ڕابردوو ، پارێزگای هەولێر ، بەشێوەیەکی دیموکراتی ، وە لە نێوان ئاهەنگەکانی «ڕۆژی هەولێر» ، ڕۆژی هەڵبژاردنی بەخۆیەوە بینی بۆ هەڵبژاردنی دەستەیەکی نوێ لە ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان.

لە هەولێر ، ژمارەی «٢١٨» هەزارو ــ٨٢٤ــ کەس بۆ دەنگدان بەشداربوون بۆ هەڵبژاردنی ١٨ نوێنەر لە ژمارەی ٥٢ کەس لە چوار ناوچەی هەڵبژاردن . بەم بۆنەوە ، بەڕێزان محمد حمزە ئەندامی هەر ێمایەتی پارت و مامۆستا عدنان داود وەزیری حوکمی ناوخۆو هەڤاڵ کامل یاسین ئەندامی هەرێمایەتی و بەڕێز پارێزگاری هەولێر مامۆستا ابراهیم زەنگەنەو ژمارەیەك لە لێپرسراوان سەریان دایە مەڵبەندەکانی هەڵبژاردن و ئەم وێنە دیموکراتی‌یەیان بەسەرکردەوە ، جگە لە چەندان وەفدی ڕۆژنامەنووسی‌ی و ڕاگەیاندن کە بەم بۆنەوە سەریان دایە پارێزگاکە .

★ بەم بۆنەیەوە ، ڕۆژنامەی ــ هاوکاری‌ــ چاوی کەوت بە کۆمەڵێك لە هاووڵاتیان بۆ بیروڕا وەرگرتن دەربارەی ئەم تاقی‌کردنەوەیە ..

هاووڵاتی عزیز سعید «کرێکار لە کارگەی جگەرە» وتی : ئەم هەڵبژاردنە تازەیە بۆ ئەنجومەنی یاسادانان مافێکی ڕەوای گەلی کوردە کە مومارەسەی دەکات ، جگە لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی . بێ‌گومان زۆر بەخۆشحاڵیەوە پێشوازی لێ دەکەین و هیواداریین سوپای دلێرمان بتوانێ هەمیشە هەروا بەسەربڵندی بەرگری لە پاراستنی عیراقی ئازیز بکات .

★ هاووڵاتی سهیلە داود «مامۆستا» وتی :ــ

جێی شانازییە کە ئەمڕۆ ئافرەت بتوانێ وەکو پیاو بەشداری لەم وێنە دیموکراتی‌یە دا بکات کە مانای ئەوە دەگەیەنێ خاوەنی دەنگ و ڕای خۆیەتی ..

★ هاووڵاتی نیشتمان عزیز ولی «لە نەخۆشخانەی هەولێر» وتی :ــ

منیش وەکو هەموو هاووڵاتیەك ، خۆشحاڵم بەوەی بتوانم لەم ڕۆژی هەڵبژاردنەدا دەنگی خۆم بدەم کە بریتی‌یە لە کارێکی نیشتمانی‌ی پیرۆز ..

★ بەڵام بەڕێز رسوەد ئەحمەد «کرێکار لە ڕێگاو بان» دەڵێ :ــ

گەلی کورد ماوەیەکی دوور لە ساڵانی بەر لە شۆڕش لە ژێر باڵی ستەمکاری و دواکەوتن دەیناڵاند .. بەڵام ئەمڕۆ ژیانی مرۆڤی عیراقی بەتەواوی گۆڕاو ئەم هەڵبژاردنەش نیشانەیەکی تری ئەو دیموکراتی‌یە دەنوێنێ ...

★ کچی شێرزاد سعید «قوتابی لە ئامادەیی هەولێر» دەڵێ :ــ

جەماوەری قوتابیان لە هەولێر بەرەو پیری ئەم هەڵبژاردنەوە چون ، کە نیشانەیەکی نوێی ژیانی تازەمانە لە عیراقی نوێدا ...

بێ‌گومان سەرکەوتن هەر بەشی ڕەوای عیراقیەکانە ، مادام ئێمە لەسەر هەقو باوەڕین و دوژمنی ڕەگەز پەرست لەسەر ناهەقە ...

★ هاووڵاتی ئاکۆ وهاب «قوتابی لە ئامادەکردنی مامۆستایان» وتی :ــ

ئەمڕۆ بەچاو دەبینین کە چۆن تێکڕای هاووڵا

بڕوانە ل ١١

دائیرا خزینێ لدهوکێ ژ دائیرێت پڕ شول و کارە وهندی تو دبینی فەرمانبەرێت ڤێ دائیرێ وەکی شانەکا هنگڤینی هەردەم ب بزاڤن و راوەستانا وان نینە و بو زێدە زانینا کاروبارێ ڤێ دائیرێ مە ئەڤ چاڤیکەفتنەکر دگەل «هێژا لازم احمد حامد» رێڤەبەرێ دائیرا خزینێ دەڤەرا ئوتونومی لدهوکێ :ــ

هاوکاری ل دائیرا خزینێ ل دهوکێ

پ:ــ مامۆستا کارێ ڤێ دائیرێ چی‌یە :ــ

ب:ــ ژکارێت دائیرامە سەحکرنا حساباتێت وان دائیرە ئەوێت پەیوەندی ب دەزگەهێت ئوتونومی ڤەهەی و هەمی هەیڤا ئەم سەحدکەینە رێرەوا مەزاختنا پارا لڤان دائیرێت مە گوتی و پشتی هنگی ئەم ڤان لیستا «قوائم» دهنێرینە ئەمانەتا گشتی‌یا دارایێ و ئابووری لدەڤەرا ئوتونومی دیسان ئەم چاڤدێریێ «اشراف» دکەین لسەر مەزاختنا پارێت هەیڤانە «صرف الرواتب الشهریة» بۆ فەرمانبەرێت پارێزگەهێ .

ئو پێتڤیە بێژین کو ئەم لڤان کارێت خودا لدویف بروگرامێت هەڤچەرخ دچین و ئەم یاسایێت نوی بکاردئینین بو رێڤەبەرنا ئیش و کارێت خو .

ئەڤە ژ لایەکی وژلایەکی دی‌ڤە ژبلی ڤێ چەندێ ئەم پێویستی و داخازێت جەماوەری و معاملاتێت وان ب رێڤە دبەین و ئاهێلین چ معاملە بمینن .

پ:ــ مامۆستا تە چ هەیە بێژیە هاوەلاتیا ..؟

ب:ــ من دڤێت ب رێکا روژناما هاوکاری بێژمە وەلاتیا کو پێتڤیە ئەوژی هاریکاریا مە بکەن دا معاملێت وان ب ئاسانی و ب دلخوشی ب رێڤە بچن و نەکەڤنە ئەردی و ئەم هەمی پێکڤە کار بکەن ژبو ئاڤاکرنا عیراقا نوی ..

عیراقا شورەشا ١٧ــ٣٠ تیرمەها بیروز .. عیراقا خومالیکرنا نەفتی و ئوتونومی و سوریاس ..؟

محمد ئوسمانا
تایێ دهوکێ

Institut kurde de Paris

چیرۆک

گریان

■ احلام منصور ■

تاریکی دەرەوە ناکەم لێی دەترسم لە ئاوێنەکەی بەرامبەریشم دەترسم ، دەبێ مۆمێ داگیرسێنم و بە تەڵەشخانە مۆم بدۆزم ـ ئەوەی کە بەدیاری ڕۆژی لەدایك بوونم ـ بۆم هات .

ئیمشەو ڕوو بە ڕوو بە دیاری تەنهاییکی ترسناك دانیشتووم نەخێر دەبێ مۆمەکان بدۆزمەوە هیچ نەبێ لەگەڵمدا بگرین ! لاپەڕە تاڵەکانی ژێر دەستم بەزەیان پێما دێتەوە .

باڵەوانە شاردروەکەیشم دڵم دەدەنەوە ژوورەکەیش هەست دەکەم دیوارەکانی نزیك دەبن و دەبنە تابووت نازانم ئیتر چ جیاوازیێك هەیە لەنێو ئەم مردنەو مردنێکی هەمیشەیی دا لەشم زۆر قورسە تەماشای کراسە سپییە دڕاوەکەی بەرم ئەکەم بۆتە کفنێکی ڕەش و دامدەپۆشێ .

* * *

● نووکی قەڵەمەکەم جاران تیژ بوو ، جاران هەوڵم دەدا دەمارێ لە دەمارەکانی مەچەکم ببرم نەموێرا .. لەمشەو وەکو بڵێی .. نە .. باباسی نیوڕۆ بکەم کەوام دەزانی تازە لە دایك بووم دەشبوایێ فوێ لە ٣٥ مۆمی ڕەنگاو ڕەنگ بکردایێ کەچی مۆمەکانم خستە ژێر سەرم ئەو ڕۆژە ڕەشە ئەم شەوە ڕەشە یەکتریان گرت ..

ـــ « بەچێ مۆمەکان داگیرسێنم ، بە ئاگری ساتێ لە ساتەکانی ژیانم ، مۆمەکان داگیرسێنم » ..

مۆمە ڕەشەکە زوو توایەوە لە هەموویان زیاتر فرمێسکەی دەڕشت « نەمزانی بۆ نووکی قەڵەمەکەم لە پڕ دەبووە کولاب » .

مۆمە ڕەشەکەش وەکو دەریایێکی ڕەش هاتەوە بەر چاوم ، مەیبوو ، چاوەکانم ڕەشکەو پێشکە دەکەن ، مۆمەکان لەیەك ناچن هەریەکێکیان بەشێوەیێ دەتوێتەوەو شیوەنم بۆ دەکا . خەریکە بەپەنجەکانم بیان کوژێنمەوە ، قسەکانی دایکم دێتە یادم کە دەیووت : چوار شەو چوار ڕوژ ژان گردەم ڕازی نەوید بایدە دونیا .. فرە قورسیش بید تەحەمولم نەمابی لەزگم ئارام بگرید .

مۆمەکان دەتوێنەوە ئەم کفنە سپیەشم کە لە بەرم‌کردووە لەژێر ڕووناکی مۆمەکان لە « ئاڵا »ی مردن دەچێ . هەست دەکەم ئاڵاکە خوێنم دەمژێ هیچم لەدەست نایێت هەر تەماشای ئاگری مۆمەکان دەکەم ، هیچ ووشەیێ لە لێوەکانم نابارێتە سەر ئاگرەکە .

لە ئاوێنەکەی بەرامبەرمدا دەم و چاوم ڕەش دەبینم ، ڕەنگ دانەوەی غەمەکانم دیار بوو ، دەبێ لە پڕ نووکی قەڵەمەکەم بچەقێنمە نێو دەمارێ لە دەمارەکانی دەستم . خوێن وەکو تاڤگە ببارێتە سەر سەینەکەم و نەخشەی بێچووە ماسیی غەمەکانم بکێشێ .

بەم شێوەیە پێشوازی ڕۆژی لە دایك‌بوونی خۆم‌دەکەم جگەرەیشم بێ نییەو مردن لە دەرگای ژیانم دەدا ، سات بەساتی ژیانم ئەم دەرگایە دەکرێتەوەو دادەخرێ ، تام و بۆنی ووشەکانیشم وەکو تام و بۆنی توونێ نییە .

دەمم ووشك دەبێ ، بێ کاغەزیش لەگەڵ خۆمدا یاریی قومار ئەکەم بەتاقی تەنها بەرامبەر بە مۆمەکان گیان ئەدەم ، ناشتوانم بەدوو ڕستە باسی گیان دانی خۆم بکەم ، ژوورەکە گۆڕستانیکی بچووکە ، قەبری ئاواتەکانم دەیەها بەسەر هاڵی تیادایەو دەیەها شتی تیا نێژراوە ، لەشم خەریکە وورده وورده دەمرێ ، قاچەکانم دەمێکە مردوون مردنیش هەنگاوی سووك دەنێ و لێم نزیك دەبێ .

(ئەی خۆم نەبووم سەدەهای جار دەمردم و زیندوو دەبومەوە) !

« مۆمەکان بۆ من ناگرین بۆ خۆیان ئەگرین و ئەتوێنەوە » .

منیش وا وورده وورده لەسەر لاپەڕەکانی ژێر دەستم ئەتوێمەوە ، غەمەکانم ڕەنگاو ڕەنگ دەبن ، لە ئاوێنەکەیش دا تێکەڵ بوونی ڕەنگەکان دەردەکەوێ و پێم ئەڵێن :

ـــ لە کەناری ئەلوەن لەدایك‌بووی : پردە کۆنەکەیشت بڕی و لە کەناری ئەم دیوی ئەنێژرێی ..

■ ماوەیەتی ■

کارەبا لەبڕ کوژایەوە واتا ناچار دەبم هەر لە شوێنەکەی خۆمدا دانیشم و بخەوم تا بەیانی چۆن ئارام بگرم ! ئەی چۆن قەرزار بووم و لەژێر باری قورسایەتی هەژاری ئارامم گرتبو ! کەسیش نەبوو فرمێسکەکانم لێ بکڕێ ، لە فرمێسك زیاتر هیچم نەبوو بیفرۆشم ، ووشەکانم مانیان گرت نەم توانی بیانخوێنمەوە ئەشم توانی بە ووشە سێبەری بۆ خۆم دروست کەم ژانەکانیشم ڕازی نەبوون ببنە پردُ بۆیە قەڵەمەکەم کە هەمیشە خۆی لە ڕووناکی دەشارێتەوەو لە تاریکی دا خۆی ئەخاتە نێو دەروونم گڕی ئەنووری دەرونم فرمێسکەکانم دەکوڵێنێ وە هەروەها فرمێسکی کوڵاو دەگاتە نێو چاوەکانم و دەگەڕێنەوەو قەڵەمەکەیشم ناچار دەبێ بێ دەنگ بێ ئنجا نازانم شەرم لە فرمێسکەکانم دەکات یان هەر کە فرمێسك دەبینێ لاڵ و کەڕ دەبێ .

ئیمشەو بۆ یەکەم جار هەوڵی ئەوەم دا فێری ئەم جۆرەگریانە بم ، واتادەبێ بەبێ دەنگی بگریم ، هاوڕێکەیشم هەمیشە دەیووت :

ـــ « ڕۆڵە مەگری حەز ناکەم لە پێش چاوم دا بگری ئەگەر فرمێسکت هەبوو ئەوا بەبێ‌دەنگی .. فرمێسك کە دادەچۆڕێتە نێو دەروونت ئا ئەو کاتە دەبێتە شتێکی پیرۆز » .

(هەوڵمدا بەدەم گریانەوە شتێ بنووسم ، فرمێسکەکانم پێش ووشەکان دادەبارانەوە سەر لاپەڕەکانی ژێردەستم ، کەواتا ناهەقی نەبوو) .

بەڵام ئیمشەو فرمێسك و ووشە هەر دووکیان مانیان گرتووە ڕێی گریانی ئاشکەرام لێ قەدەغە کرا .

بەکورتی بەم جۆرە تاقی کردنەوەیە نەچوو بووم ، ئەم ئێوارەیە کە هەینی‌یەو نازانم ئەکاتە چ هەفتەیێك و لە چ مانگێك داین و مەبەستم نییە بزانم لە چ ڕۆژێك داین ڕۆژ بەمن چی ! شەوان ، ئاشکرا هەموو بەرەو خەوو خەوبینین پەنا ئەبەن منیش هانی خۆم ئەدەم یادێکی کۆن بکەمە مایەی خەوبینینێکی نوێ کەچی لە نێو چوار دیوارداو لەم ژوورە بچکۆلەیەدا بۆ شوێن ئەگەڕێم بۆ ئەوەی بتوانم وەکو خۆم دەمەوێ بیبرکەمەوە ئەم فێیەش نازانم چۆن فێری بووم کەواتا دەبێ گۆرانیەکان تێکەڵی-لایە لایە بکەم وە هەروەها گریان و پێ‌کەنین ، ژوورەکەم زیندانە وە نووسین بەتەو بێ‌دەنگی .. !!

لە خۆم ناگەم وام دەزانی دەتوانم بە ووشە کەلەبچەیێ بۆ خۆم دروست کەم یاخود ووشەکانم بخەمە نێو بێشکەو لایە لایەبان بۆ بڵێم و بیانخەوێنم ناشتوانم قەڵەمەکەم تیژ کەم و بیکەمە چەقۆو بەر بیمە بەر گیانی خۆم و ئیتر و ئیمشەو لەم ژوورە تاریکەدا مەلە لە نێو خوێنی خۆم بکەم بەتەماش نیم ووشەکانم بکەمە نان و ئەم دەردە بێ دەرمانە ، ئەمەوێ بەقالیۆم خۆم بخەوێنم و دەرمانی کوردیشم دەس ناکەوێ لەم ژوورە تابووتەدا .

تا بەیانی بەدیاری ئەم شەوە تاریکە دانیشتم تاریکش ناوێرێ لایەلایەم بۆ بکات ناشوێرم پەنجەرەکان بکەمەوەو پەردەکە لادەم ، حەز لە

● سەلام محەمەد ●

جارێکی تر هەڵە

ڕاوەستاوگرتنی وەرگێڕانی شیعر

لە ژمارە «٨٤٥»ی ڕۆژنامەی «هاوکاری»دا بۆ نووسەر دکتۆر نافع ئاکرەیی پارچە شیعرێکی «صلاح فائق»ی کردبووە کوردی کە لە لاپەڕە ٢١ی دیوانی «مقاطعات واحلام»دایە .

لێرەدا نامەوێ باسی هونەری وەرگێڕان بکەم بەڵام ئەوەندە دەڵێم ئەگەر وەرگێڕان خۆی لە خۆیدا کارێکی هونەری و قورس بێت ئەوە وەرگێڕانی شیعر لەوەش زیاترە چونکە سەرەڕای وەستایی و کارامەیی وەرگێڕ لە هەردوزمانەکەدا پێویستە شارەزاییەکی تەواوی لە بواری شیعریشدا هەبێت سەبارەت بەوەی کە وەرگێڕانی شیعر جیاوازییەکی بنەڕەتی لەگەڵ وەرگێڕانی لقەکانی تری ئەدەبدا هەیە تا ئێستایش گەورەترین هەڵە کە وەرگێڕەکانی شیعر تێی کەوتوون ئەوەیە زیاد لە پێویست خۆیان بە دەقەکەوە دەبەستنەوە ، وشە بە وشەو ڕستە بەرستە بێ پاش و پێش و گوێ دانە تەواوبوون یا تەواونەبوونی وێنە شیعرییەکە ، دەیکەنە کوردی

ئەوەتانی ، دکتۆر نافع ئاکرەیی شیعرێکی «صلاح فائق»ی کردووە بە کوردی و زیاتر لە پێویست خۆی وشەوە بەستۆتەوەو وێنە شیعرییەکانی بە تەواوەتی فەرامۆش کردووەو لە دەقە عەرەبییەکەدا وشەیەکی گرتووەو واتاکەی بە کوردی لێك داوەتەوەو لەگەڵ ڕستەکەدا گونجاندوویەتی ، سەرەڕای ئەمەش لە زۆر شوێندا واتای وشە عەرەبییەکەیشی دوور لە مەبەست لێك دواەتەوە . بۆ نموونە :ـ

یەکەم : لە دەقە عەرەبیەکەدا واهاتووە «المرأة النائمه فی ذاکره دی‌ساد .. اکثر من سؤال» دکتۆر لە وەرگێڕانەکەیدا کردوویەتی بە «ئەو ئافرەتەی لە بیرەوەری «دی‌ساد»دا نوستوی زیاتر لە یەك پرسیارە» .

ڕاستی‌یەکەی بەم جۆرەیە «ئەو ئافرەتەی کە لە ناویادی دی‌سادا نوستووە» نەك لەبیرەوەری دی‌سادا چونکە وشەی بیرەوەری «ذکری»ی عەرەبی دەگرێتەوە ، جیاوازی‌یەکی زۆریش لە نێوان «ذکری» و «ذاکرە»دا هەیە .

دووەم : لە دەقە عەرەبیەکەدا «صلاح فائق» دەڵێ :ـ

فی ذهنی
قارب مملوء بالکتب
یندفع نحو الهاویه ..

واتە «بەلەمێکی پڕ لە کتێب لە مێشکمدایەو بەرەو کەندەڵان تەکان دەدات» .
دکتۆریش لە وەرگێڕانەکەیدا دەڵێ :ـ

« لە مێشکمدا
بەلەمێکی پڕ لە کتێبە
بەرەو دۆڵێکی بێ‌بن دەڕوات »

دوور نییە ئەو هەمزەیەی لکاوەتە «کتێبە»وە هەڵەیەکی چاپەمەنی بێت بەڵام لەو حاڵەتەشدا هێشتا وەرگێڕانەکە تەواونییە .
سێیەم : لە دەقە عەرەبیەکەدا واهاتووە :ـ

فی ذهنی
خیول تشتم موائد القمار

واتە «ئەسپەکانی ناو مێشکی من بۆنی مێزەکانی قوماردەکەن» دکتۆریش دەڵێ :ـ

« لە مێشکمدا
ئەسپ و جنێو بە مێزەکانی قومار دەدەن ».

ئەم دوو وێنەیە سەرەڕای ئەوەی کە جیاوازییەکی ئێجگار زۆریان هەیە دکتۆر وشەی «تشتم»ی بە جنێو لێك‌داوەتەوە لە کاتێکدا دەقە عەرەبیەکە «شەددە»یەکی» زەق و ئاشکرای پێوەیە بۆیە مەبەستی شاعیر بۆنە نەك جنێو چونکە وشەی «تشتم» لە عەرەبیدا ئەگەر بە واتای جنێو بێتەوە نابێ شەددەی بە سەرەوە بێت .
چوارەم : شاعیر دەڵێ :ـ

« کل شیء هرم اما الهرم فهو غیره » .

واتە «هەموو وێنەیەك هەرمە بەڵام هەرەم شتێکی ترە» دکتۆر نافع لە وەرگێڕانەکەیدا دەڵێ :ـ

« هەموو وێنەکانی پیری
بەڵام هەرەم شتێکی ترە »

نازانم ئەم وشەی «پیری»یە چییەو بۆچی هاتۆتە ناو شیعرەکەوە خۆ ئەگەر دیسانەوە هەڵەی چاپ بێت ئەی دەبێ ئەسڵەکەی چۆن بێت ؟
پێنجەم : شاعیر دەڵێ :ـ

الیس للصدفة مقاطع اخری ؟
الحقیقة شقه
کل طائر یقتحمها فی المسـاء لیخفی جراحه
ـ مقاطعات واحلام ل٢٢

واتە «ئایا ڕێکەوت بڕگەی تری نییە ؟ ڕاستی‌ی باڵەخانەیەکە ، دەمەو ئێواران ، گشت باڵندەیەك خۆی تێ دەپەستێ ، بۆ ئەوەی هاوارەکانی بشارێتەوە» .

بەڵام دکتۆر نافع لە وەرگێڕانەکەیدا دەڵێ :ـ
« سودفە .. هیچ بەش و پارچەی تری نییە ؟
ڕاست خانوویەکە
هەموو مەلێك ئێواران هەرمشەی «!!»دەباتە سەر
تا هاوارەکانی خۆی بشارێتەوە ».

شەشەم : لە دەقە عەرەبیەکەدا واهاتووە «المراه المستلقیه فی ذاکرە دی‌ساد» دکتۆر کردوویەتی بە «ئەو ئافرەتەی لە بیرەوەری دی‌سادا درێژ بووە» ڕاستی‌یەکەیشی بەم جۆرەیە «ئەو ئافرەتەی لە ناو یادی دی‌سادا ڕاکشاوە» چونکە ئەگەر وەرگێڕانەکەی دکتۆر جارێکی تریش بکەنیەوە بە عەرەبی دەبێتە «المراه المستلقیه فی ذکری دی‌ساد» وەك وتیشمان جیاوازی زۆرە لە نێوان «ذکری» و «ذاکرە»دا .
حەوتەم : صلاح فائق لە دەقە عەرەبیەکەدا دەڵێ :ـ

« کل شیء مشاع کالضحك

دکتۆریش کردوویەتی بە «هەموو شتێك وەك پێکەنین ئازادەو بڵاوەو قەدەغە نییە» وشەی ئازادو قەدەغە نییە زیادەن و پەیوەندی‌یان بە شیعرەکەوە نییە .

هەندێ وردە سەرنجی تریشە لە ڕوی زمانەوە هەیە بەتایبەتی دەربارەی کۆمەڵێ وشەی لە بابەت «سەرسووڕمانەر»و «نالین دەکەن»و .... تاد بەڵام لە بەر ئەوەی دکتۆر کەمتر بەم شێوەیە دەنووسێ لەسەری ناڕۆم و هەر ئەوەندەی دەخەمە پێش چاو کە ئەم جۆرە وشەیە کار دەکەنە سەر تام و زەوقی شیعرەکە . هەروەها لێرەدا تەنیا پەنجەم بۆ چەند نموونەیەك درێژکرد ئەگینا شتی لەو بابەتە لە ناو وەرگێڕانەکەدا زۆرن .

مایەوە بڵێم دکتۆر نافع لە وەرگێڕانی ناوی دیوانەکانی «صلاح فائق»دا ناونیشانی دیوانی سێیەمن کە لە لاپەڕە «٤»ی «مقاطعات واحلام»دا بە ئینگلیزی نووسراوە بەم جۆرەیە :ـ

Another Fire Befitting a City

ئەو کردوویەتی بە «ئاگرێکی تر شەڕ لەگەڵ شاردەکات» . وشەی (Befitting) بە واتای «شیاو .. گونجاو .. پڕ بە پێست» دێتەوە نەك شەڕ کە وابزانم دکتۆر بە (Fight) ی تێکەبشتووەو جیاوازی‌یەکی زۆر لە نێوان (Fitt) و (Fight) دا هەیە . بەم پێیەش ناوی دیوانەکە بەم جۆرەیە «ئاگرێکی تر کە شیاوی شارە» نەك «ئاگرێکی تر شەڕ لەگەڵ شار دەکات» .

دوواجار مەبەستم لە بڵاوکردنەوەی ئەم سەرنجانە تەنیا ئەمانەتە ئەدەبیەکەیەو هیوادارم دکتۆر نافع لێمان زویر نەبێت و بەدڵێکی فراوانەوە وەریان بگرێت .

سەرچاوەکان :ـ

١ ـ دیوان مقاطعات واحلام ـ شعر صلاح فائق ـ چاپی لەندەن ١٩٨٤ .

٢ ـ ژمارە «٨٤٥»ی ڕۆژنامەی هاوکاری .

٣ ـ فەرهەنگی المورد «عربی ـ انکلیزی» .

Institut kurde de Paris

■ ڕەخنــە ■

دوژمنی گەل و پاڵەوانی تاک ڕەو

نووسینی ● شێرزاد حەسەن ●

● هەر شانۆگەرییەک ڕستەیەک یان چەند ڕستەیەکی تێدەکەوێو هەر ئەو چەند ڕستەیەش کە لەسەر زمانی پاڵەوانەکان دەوترێنەوە : دەبنە بڕبڕەی پشتی ئەو شانۆگەرییەو هەموو ماناو هێماو ڕەمزو مەبەستی نووسەرەکەش لەو چەند ڕستەیەدا کۆ دەبێتەوە ، جاری واش هەیە تەنها یەک ڕستە هەموو فەلسەفەو بۆچوونی نووسەرەکەمان پیشان دەدا .. ئەگەر ئەم ڕایە بەسەر هیچ شانۆ نووسێکدا نەسەپێ ، ئەوە سەد دەر سەد بەسەر - هێنریک ئیبسن - دا دەسەپێو بەتایبەتی لە شانۆگەری - دوژمنی گەل - دا کە لەم دواییەداو لە سەرەتای مانگی پێنجەوە بۆ ماوەی چەندەها ڕۆژ لە هۆڵی - پەیمانگای هونەرە جوانەکان - دا خەڵکێکی زۆری لەو هۆڵە تەسکەدا کۆ کردەوە ، ئەم شانۆگەرییەش لەلایەن چیرۆکنووس - محمد فەریق حەسەن - کرابووە کوردیو هونەرمەند - کمال ڕۆوف هەنجیرە - کاری دەرهێنانەکەی گرتبووە ئەستۆی خۆی ، بەڵام .. سەیر لەوەدایە کە گرنگترین ڕستەی ئەو شانۆگەرییە لابرا بوو .. ئەو ڕستەیەی کە دەبێ لە کۆتایی شانۆگەرییەکەدا - دکتۆر ستۆکمان - (أحمد سالار) بیڵێ ، هەر ئەم ڕستەیەشە کە هەموو فەلسەفەو بۆچوونی نووسەرەکە خەست دەکاتەوە ، هەندێ کەس ناویان لەم جۆرە ڕستەیە ناوە « الجمله السرطانیه » ئەگەر بۆمان هەبێ بیکەین بە کوردیو بڵێین - ڕستەی شێرپەنجەیی - هەمووشمان دەزانین گەر گرێو دوومەڵی شێرپەنجە لە لەشی مرۆڤدا بمێنێتەوە : دەیکوژێ ، بەڵام .. بە پێچەوانەوە : گەر - ڕستەی سەرەتانی - ناو جەستەی شانۆگەرییەکە ببڕین : ئەوە ئەو شانۆگەرییە دەمرێ .. موعادەلەیەکی سەیرەو پێویست بە شیکردنەوە دەکات .

با وەک سەرەتا ئەوە لە بیر نەکەین کە شانۆگەری - دوژمنی گەل - لە سەردەمێکی دیاریکراوی کۆمەڵگای نەرویج دەدوێ کە دەکا کۆتایی سەدەی نۆزدەهەم ، لەو سەردەمەدا کۆمەڵ کەوتبوو قۆناغی نەشونماکردنی بۆرژوا ، نەک هەر نەرویج ، بەڵکو زۆربەی وڵاتە ئەوروپییەکان بە هەمان قۆناغدا تێدەپەڕین .. کەواتە بیروڕاو فەلسەفەی - ئیبسن - لەو سەردەمەدا وا شکاوەتەوە کە باوەڕی وابێ « کەمایەتی لەسەر هەقە » بۆیە - ئیبسن - هەر ئەم باوەڕەی خۆی دەخاتە سەر زمانی - دکتۆر ستۆکمان - و لەو باوەڕەشدایە کە « زۆربەی خەڵکیش چەوتو چەوێڵو لەسەر هەق نین » .. بۆیە هەندێ کەس وا سەیری - ئیبسن - دەکەن : گوایە ئەمەیان بۆچوونی نووسەرێکی بۆرژوایانەیەو ڕۆحی ئۆرستوکراتیەتی فیکری وای لە نووسەر کردووە بەم شێوەیە سەیری کێشەکە بکا .. بەڵام مەسەلەکە وا سادە نییە .. چونکە ئاشکرایە کە - دکتۆر ستۆکمان - پاڵەوانی سەرەکی شانۆگەرییەکە یەکێکە لە وردە بۆرژوای - هەڵبژاردەی - کۆمەڵەکەی خۆی ، ئەگەرچی وەک پاڵەوان شیاوی قبوڵو ڕەتکردنەوەیە ، دەشتوانین بڵێین کەسایەتی - ستۆکمان - بە ڕادەیەکی زۆر لە کەسایەتی - ئیبسن - دەچێ ، - ئیبسن - و - ستۆکمان - هەردووکیان ڕووبەڕووی کۆمەڵ دەبنەوەو لە کێشەیەکی دژواردان ، هەردووکیان دژی فڕوفێڵو تەڵەکەبازیو ستەمو خۆپەرستیو سوودپەرستی دەوەستن ، لە شانۆگەری - دوژمنی گەل - دا ئەم کێشەیە ڕوونو ئاشکرایە .

با بێینە سەر بابەتی شانۆگەرییەکە : هەر لەسەرەتاوە دیار کە - دکتۆر ستۆکمان - بە تەنیا دژی هەموو فەرمانڕەواو دەزگا ساختەکان وەستاوە ، لە شارێکی بچکۆلەدا کە پڕی سەرچاوەیەو « حمامات » خەڵکێکی زوریش بۆ چارەسەری نەخۆشی ڕووی تێدەکەن ، ستۆکمان - یش کە دکتۆرو سەرپەرشتیاری سەرچاوەکانەو بە تاقیکردنەوەی زانستی دەگاتە ئەو ڕاستییەی کە سەرچاوەکان پیس بوونەو هۆیەکەش دەگەڕێتەوە بۆ کۆمەڵێ - دەبباغخانە - گارکەی پێستە چاکردن - واتا هەرچی پاشماوەو پیسی کارگەکان هەیە دەڕژێتەوە ناو سەرچاوەکانو ئەوەش دەبێتە هۆی نەخۆشی چەندەها کەس ، ستۆکمان - یش وەک خێرخوازێک خەڵکی خۆش دەوێو دەیەوێ چیتر ئەو خەڵکە ڕوو لەو سەرچاوانە نەکەنو بمرن ، ئەگەریش وا ببێ .. ئەوە هەندێ لەوانەی بەرژەوەندیان لە بوونومانەوەی ئەو سەرچاوانە هەیە : زەرەریان لێ دەکەوێ .. هەڵبەتە ئەم زەرەرەش لەلایەن سەرەکی شارەوانی (پیتەر)ی برای دکتۆر ستۆکمان ڕەت دەکرێتەوە .. ستۆکمان دەیەوێ بێدەنگ نەبێو لەسەر هەق بەردەوام بێ ، ئەوەتانێ دەڵێ :- [منداڵەکان .. هەرگیز مل ناخەمە ژێر نیرەی بەندایەتی ، ئەگەر ئەرزو ئاسمانیش لە یەک بدەن] . ژنەکەی ستۆکمان - یش (بدیعة دارتاش) دوودڵەو نایەوێ ماڵوحاڵی لێ تێک بچێ ، کەچی - پیترا - ی کچی دکتۆر (تریفە جمال) پشتی باوکی دەگرێو هانی دەداو دەڵێ :

[مەسەلەکەی باوکم لە ناوەڕۆکدا ڕەوایەو هەرگیز مل کەچ ناکات ...] . لەلایەکی ترەوە - هۆفستاد - (ماهر حەسەن) سەرنووسەری گۆڤاری - دەنگی گەل - بەڵێن بە دکتۆر دەدا کە نووسراوەکانی بۆ بڵاو بکاتەوەو خەڵکی لەو کارەساتە ئاگادار بکەنەوە ، ئامادەشە لە گۆڤارەیەکدا هێرش بباتە سەر ئەو جۆرە فەرمانڕەوا درۆزنانەی خەڵکی دەڕوتێننەوە تا لە هەڵبژاردنی تازەدا کەس دەنگیان بۆ نەدا ، سەرەتاش خەڵکێکی زۆری لەگەڵدایە ، کەچی پیتەر - ی برای (یونس حمە کاکە) دژی ئەو ڕاپۆرتەی دکتۆر دەوەستێ چونکە لەو باوەڕەدایە داراییو دەرامەتی شارەکە کەم دەبێتەوەو پاشانیش کەس ئامادە نییە پارەیەکی زۆر لە چاکردنی سەرچاوەکان خەرج بکا ، بەهەرحاڵ .. سەرەتا زۆر کەس لەگەڵ دکتۆردا هاودەنگو هاوپەیمانن ، بەڵام تا دێ کەمتر دەبنەوەو یەکە یەکە بەجێی دێڵن ، هەندێکیان لەترسی فەرمانڕەواکان ، هەندێکیان لەبەرخاتری بەرژەوەندی خۆیان ، هەندێکی دیکەش : کێ بزانێ بە زمانی ئەوان بدوێ .. هەتا گەر درۆش بکا ، بەدوای دەکەون .. چاکترین بەڵگەش ئەوەیە کاتێ دکتۆر بەوپەڕی ڕاستیو پاکی بۆ خەڵکی دەدوێ : هەموو گوێی لێی دەگرن ، بەڵام هەر ئەوەندەی سەرەکی شارەوانیو خاوەن چاپخانەکە - ئەسلاکسن - (ڕزگار باهر) بۆ خەڵکەکە دەدوێن ، قسەی وا لووسیان بۆ دەکەن کە دەرحاڵ وا لە خەڵکەکە دەکەن دکتۆر بە دوژمنی گەل بزانن ، بەڵام سەیر لەوەدایە کە دکتۆر هەرچەندە نیاز پاکە .. کەچی کەس تێی ناگا .. هۆیەکەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو زمانە ئۆرستوکراتیەی بە کاری دێنێ ، ئەو زمانەی لە هوشیاری خەڵکەکە دوورە ، کەچی فەرمانڕەواکان زۆڵنو دەزانن ڕەشە خەڵکەکە بە چیوچۆن هەڵدەخەڵەتێ ، هەر بۆیە بەو زمانە لوولدراوە دەیاندوێنن ، دکتۆر هەر سوورەو بەتەنیا بەربەرەکانێی هەموویان دەکا .. تا وای لێ دێ ژنەکەشی پشتی بگرێ ، هێدی هێدی کێشەکە خەستتر دەبێتەوەو دکتۆر ماڵەکەی بەردباران دەکرێ ، هەڕەشەی لێ دەکرێ خانووەکە چۆڵ بکا ، منداڵەکانیش لە قوتابخانە دەردەکرێنو بەرلێدان دەکەون ، پیترا - ی کچی کە مامۆستایە فەرمانی دەرکردنی بۆ دەردەچێ .. ئەم هەموو کارەساتەو دکتۆر هەر سوورە لەسەر ئەوەی سەرچاوەکان پیسنو دەبێ پاک بکرێنەوە ، نەک هەر ئەوەندەو بەس .. دکتۆر دەگاتە ئەو قەناعەتەی بڵێ :- « نەک هەر سەرچاوەکانو بەس.. بگرە سەرچاوەی ڕۆحیو ئەخلاقیشمان پیس بووە ! » لێرەدا بەتەواوی نیکری - ئیبسن - ساغ دەبێتەوە .. کەواتە ئەم نووسەرە دەیەوێ بڵێ : لەگەڵ نەشونمای کۆمەڵگای بۆرژوا سەرچاوە ئەخلاقیو ئینسانیو ڕۆحییەکان بۆگەن دەکەن ، لە کۆتاییدا دکتۆر بڕیار دەدا وڵاتەکە بەجێ بێڵێو

بڕوانە ل ١١

ترووسکەیەک

ترووسکایەکم دڵنیام لە جریوەی
داهاتووم خەو ئەبینم
« تاڤگە »م سەرچاوەی کانیاوم
لە قوڵایی منداڵ
دەنگی ڕووتان هەڵئەدا
کۆترێکی سەر درەختی
ئەم کوردستانەم ..
هێلانەیەکی دەنگ دروستدەکەمەم
هەڵ ئەفرم
تا هێلانە کەم بەجێ بهێڵم
تا لەسەر شانۆی
سەر هەڵدانی یادگارەکامدا
تامی تاڵاوی جگەرانەت
نەکردووە ..
بچێژی ...
تابیتە سرودێک
لەسەر زاری لاوەکان
لە دەنگ دانەوەی ئاسۆدا
بیتە داستان
تا لە بیرە وەری
شەوانی تەتیایمدا
شیعرە کانم بڵاوێنی
ببیتە ئاهەنگێکی بەپەرۆش
لە لانەوەی ئازارو ئەستکەنجەدا
لە قوڵایی خواستە کانمدا
هەروەک
تیشکی ئاسۆی دوور هیوا
هــەروەک
هەوری بەرزی بێپەروا
بۆخۆد گەیسەبەستیبی بێباگ
تاڵە پوچ زەردی شارەدا
بگرین بگرین
هەرگیز هەرگیز
چاومان نەسرین

« تاڤگە احمد موزا »

مرۆڤی زیادە

● ڕەئووف بێگەرد ●

سەدەی نۆزدە لە ڕووسیادا سەدەی هەڵچوونو داچوون ، ململانێو پێکدادان ، کێشەی توندوتیژی چینە کۆمەڵایەتیەکانو ئاژاوەی ناوخۆو شەڕی دەرەوەیە . هەرەسهێنانی بەهای ڕووناکبیری چینێکو گەشەکردنی بیرێکی شۆڕشگێڕانەو ڕووناکبیرییەکی نوێیە . چینەکانی سەرەوەی کۆمەڵ بە خۆیانو ڕەوشتو نەریتە تایبەتیەکانیانەوە بەرەو مەترسی دارمانو پووکانەوە ئەچوون ، جوتیارە بەندەکانی زەوی ملپێچیان لە خاوەن زەویەکان ئەکردو .. دەوڵەمەندو خاوەن مەزراو باخو ناوچەو گوندەکانیش نەیانئەویست واز لە پلەو شکۆی چینایەتی خۆیان بهێننو ، کارەکەرو خزمەتکار لە دیواخانو کیلگەکانیان ببڕێت ، دەرەبەگو ئورستوکراتە لیبرالیەکان پشتگیریو توانایان لە ڕژێمی تزاریەوە وەرئەگرت .

لە ڕووی ئەمانەدا نەوەیەکی شۆڕشگێڕیش پەیدا ببوو کە پەردەیان لەسەر ئەو واقیعە گەندەڵو ئایدۆلۆژیەتو ڕەوشتی کاربەدەستو چینە چەوسێنەرەکان لا ئەدا . ئەمانە ئەو ڕووناکبیرە دیموکراتیو شۆڕشگێڕانە بوون کە چ بە قەڵەمو زمانو چ لە مەیدانی کاردا بەرهەڵستی ڕژێمیان ئەکردو لایەنی چینە چەوساوەکانیان ئەگرت ، بۆیە گەورەترین ئامانجی ئەو چینە لە نیوەی دووەمی ئەو سەدەیەدا بە دەست هات کاتێک ڕژێمی کۆیلایەتیان گۆڕ کردو بەندەکانی زەوی ئازادکران .

بەڵام لەم ململانێی بەیەکدادانو سەنگەر لە یەکترگرتنەدا ، لەم جیابوونەوەو دابڕانو بە دوای ڕێگادا گەڕانەدا ، کۆمەڵێک ڕووناکبیری تریش پەیدا ببوون کە زوربەیان لە دەرەوەی وڵات خوێندبوویانو شارەزای گەلێک فەلسەفەو ڕێبازی فیکری بوون . بەڵام ئەمانە تەنیا (سوارچاکی قسە) بوونو ئەوەی ئەیانزانی دوور بوو لەو واقیعەی تیایدا ئەژیان ، بۆیە یان تەواو هەستیان بە نامۆییو بچڕانو تەریکی ئەکرد ، یان تووشی بۆشاییو بێمانایی ژیان ئەبوونو ، نەیان ئەتوانی لە کۆمەڵەکەیاندا دەوری ئیجابی ببینن ، ئەمانە چەندە قسەی ناو کتێبیان لەبەر بوو ئەوەندە لە بەردەم بچووکترین کێشەدا خۆیان بۆ نەدەگیراو نەیاندەتوانی هەنگاوی دروست بنێنو بکەونە دنیای پراکتیکەوە ، واتا تەنیا بە دەمو دوو بوونو بە کردەوە نەیان دەتوانی نە هیچ بگۆڕنو نەکەسانێک لە دەوری بیرەکانیان کۆ بکەنەوە ، هەندێکیان تووشی سەرەگێژەی نێو تیۆرە جیا جیاکان ببوون ، هەیشیان بوو لەگەڵ ئەوەیشدا کە ڕقی لە پەیوەندی دەرەبەگایەتیو دەبدەبەی ئورستوکراتی دەبوەوەو ، بە چاوی سووکەوە تێی دەڕوانین ، کەچی نەهلیستیانە بیری ئەکردەوەو تەنیا بڕوای بە هیچ هەبوو ، هیچ لای ئەو لە بری بیری پووچو داڕووخاوی چینەکانی سەرەوە بوو ، ئەگەر چی ئەمانە لە نەوەی پێش خۆیان بەهرەمەندو پێشکەوتووتر بوون ، بەڵام بێ ئیرادەو کەسایەتی بوون ، بۆیە لەو سەردەمەدا ئەو جۆرە کەسانە ناونراون بە (مرۆڤی زیادە) .

دیارە ئەو واقیعەی ئەو سەردەمە ڕەنگی لە زۆر بەرهەمی ئەدەبی ئەوسادا داوەتەوە ، ئەو جۆرە ڕووناکبیرانەیش بوونەتە پاڵەوانی نێو ڕۆمانو چیرۆکو کارە هونەریو ئەدەبیەکانی تر ، یەکێک لەو نووسەرە گەورانە (ئیڤان تورگنیف)ە کە لە چەند بەرهەمێکی ڕۆمانیدا ئەم جۆرە کەسانە ئەبنە پاڵەوانی سەرەکیو گێژەنی کارەساتو ڕووداوەکان . بۆ نموونە (بازاڕۆف) کە کەسی سەرەکی ڕۆمانی (الآباء والبنون)ی تورگنیفە ڕووناکبیرێکی لەو بابەتەیە ، قوتابی دانشگای پزیشکیەو سەرگەرمی زانستیە سروشتیەکانە .

لە گەلێک فەلسەفەو زانستا شارەزایەو ، بە دڵڕقی لە دەرەبەگو دەوڵەمەندەکانە ، بەڵام کە ئەکەوێتە گفتوگۆ لەگەڵ (پاڤل بتروفیتش)دا کە نوێنەرێکی تەواو ڕاستەقینەی ئەو چینانەیە لە خانەی نەهلیستیە تا خۆی ئەبینێتەوەو بڕوای بە هیچ نیە ، کە باسی هونەر دەکات .

ئەڵێت : « هونەر بۆ بەدەستهێنانی سامانە » بە پێکەنینو گاڵتە پێکردنیشەوە ئەڵێت : « هونەر چاکترین ڕێگایە بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشی مایەسیری ! » دەربارەی زانستیش پێی ئەڵێت : « پێمو تیت من بڕوام بە هیچ نیە ، بەگشتی زانست چیە ؟ زانست هەر نیە .

بازاڕۆف بە پەیوەندیە کۆمەڵایەتیەکانیش نامۆیە ، ئەو خۆشەویستیە بەهێزەی لە نێوان منداڵو دایکو باوکیشا هەیە بە هیچی ئەزانێت ، ئەوەتا خۆی (٣) سێ ساڵە باوکو دایکی نەدیوە ، کە لەگەڵ (ئەرکادی) هاوڕێیدا ڕێی ئەکەوێتە ناوچەکەی خۆیان ، باوکو دایکی لە خۆشیاندا هەر ئەوە نیە پەڕدەرناکەن ، کەچی ئەو دیوارێکی ئەستوور لە نێوان خۆشەویستی ئەوانو خۆیدا دروستدەکات ، تەنانەت بەوە قایل نیە بێنە ژوورەکەی ، یان پێی بڵێن حەزت لە چ خواردنێکە ، پاش (٣) سێ ڕۆژیش بەبانیەک سواری گالیسکەکەی ئەبێتو بەجێیان دێڵێت ، ئەوان بەسەرسووڕماویەوە تەماشای ئەکەنو فرمێسکی بۆ ئەڕێژن ، ئەمیش وەک هەر نەهلستیەک کە بڕوای بە هیچ نیەو لەسەر هیچ بڕیارێک سەقام ناگرێتو زۆر زوویش بێزار ئەبێت ، گوێ ناداتێو پشتیان تێ ئەکات .

دیارە لە هاوڕێیەتی (ئەرکادی)ش بێزار بوەو لەوە زیاتر ناتوانێت لەگەڵیا بێت بۆیە ڕاستەوخۆ پێی ئەڵێت : « خۆشەویستم ، لەم جیهانەدا گەلێک شتی بەنرخ هەیە ، بەڵام ئەوانیش بێزارکەرن ، با منو تۆیش لە یەکتر جیا بینەوەی ئەویش بەجێ دێڵێو دەڕوات .

لە ڕۆمانی (ڕۆدین)دا کە تورگنیف ساڵی ١٨٥٦ نووسیویەتی (ڕۆدین) کەسی یەکەمی ڕۆمانەکەیە ، لەناو کۆڕو کۆمەڵێکدا بکەوێتە قسەو گفتوگۆ هەموو گوێ قوڵاغی ئەبن ، بە ووتەی پڕ لە زانستیانەی سەرسام ئەبنو چێژی لێوەردەگرن ، بەڵام ڕۆدین تەنیا کوڕی قسەیەو لە تاقیکردنەوەکانی ژیاندا دەستەوستانو بێ کارەیە . ئەوەتا لە کاتێکدا کچێکی جوانی تەمەن حەڤدە ساڵانی وەک (ناتالیا) خۆشی دەوێتو ئەمیش زۆری حەز لێ دەکات ، کەچی کە کچەکە ڕووی هێنانی لێ دەنێت سەری دنیا لە ڕۆدین دێتەوە یەک ، نازانێت چۆن نەخشە بۆ ئەو ژیانە بکێشێت ، چونکە ئەو فێری ئەوەبێتە لەسەر قسەو دەمو دووەکەی بژیو هیچ کارێک نەکات . بۆیە خۆی بارە بەسەر خەڵکەوەو ژنهێنانیش لێ پرسینەوەیە ، ئەویش نایەوێت ئەرکی خۆیو یەکێکی تری بکەوێتە ئەستۆ . بۆیە بە ناچاری ناتالیو ناوچەکەی جێ دێڵێتو هەڵدێت .

ڕۆدین لە حەقیقەتی خۆی گەیشتووە ، ئەوەتا پێش ڕۆیشتنی نامەیەک بۆ ناتالی ئەنووسێتو ئەڵێت :

« من ئەزانم ئەمرمو هیچ شتێک ناکەم شایانی توانای خۆم بێت ، هیچ شوێنەوارێکیش لە دوای خۆم جێ ناهێڵم ، ئەو سامانەی هەیە بەلاش ئەڕواتو لە تۆوەکەی ناچنمەوە ، ئەزانم بێدەسەڵاتی شتێکمو نازانم چیە ، تەنیا دەستگرتن بەسەر عەقڵی خەڵکیا بەس نیەو ئەمە کارێکی بێ ئەنجامە ، چارەنووسی من سەیرە ، لەوانەیە هەر کۆمیدیایەک بێت » .

ئەم لە خۆگەیشتنەی (ڕۆدین) وای لێکردوە دان بە زۆر حەقیقەتا بنێتو گەوهەری ئەو جۆرە ڕووناکبیرانە بە تەواوی دەربکەوێت ، هەر لەو نامەدا کە بۆ (ناتالی) نووسیوە دەڵێت :

بڕوانە ل ١١

لە چرکانا

پێشکەش بە (ئایشە شان)ی هونەرمەند بیت ..

دەنگ هەڵبڕە بچرکێنە
بست بە بستی وڵاتەکەم
باشوور باکۆر بهاژێنە
قینی شەست ساڵ بتەقێنە

* * *

ووشەکانت غەریب نیە
لە کەڵلەمە بێ جێ نیە
بچرکێنە نۆیم کەرەوە
لانەوازیم بیر بەرەوە

* * *

هەرچی لە خۆمە دەبێنم
وەک منی خۆشکی شیرینم
دەر گات یەک یەک داخراوە
ڕێگات بەدرک نێژراوە
وەکو منی ئەت فرۆشن
خۆزگەی نۆین لێ ئەچێژن
لە ژێر زەبرە بقێژینی
دوای دامرکانەیان ئەت ئۆژن

* * *

نیشتمانەکەم ڕسوایە
کچەکانی بێ بەهایە
ئەبرین بۆ کۆشکە بەرزەکان
بۆ ئاهەنگی شەوی ئەوان
بۆ پادشاو بۆ سەرکردە
هەتا نۆکەری سەر جادە
کچانی ئێمە دەکیلن
تووەی تاوان جێ دەهیلن
لە لەشیانە ڕۆژی گەشیان
کۆتایی دێ لە باوەشیان
مافو هەموو ئەوانی تر
بۆ ئەوانە ئێمەش ڕێگر
بە ئاستەم سەرمان بەرز کرد
پێمان دەڵێن ووشەی دەستکرد

* * *

بچرکێنە ئەم وڵاتە بهاژێنە
کانی ووشکی ئەم چەند ساڵە
بۆ ئەم جارە بتەقێنە
بەرگی بەر باسێیال بێت
پرچی درێژ دامەهێنە

* * *

بچرکینە ، تا چرێکان
ئەگاتە بەرزایی ئاسمان
ئابدیای زانست ؟!! هەموو مرۆڤ
کەی دوایی دێ ئازارو ئۆف

●

■ لەتیف قەرەداغی ■

Institut kurde de Paris

ئیران و سەرگۆم کرنا گەلێ من

هوزانا
جلال محمد دهوکی

مە دڤی یا بون
یابێ ژان با
بێ نالین با
لێ ڤی چەرخی
ل سەرگوما
زك تێن درین
دل دبن برین
لەش تێن کرین
هیڤیێت ئێنیم وژارا دئێنە رزین
دئێنە رزین
راستی نەما
مزدا مر وئەهریمەنی
لخو کر سەما
هاتە بەرزەکرن ئەڤین
هشیار مەستی مان براینو
وێ بهزر وبیرا دخوری
مەلا وئاین خوازێت گۆڕی

ل سەرگوما
مینا پەزی لەشن لێ گوری دل لێ سوتن
خوین ژێ دوتن
گەلێ من چەوسی یە برا
وبرسی یا
زێمارە وگری
زێمارە وگری

★ ★ ★

هوســا برا
لچەرخێ بیستێ
مرۆڤ ئاخێ مشەختە
سەرگوم کریە وشاش ومەستە
راستی بێ‌دبینیت بچاڤا
لێ بێ دەستە
ئەڤجا برا
ئەڤجا برا
گەر پاسدارا
دەستێ لسەر سەرێ مەبیت

سەرگوم کرنە
زاروکێت مە
شیر ژەهربیت
سەرگوم کرنە
گەرهانامە
لوەلاتی بخیك وفەراج بیت
سەرگوم کرنە
ئەڤینامە
بدەستێت شێخ ومەلابیت
نالینامە

ددل دابیت
ئاشتی یا مە
نهێنی بیت
سێدارامە

پێش هیڤی وئارمانجێت مەبیت
کاروانێ مە

بێ بێ سەربیت
کوشتنامە خوین رێتنامە
بێ بها بیت
دیروکامە

کەڤن ورەش بیت
شورەشامە
راست وچەپ بیت
خار وچەوت بیت
سەرگوم کرنە
سەرگوم کرنە

ئیرو زاروکا زێمارە
تا کو شاخا گری کارە
وەرەنگێ بهارێ بێ رەشە
سەرگوم کرنە
سەرگوم کرنە

سوزبیت وەلات

هوزانا کامیران رشید بەرواری

سوزبیت وەلات
ڤیاناتە دلێ مندا ژ ڤیانا شرینێ
بو فەرهادی پتر بیت
جوانیا تە لبێش چاڤێت من
ژ جانیا زینێ بو مەمێ مەستربیت
ئاڤا کرنا دلێ مندا هو وەلاتو
ژ قەلایێ دم دم مکمتر بیت .... مکمتربیت

★ ★ ★

سوزبیت وەلات
رێکا من گرتی بەرنەدەم
ئەز سینگێ خوژ دوژمنێت تە ڤە نەدەم
دینێت تەهندا نە کەم
گیانێ خو بو تە وەلات
ئەز گوری کەم .... ئەزگوری کەم

★ ★ ★

سوز بیت وەلات
هو وەلاتو باوەرنەکە
ئەژدەهارەك ئیرو رابیت
خینا گەنجێت تەبمێژیت
یان زوردارەك پیس و چەپەل
بشێت ناڤێ تەبکوهێزیت

★ ★ ★

سوزبیت وەلات
هندی هەبم ئەز بمینم
ئەز هوزانا بتە ڤەهینم
ئەردو عەسمانا بهەژینم تەبکەم بیك و بخەملینم
چاڤێ زوردارا بدەرینم
چاڤێ زوردارا بدەرینم

★ ★ ★

سوز بیت عیراق
هەر بمینی ئو خاتین بی
تاجا سەرێ خر یارو دوژمنابی

★ ★ ★

بیکا چاردێ خەملاندی‌بی
هەر سەر بلند ئو بن‌ڤی پرگران بی
هەر سەر بلند ئو بن‌ڤی پرگران بی

★ ★ ★

نامەیەك

« محمد ئوسمانا »

کورێ منو
رۆژا ب بی لەشکەر
بومن نامەیەکێ بهنێرە
تولکی دەر

بابێ منو
بوم لەشکەرێ عیراقێ
رێزو سلاڤ بێ دەڤەر
خەمێ نەخون نێ ئەزێ ل چیا
دورێت من

گولێت سور زەرو گیا
جەنگێ دکەم وەك شێرا
ئەم هەمی
ل گەلێك وەك برا

ئەز هەردەم
هوشیارم لکوردستان
نێ بێ بویکا مەیا هەردەم جوان
هەر هوشیارم نەگەر
دوژمن بێت

دێ خوینێ لێ‌کم گەر
سوند ب مێتە گولی سبی .
نابەردەم خاك هەتا کفنێ‌سبی .
کوردســـــتان
پر شرینە

من ژیان بیێ وێ نینە
سوند ب بانێ ئەسمانە
بناڤێ بابێر ئوسمانە .
ڤیانا من کوردستانە
ڤێجا گەلی گەنجا
دێ هوین رابی سەرابیان .

خۆ ب بێچن
نێ برەختو فیشەکان .
بەسە ژ گوتنێت فەسادو بەکروکا
بستینن . ؟

خاکو هەمی ئەردە !!
بێژە دوژمن خاکێ من بەردە !!
دێ بەردە . ؟
دێ بەردە . ؟
ئەز لەشکەرم حازرم .
لەشکەرم حازرم لهەمی ئەردە !!

سەرێ بی هزر

بودەجال خومەینی
پێشکێشە
مقداد مردان
دێرگزینکی

ئێدی چبکەن
بو کو لو خێت
بەێزو مەژی
چەرخێ بیستێ یە
هێش نزانن
کاچی یە ژین
یاژوا ناڤە
گەسەك نی نە
بەس دیوانن ...بەس قرالن
وەختێ خوینێ
ژ هندەکا د ڤەچین
ئێدی چبکەن
هێژ نزانن
کاچی یە ژین
ژێد بزدیێن
بدیڤە دینە تەشی
بەلێ ئەڤیندارێت
شتی منژی
بوڤریسکێت روناهیێ
و بشکوشکێت ئازادیێ
نێ بو چار پەیڤێت راستێ
بێ خود سوژن
تکەنە خولی وورەژی
ئێدی چبکەن
بو کو لوخێت بێ هزروبێ مەژی
هێش نزانن
هەمی گورگن ئەژدەهاکن
مروڤ خارن ...سەر کرینکن
سەرێت مروڤاد کرینن
ئەڤیندارا ژێك رەڤینن
هندی بشێن
ستریا د رێکا هەژارادا چینن
ئێدی چبکەن
بو کو لوخێت
هندە بێهزرو بێ مەژی
هێش نزانن
کاچی یە ژین
یاژ واناڤە ژین خارنو
ڤە خارنن
یانژی پارەوو نڤستنن
ئانژی زەری و رێ‌گەستنن
خوهش یارکەن
خوهش یارکەن
ئەمێ زوردارێا
قمەو تەهرانێ دبینن
رۆژێ هزارمالا
ل مهابادێ دراتەڤینن
گەنجو لاوێت کوردا
ب سێدارا ڤە
دخەلاڤینن ....دخەندڤینن

وەلاتـــــــێ مـــــن

هوزانا
عبدالستار حسن ردینی

دیاری بوبو لەشکەرێ مەیێ قارەمان
وەلاتێ مــن
ناڤێ تەیێ
نڤیسی‌یە ل سەر سینگێ‌من
گو لستانە !!
ئەو دایکا
تیرمەو تەباخو گولانە !!
ب هزاران لمن کوم ببن
شێخو مەلا
بو من چێکەن
سەد هزار نڤشتوکو بەندا
کو شێت ببم ! !
داتە ژبیر کەم
ناڤێ پیروز ئەز بەرزەکەم
ئەو قەت نابیت !!
ئەو قەت نابیت
وەلاتێ من
وێنێ‌تە یێ
نەخش کری‌یە ل بەر چاڤێت منێ
هەمی گاڤا
گوندو باژێرو خانی‌نە
چیاو دولو دەشتایی‌نە
بەری‌و کەڤوتو مازینە
جوکو رویبارو کانی‌نە
ل تیرمەو تە باخا یا هۆینە
یاشــرینە !!!
یاشــرینە !!!
وەلاتێ من
جهێ مێران‌و زانانە
بێ خورتانە
وەك لە پ زێرین‌و خانی‌نە
هەر مێرەکێ ب هزار مێرانە
ئەگەر هاتەو بریندار بوم
ل گەلیێ درێژێ ئازادیێ !!!
نال نالا من بچیت ئاسمانا
بو دەرمانا
نابێژم کا پزیشکەکێ
من دەرمان‌کەت
برینێت خو

دێ دەرمان کەم
بشیعرو هوزانێت شاعرێت
وەك جەگەر خوین
ب لاوژەو سترانێت ب فێرسێت
هاتین گوتن
ل کوچکو دیوانێت باپیرا !!
ل کوچکو دیوانێت باپیرا !!
وەلاتێ من
چاوا رۆژ ل ئاڤا دەریادەدەت
دەمەك گەرم وەك تیرمەهێ
دکەتە هەلم
ئو بلند دبیت بوئاسمانی
هێدی هێدی دبیتە عەڤر
پاسی لدیڤدا
دبیتە باران
ئوتێتە خوار
خاکی ئاڤ ددەتێ
جارەکادی دبیتە شیفك
پاشی رویبار پاشی دەریا
ئەم گەنجو تولاز ژی وەسا
دڤیت رابین !!!
خو کومبکەین
خوبکەین بزوتەك ئاگری
دگەل باو بارۆڤەو ژڤروکێت
روژ هەلاتێ
بهێین‌و بچین
ببیتە بەرجانەکێ گورێ
لدور تەوەر بێین
تە ب بارێزین
ژ پیسەرها
ژ داگیرکەرا
ژ خوفروش‌و مافەخورا ژ داگیر کەرا
دا چونامە
خو گوری‌کرن‌و دیاریامە
ساخ بی نی بیت
ساخبیت‌یەکا ب دل‌وڤین بیت
بوما نەکا
دوبرو درێژ
دوبرو درێژ

هو دژمنو

هوزانا عبدالعزیز خیاط

هو دژمنو تە بوچ وەکر
تە هێلینیت ئەڤیندارا
ب هزاران خدا بکرن
هێش تە جهێ خۆ نەگرتی‌و
تە ئەڤ ئاگرێ هەنێ هلکر
تە نزانی دێ پێ سوژی‌و
د ناڤدا کەلی
چ خوە لی بی تە بخوە وەرکر
وەکو دبێژن
« پیرێ باوەر نەکەر دێ شوی کەت
داخازا هەشتێك‌و مەهرکێت خۆکر »

★ ★

هو دژ منو بو چ وەکر
تە چ بسەرێ خوە ئانی
تەرمێت لاوا لسەر توخیبی
لناڤ خوینا خۆ پێ دکەڤزن
نە بدەهاونە بسەدا ب هزاران
تە بن ئاخ کرن
تەگوندێت خۆ کاڤل‌کرن
گەلەك زاروك ب دەستێت مە
تەئێتیم کـرن
دکەنە گری‌و دکەنە هەوار
ژ بێ خودانی
تە بوچ وەکر
هەی دەجالێ ڤی زەمانی

★ ★

هو دژ منو بو چ وەکـر
ئەو ئومێدا دلێ تەدا
بجهنا ئێتن
ئەو پێ بکەڤت سەر ڤی خاکی
هەلبەت ئەوپێ هەر دێ شکێتن
چونکە خاکا مە یەو
نابیت کەس دی لسەر بژیتن
گوری کەرین بو وەلاتی‌و
نا هێلینن کەس لێ بمینیتن
«چونکە کانیا ئاڤ ژبەر چوی
هەلبەت ئاڤ دێ هەر ژێ چیتن »
ئەو بلبلێ سپێدا خواندی
هەمی سپێدا دێ خوینیتن
ئەو کەوێ فێربی تەبقەبێ
هەمی گاڤا دێ تەبیتن و دێ خوڕیتن

★ ★

هو دژ منو بو چ وەکرو
پێڤە نە چوی ژ وەختێت بەرێ
جاردی هاتی‌و
تەسەر دا نا بن جەنجەرێ
مانزانی عیراقی ئەو هەمی مێرین
ل مەیدانێ دەمێ دخوڕین
وەکی شێرین
مە دەنگ ڤەدا لڤێ جیهانێ‌و
ئەم ناڤ دێرین
بسەرکەتنا ئەم تفێرین
ئەم تفێرین

★ ★

هو دژ منو بو چ وەکـر
چ خوە لی بی تە بخوە وەرکر
ژتە وە بی
چو کەس ل پێشیا تە نینن
تە نەزانی
توخیبێت مە بو لەشکەرێ‌و
مە پێگڤە زێرە ڤانن بو وەلاتی
نەکو ئەوە کەس لێ نینن
ناهێلن تو ژێ ببوری
دێ سەرێ لتە هەرشینن

★ ★

هو دژ منو بو چ وەکرو
تە چ بسەرێ خوە ئانی
« تو چ بی تەبرکێ وبتوبتانی
تەمالا خەلکێ خرا بکرو
مالا خوە ژی ل سەر دانی‌و
مالا خوە ژی ل سەر دانی »

سەرکـــــەفتن بـــــو وەیـــــە

هوزانا
لقمان رشید

«پێشکێش بو سوپایێ عیراقێ ببیرهاتنا جەژنێت تیرمەهێ »
بو وەیە سەرکەفتن گەلی شورەش گێرا
پێشکەفتن ... پێشکەفتن گەلی جەنگاوەرا
بکوژن ئەڤرو تەعداکەرا تەعدا کەرا

★ ★ ★

چەپەری ل دوژمنا بکەنە گورێ
خو پەرێتا نەهێلن ل ژێرو ژوور
دباری یە بو وەلات خوینا سوور

★ ★ ★

وەلات پێکڤە بویە لەشکەر
توخیب هەمی کرنە چەپەر
دوژمن دەرکر ب جەنگ‌و شەر
لەشکەرێ .. ئازادی‌یێ

لەشکەرێ سەربەستی‌یێ
بو مە چێبکە خوشی‌یێ

★ ★ ★

کورێت عیراقێ شێرن
مەژی ل دوژمنی دهێرن
بلا بهێن ئەگەر ب وێرن

★ ★ ★

پێشکەفتن هەر پێشکەفتنامەیە ل شەرو جەنگا
هێرش هەر هێرشا مەیە لسەر خومەینی‌یا
شورەش هەر شورەشا مەیە دژی پاشکەفتنی‌یا

★ ★ ★

بەرێ خو بدەن کوردێت ئیرانێ
یێ بزاڤێ دکەن بو ژیانێ
مەرێ دبێژن ماڤێ مە کانێ

هولـــــون رابـــــن

کامیران رشید بەرواری

هولون رابی گەلی مێرا
گەلی شێرێت پشت چەپەرا
وەلات ئیرو ب گازیە
کی دێ سینگی خو کتە چەپەر
کی دێ خوینا خو کتە فەنەر

★ ★ ★

هولون رابی گەلی خورتا
گەلی مێرێت پشت چەپەرا
هوین ئێ بدن وەك شێرا
بهزرو بیرو باوەرا

★ ★ ★

هولون رابن گەلی لاوا
ژ بەر کێ لەکێت ئەوان بارا
هوین رزگارکن وەلات زێرین
پاشی بنیرن یارێت شرین

هولون رابن وەنەبویە
ل چ دەورا ج زەمانا
چێنە بویە ... چێنە بویە
دوژمن دەستێ خو درێژکت
نامیسا مە وەلاتێ مە

★ ★ ★

بو خوبیت ... بو خوبیت

★ ★ ★

هولون رابن سینگێ خو بکەن چەپەر
خوینا خوە سور بکەن فەنەر
بکەن گازی ل دوژمنێ بیسو چەپەل
یان ئازادی یان مرنەکا بیرو باوەر

★ ★ ★

Institut Kurde de Paris

دەربارەی ژاڵە

عەلی كەریم —

هەموو بەرهەمێكی ئەدەبی یاهونەری كە خرایە بەرچاوی خوێنەر یا بینەر ئـەوا قابیلی رەخنەو لێدوانە . ژاڵەش وەك درامایەكی تەلەفزیۆنی كوردی ،ئەگەر چی بەلای خەلكە عامەكەوە پەسەند بوو و زۆریشی دەربارە گوترا ، بەلام هەر وەكو بەرهەمێكی هونەری ، بێگومان ناتەواوی و كەلەبەری تێ دەكەوێ و لەوانەشە بكەوێتە بەر باری سـەرنج و رەخنە و لێدوان .

دوریش نی‌یە سەدان لاپەرە باس‌و رەخنەی لەسەر بنوسرێ ، چونكە بەرهەمێكی وەكو ژاڵە كە بە شێوەی زنجیرەو بۆ یەكەم جار و هەر هەموو دیمە- نەكانی بە یەك كامێراو لە دەرەوەی سـتۆدیۆ وە بەرهەم بهێنرێ ، كارێكی ئاسـان نی‌یە و بواری مشت‌ومرو ئالوگۆركردنی سەرنج ئەرەخسێنێ .

ژاڵە ئەگەر چی «طموح» و خەونەكانمان لـە بواری هونەردا جێ بە جێ ناكات وەكو ئەمانەوێ بەلام هەر لە هەمان كاتیشدا هەنگاوێكی «نوعی»بە رێگەی بۆ بەرهەمی سەركەوتوتر خۆش‌كرد لەبواری بەرهەم هێنانی زنجیرەی تەلەفزیۆنی كە حەزو ئاواتـــی گشت بینەرانە لە كوردستان .

هونەری سینەماش وەكو هۆیەك دەر برینە لـە مەودایەكی دەربرینی نائاسایی ، هاوبەشـــی لەگەڵ هونەرەكانی تەشكیلی دەكات وەك راســـتی‌ی پێكهێنراوێكی بینراو كە دەكەوێتە سـەر رووبەكی جووتە مەودا . هەروەها لـــە توانایدایە لەگەڵ سەماكردن‌و شانۆ و مۆسیقا و شـیعرو ئەدەب ، جوڵاندنەوەی گونجاو ، و دروست‌كردنی چروپرییەكی درامی بۆ رووداوەكان ، و دانان «تالیف» لە وچار چێوەی ئیقاع و ستەی زەمانی ، و وێنەی شیعری یەك لە دوی یەك ، و بە هادان بەزمان بە رێگەی شرێتی دەنگی‌یەوە ، دروست بكات . ژاڵەش وەكو درامایەكی تەلەفزیۆنی كۆمەڵێك هونەری لە خۆی كۆكردۆتەوە ، هونەری نوسین و ئاماسادەكردن و سیناریۆ و نواندن و مۆسیقا و ماكیاژ و مۆنتاژ و

رووناكی و جل‌وبەرگ‌و دەرهێنان . هەر یەك لـەم هونەرانەش مەرج‌و بنەمای خۆی هەیەو ئەم ئەوی تر تەواو دەكات‌و لە ئەنجامدا شرێتێكی تەلەفزیۆنی ئەخرێتە بەرچاو كە بە هۆی كامێراوە چالاكی ئینسان نیشان‌دەدات ، ئەوساش چاو و مێشـــك سوودو چێژی لێ وەردەگرن ، بەرهەمی ئەدەبی‌و هونەریش هەمیشە دەكەوێتە بەر باری سەرنج‌و لێدوانی دو تاقم . خەڵكە سادەكە بەگشتی ، روناكبیران بـــە تایبەتی ، هەڵسـەنگاندنی تاقمی دووەم سـەنگی مەحەكە لە گەشە پێدانی ئاستی هونەری‌و ئەستاتیكی داهێنان . بەلام سەیر لەوەدایـــە !! زۆریش جێی داخ‌و خەفەتە هەڵسەنگاندنی زۆربەی روناكبیرانمان «دەرهەق بە ژاڵە» هیچی لە رای سادەی خەڵكـە سادەكەوە زیاتر نی‌یە ، كە دەبوایە باری سەرنجی رۆشنبیرانمان بە شێوەی هەڵسەنگاندن‌و رەخنەی زانستی بنیاتنەر بوایە بە مەبەستی بەرزكردنەوەی ئاستی هونەری كوردی و پاشانیش دەست نیشان نكردنی رێگەی راست بۆ بەرهەمەكانی داهاتوو لە بەرهەمێكی وادا واتە «ژاڵە» كە كۆمەڵێ هونەر لـە ئامێزدەگرێ ، بەلێ لەبەرهەمێكی وادا ، تا ئێستاش

باس لە جل‌و بەرگ و هەندێ مەسەلەی لاوەكـــی بەولاوە باســـی هیچ نەكراوە — بێگومان ئەویش بەسەقەتی — ئەگەر خواكردە باس لە نواندن بكرێ ئەوا بە پێی حەزو كەیف‌و سەفا هەندێ ئەكتەری كورد — بەبێ‌موبەرەر — وەك لوتكـــە ناو ئەبرێن و هەندێكی تریش رەوانەی زێرابەكان ئەكرێن . ئەمەو بە بێ ئەوەی پشت ئەستوور بن بە رۆشـنبیری‌و شارەزابوون لە هونەری نواندن‌و لایەنەكانی ئەو كارە -كتەرەی كە ئەكتەرێكی دیاری‌كراو ئەبنوێنی . فلانە ئەكتەر وا .. وفیسارەئەكتەر وا ..

بەم ساردو سری‌یەو دوبارەكردنەوەیە لـــە نواندن ئەدوێین ، ناشـــزانن نواندن هونەرە ، نەك لاسایی‌كردنەوەی كت‌ومت تەكنیك و مەرجی هونەری خۆی هەیەو بە پێی گەشەكردنی دراما ئەویش لـە گەشەسەندندایە . لەوەش بێ ئاگان كە موفرەداتی ژیانی رۆژانە جودایە لەگەڵ موفرەداتی واقیعە هو- نەری‌یەكە ، چونكە هونەر موعتەیاتی كۆن لـــە تەراكیب‌و شێوەی تازەو بەشێوەی هونەری جوان پێشكەش بەخەڵكی دەكـات ، واتە مەنتیقی هونەر ، مەنتیقی ژیان نی‌یە هەرنەر هونەرەو ژیانیش ژیانە .

راستە هونەر كەرەسەكانی خۆی لە واقیعەوە وەر- دەگرێت ، بەلام نەك بەشیوەیەكی تەفسیلی دەقاو دەق . ئەوەتا برایەكی ئەدیب كە لە بەرهەمی ژاڵـە ئەدوێ باسی هەموو شـتێكی كردوە تەنها هونەر نەبێ ، ئێ خۆ ژاڵەش هونەرە نەك وەسائیقی مێژ- وویی و دیراساتی ئەنترۆبۆلۆجی ،

هونەر پێشبینی‌یە ، دۆزینەوەی نهێنەكانە ، نهێنی‌یەكانی نێوان پەیوەندنی مرۆڤ و دەوروبەر ، مرۆڤ‌و كەون ، مرۆڤ‌و خودی خۆی ، دۆزینەوەی گشت ئەم نهێنی‌یانە لە بواری بوونی مرۆڤ وەكـ بوونێكی تراژیدیایی كە مەرگ چاوەڕوانێتی . هەیشە خۆی بە ئەدیب دەزانی‌و لەگەڵ رۆشـــنبیران هەڵسوكەوت دەكات ، سەر سامە بە دیمەنە جوانە -كانی ناو ژاڵە — مەبەست لە دیمەنی سروشتە — ئیتر یەكسـەر شەباش لە دەرهێنەر دەكات‌و دەڵێ بە خوا برا !!

دەرهێنانەكەی جوان بوو ؟!! بە بـــێ ئەوەی بزانێت دەرهێنان یانی چی ؟ من دڵنیام لەوەی ئەو برادەرەو زۆربەی تریشیان كاڵفامن سەبارەت بـە جوڵاندنەوەی كامێراو دیاری‌كردنی جۆری لەقتەو دانانی جێگەو رێگەی كامێـرا ، تەنانەت ئاگاداری ئەوەنین كە فرمانی درامی چۆن بـە هۆی لەقتەوە گەشە دەكات‌و چۆنیش مانا بە ووشە نوسراوەكان دەگەیێنێ . نەك هەر ئەمە بەلكو لەوەش ئاگادارنین كە هونەری وێنەگرتن‌و مۆنتاژ دو لایەنی سەرەكین بۆ ســـەركەوتنی بەرهەمەكە ، وێنەگرتن بە هۆی دیاری‌كردنی لەقتەوەو چۆنیەتی هەڵبژاردنی زاویەی كامێرا بە پێی دیمەنە بینراوەكەو مۆنتاژیش وەكو فی . آی بودوفكین دەڵێ ئەساسە لە هونەری فیلم دروست كردن . لێرەدا من ناڵێم ئەبێ هەر هەموو، لە گشت بوارێكدا هەر پسپۆربین ، بەلام بە بێ شارەزابوون حوكمدان گوناهە . ژاڵەش وەكو هەموو بەرهەمێكی هونەری دی ناتەواوی و كەلەبەری تیدایە ، بەلام هەنگاوێكی تازەیشە لە بواری كاری وەبەرهەم هێنانی درامای تەلەفزیۆنی كوردی .

شانۆگەری مەم و زینی سالی ١٩٥٠

یاسین قادر بەرزنجی

سالانی پەنجا ، پێشكەوتووترین قۆناغی شانۆی كوردیمانە پێش حەفتاكـان ، چونكە لەو ماوەیەدا شانۆگەری چاك چاك پێشكەش كراوەو تێكستی كوردی هێزاوەتە سەر شانۆو بینەران بە ژمارەیەكی زۆرو شێوەیەكی بەردەوام هامشۆی شانۆیان كردووە.

مەم‌و زین لە سەر شانۆی كوردی :

شانۆگەری «مەم‌و زین» گەلێك جارو لەسەر زۆر شانۆی جێگاو شارەكانی كوردستان پێشكەش كراوە . بە گوێرەی زانیاریی ئێمە ، ئەم شانۆگەریە بۆ یەكەم جار لە سالی ١٩٣٥ دا لە سەردەمی كۆمەلی زانستی‌دا لە شاری سلێمانی پێشكەش كراوەو تێكستەكەشیان لە چیرۆكە شانۆیەكەی پیرەمێر- دەوە ئامادە كردووە كە سالی ١٩٣٤ لە چاپی داوە(١)

لە كتێبی «شانۆی كوردەواری»شدا ئـــەوە باسكراوە كە ئەم شانۆگەریە لە سالی ١٩٤٤ دا لە داستانەكەی ئەحمەدی خانی‌یەوە ئامـــادە كراوەو لە هەمان سالدا لە سلێمانی پێشكەش كراوە(٢).

هەروەها ، ١٩٤٨یش مەم‌و زین لە چەمچەمال بە هەوڵ‌و كۆششی مامۆستا شاكیر فەتاحـــی قایمقامی ئەوسای چەمچەمال پێشكەش كراوە(٣) .

پاش سالی ١٩٥١یش ، لە «ئاكرێ» هەمان شانۆگەری پێشـــكەش كراوەتەوە(٤) .. ســـالی ١٩٥٧یش ، هەروەك مامۆستا ع.ع. شەونم وتی(٥) ،ئەم شانۆگەریە لە هەڵەبجە پێشكەش كراوەو لـــە سالی ١٩٥٨ دا بە چەشنێكی گونجاوترو هونەرییانە تر لە وانەی پێش خۆی ، شانۆگەری مەم‌و زین لە شاری سلێمانی پێشكەش كراوە ، «لەم باسەماندا

بە درێژیی لەم شانۆگەریەی سالی پەنجاو هەشت ئەدوێین»...

لە شاری هەولێریش ، لە مانگی ئەیلوولی سالی ١٩٧٦ دا شانۆگەری مەم‌و زین لە ئامادەكردنـــی مامۆستای هونەرمەند تەلعەت سامان ، لە لایەن تیپی هونەری نوێی كوردی‌یەوە پێشكەش كراوە .

دوا جاریش ، شانۆگەری مەم‌و زین ، لـــە ئامادەكردن‌و دەرهێنانی هونەرمەندی لاو ســـەعید مەجید زەنگنە «كرمانج» ولە لایەن تیپی شـــانۆی مەلبەندی لاوانی دهۆكەوە لە میهرەجانی مەلبەندەكانی لاوانی كوردستاندا رۆژی ١٢-٩-١٩٨٣ بـــە شێوەیەكی جوان لە شاری دهۆك پێشكەش كراو خەلاتی یەكەمینی ئەو میهرەجانەی پێ بەخشرا .

مەم‌و زینی سالی ١٩٥٨ لە سلێمانی :

لە پەنجاكاندا ، یەكێك لـــەو قوتابخانانەی بەرهەمی شانۆیی نایابی پێشـــكەش كردووە ، قوتابخانەی ناوەندی شەو بووە . لە سالی ١٩٥٨دا، مامۆستای خوالێخۆشبوو ئەمینی میـــرزا كەریم قوتابی بووە لە ناوەندی شەوی سلێمانی ، لەو سالە دا دەستی داوەتە ئامادەكردنی مەم‌و زینی خانـــی بۆ شانۆ ، سەرچاوەكەشـــی چاپی عەرەبی چیرۆكەكە بووە كە لە لایەن محەمەد سەعید رەمەزان بۆتی‌یەوە سالی ١٩٥٧ كراوە بەعەرەبی‌و لە شام چاپكراوە . كاك ئەمین شانۆگەریەكەی بە یارمەتی‌ی هونەرمەند قادر دیلان ئامادە كردووەو ، هەر هەمان سال لـــە لایەن هونەرمەند ئەنوەر توفی‌یەوە دەرهێنراوەو لە رۆژانی ٢٣-٢ تا ٥-٣-١٩٥٨ واتە بۆ ماوەی دە رۆژ پێشكەش كراوە .

شابانی باسێشـــە ، كاك ئەمینی نەمر لەم شانۆگەریەوە بە توانایەكی هونەرمەندانەوە هاتووەتە ناو جیهانی شانۆوەو سەرەتایەكی راســـتەقینەی بووە لە نووسینی تێكستی شانۆگەریدا .

ئەوكاتە ، لە ناوەندی شەودا لیژنەیەك لـــە قوتابیان درووســـت كراوە بۆ كاروباری هونەری‌و شانۆگەریی پێشـــكەش كردن‌و كاك ئەمین ئەندامی ئەو لیژنەیە بووە ، بە مەبەستی پێشكەش كردنـــی شـــانۆگەرییەك بۆ قوتابی‌یە هەژارەكان‌و پاشانیش بەخشینی قازانجی بەرهەمەكە پێیان ، ئەو لیژنەیە «مەم‌و زین»ی هەڵبژاردووە(٦) .

ئەم شانۆگەریە ، لە سەر شانۆی قوتابخانەی سانەوی سلێمانی نیشاندراوەو لە گەڵیدا ئاهەنگی

گۆرانی‌و مۆسیقاش پێشكەش كراوە . شانۆگەریەكە لە هەشت پەردەدا بووەو ئەكتەرە سەرەكی‌یەكانی بریتی بوون لەم بەڕێزانە :

- قادر دیلان لە دەوری «كاكە مەم»دا .
- گولزار عومەر تۆفیق لە دەوری «خاتـــو زین»دا .
- رەووف یەحیا لە دەوری «تاژدین»دا .
- عەزیزی مەحموود بەگ «خالە» لە دەوری «بەكر مەرگەوەر»دا .
- فایەق محەمەد «فایەقە رەش» لە دەوری «ستێ»دا .
- بەكری حاجی قادر «ڕاسـال» لە دەوری «ئەحمەدی خانی — حیكایەتخوان»دا .
- كەمالەدینی حاجی تۆفیق لە دەوری «باوكی زین»دا .
- حەسەن تەنیا «پیرێژن»و ، ئەكرەمی فەقێ مەحموود «كارەكەر»و ، حسەین عەلی «مەلا و لەگەڵ چەند ئەكتەرێكی تردا .

لە وانەی لە بینینی دەورەكانیاندا زۆر سەر- كەوتووبوون ، هونەرمەندان قادر دیلان‌و گولزار عومەرو رەووف یەحیاو عەزیـــزی مەحموود بەگ بوون . تەنانەت خالە عەزیز ئەوەندە جوان چووەتە دەورەكەیەوە ، خەڵكی رقیان لێی بووەتەوەو ، رۆ- ژێك قسـەی ناخۆشیان پێ وتووە ئەویش تۆراوەو ئەو ئێوارەیە دەوری نەبینیوە ، ناچار ئەنوەر تونی‌ی دەرهێنەر دەورەكەی بینیوە !.

لایەنە هونەرییەكانی ئەم شانۆگەریە بـــــە شێوەیەكی جوان‌و لە بار رایەڕێنراوەو چەنـــد هونەرمەندێكی بەهرەدار بەشداربوون تیایدا ، لە- وانەش : جەمال بەختیـــار «دیكۆركێش» ، رەووف یەحیا «ئارایشـت» ، گۆرگین «روناكـــی» ، ولیەم یۆحەننا «مۆسیقای تەسوویری» . زۆربەی دیكۆرە -كان «مجسم» بوودو جل‌وبەرگ لە دهۆكەوە هێنراوە تا رەنگ‌و بۆی رووداوە ئەسلی‌یەكەی هەبێ .

خاتوو گولزار عومەر كە دەوری «زین»ی بە باشی بینیوە ، گرنگی دەور بینینەكەی ئەو لەوەشدا بووە یە لەو كاتەدا بەشداریی كردنی نـافرەت لـە شانۆدا كارێكی یەكجار زەحمەت بووە ، ئەویش بە هاوكاری كردنی‌و بە نواندنی سەركەوتووی سیمایەكی جوانی داوەتە شانۆگەرییەكەیان . تەنانەت ، بەر لە دەست پێ‌كردنی شانۆگەرییەكە ، هەموو رۆژێ هەر

خۆی وتارێكی خوێندووەتەوە تیایدا باسی ئافرەت‌و شانۆی كردووەو ئەو وتارەش لە لایەن كاك ئەمینی میرزا كەریمەوە نووسراوە .

ئەم خوشكە ، بە یارمەتی‌و هاندانی براكـەی «مامۆستا جیهان عومەری چیرۆكنووس» بەشداریی ئەو شانۆگەریەی كردووە ، خەڵكـــی بیرڕوناك بەرێزەوە تەماشایان كردووە ، تەنانەت چەندیـــن دیـاری خەلاتی پێ دراوەو لـە وانـەش بازنێكی ئالتوونە كە لەدوا ئێوارەی شانۆگەریەكە دا پێشكە -شی كراوەو ناوی «مەم‌و زین»ی لە ســـەر هەڵكەنراوە(٧) .

ئەم شانۆگەریە كاتـی خۆی دەنگدانەوەیەكی باشی هەبووەو جەماوەرێكی زۆری بینەران چوونەتە سەیری‌و نرخی بلیتیش ١٥٠ فلس‌و ٢٥٠ فلس بووە. كاتی خۆی مامۆستا ئەمینی میرزا كەریم وتارێكـی دەربارەی ئەم شانۆگەریەكە نووسیوەو تیایدا ئەڵێ: «چیرۆكی مەم‌و زین جگە لەوەی كە لەسەر بەرزترین پلەی مێژووی وێژەی كـــوردیدا دانراوەو وێژەی كوردی پێ رازاوەتەوە ... بەنواندنی چیرۆكی مەم‌و زین دوو نیشانی سەرەكی بە تیرێك شـــكاو دوو هەنگاوی گەورەبوو بەرەو پێشەوە ، هەنگاوی یەكەم ژیانەوەی میراتی نەتەوایەتیمانە ، ئەو میراتە وێژەییە بە نرخەی كە بۆیژی نەمری كورد «ئەحمەدی خانی» بۆی بە جێ هێشتووین . هەنگاوی دووەم ، بەشدا- ریی ئافرەتی كورد لە هونەردا .. خوشكە گولزار عومەر تۆفیق بوو بە پێشەنگ بۆ هەموو ئافرەتانی كورد ...(٨)» .

پەراوێزەكان : —

١ — بە درێژی باسی ئەم «مەم‌و زین»ەی سالی ١٩٣٥ مان كردووەو داومانە بە گۆڤاری «كاروان» .

٢ — بۆنەمەی كاك حەسەن تەنیا باسـی كردووە ، هیچ زانیارییەكی وام چنگ نە كەوت كە راستی -ی قسەكەی ئەو بسەلمێنێ‌و باســـی مەم‌و زینی ئەو سالە ســـاغ بكاتەوە .. هەروەها نووسەر ناوی ئەوەی بردووە كە حاجی باقی لە چل‌و چواردا نازناوی «بەنگینە»ی بە سەردا براوە ، لە راستیدا ئەمە هەڵەیەو حاجی باقی نانەوا لە مەم‌و زینی «١٩٣٥»ەوە كـــە دەوری «بەنگینە»ی دیوە ئەو ناوەی دەركرد- ووە ، خۆشی لەو كاتەوە شیعری بە نازناوی بەنگینە لە «ژیان»دا بلاو كردووەتەوە .

باسێك دەربارەی مێژووی ئافرەتی کورد

گەلاوێژ حسێن

ئەتوانین زۆر بە دلنیایەوە بڵێین ئافرەتی کورد هەر بەشیری فێری ژیانێکی سەربەست بووە شان بە شانی برای پیاو نیش و کاری کردووە لە کارگەو کێلگەکان لە هیچ کاتێکا بێ هاوکاری ئافرەت و بارمەتی دانی ئیش وکاری پیاوان نەسوڕاوەتەوە

ئافرەتی ئیمڕۆ بەنارمزووەوە لە هەموو مەیانێکی کۆمەڵایەتی سەربەرز ئەکە نەوە خزمەتی کۆمەلەکەیان ئەکەن .

ئەبینین بەپێی کات وسات تێکەل بەهەموو لایەنەکانی ژیان ئەبن هاوبەشی کۆنگرەو ئاهەنگی لاوان و ئافرەتانی جیهان ئەبن ونوێنەرایەتی گەلەکەیان ئەکەن ڕازو سکالای نەتەوەکەیان دەرئەبڕن دژی دوژمنکارانی گەلەکەیان ئەوەستن ڕای خۆیان بە سەربەستی دەرئەبڕن وەدۆست وهاوکاری لەکەل خۆشەویستی گەلەکەیان پەیدائەکەن ئینجا ئێمەش بۆ زندوو کردنەوەی یادی ئەو ئافرەتە ناودارانە خاوەن شوورەتە بەرزانەی و کورد کە دەورێکی بەرزیان هەبووە لە مێژووی گەلەکەمان و باس ئافرەتێکی ئەمرو تێکەشتو ئەکەین کە خزمەتێکی زۆری نەتەوەکەیان کردووە ئەویش حەپسەخانی نەقیبە حەپسەخان :- کچی شێخ مەعروفی حەفیدی کاك ئەحمەدی شێخە لە شاری سلێمانی لە سالی ۱۸۹۱ زایتی لەدایك بووە ئامۆزای شێخ مەحوودی قارەمان ونەمرە . خێزانی شێخ قادری حەفیدە .

هەرچ ئافرەتێك تووشی کێشەو تەنگ دژوار لێ کراوی بوایە پەنای ئەبردە بەر حەپسە خان ئەویش وەك دایکێکی دلسۆز یارمەتی ئەدا هەموو پیاوانی کورد پەروەران لەکاتی ئەو شانازیان پێوە ئەکرد - دیوە خانەکەی قوتابخانەیەکی بەرزی کۆمەلایەتی بوو مێژوو لەهیچ کاتێکا ئەوەی لەبیر ناچێ وهەر یادی ئەکاتەوە کەحەپسە خان لەسالی ۱۹۳۰ زاینیدا نامەیەکی کراوەی دەربارەی مافی نەتەوایەتی کورد بۆکۆمەلی گەلان «عصبة الامم» نارد دوای ماندو بونێکی زۆر هەول و تەقەلایەکی زۆر توانی قوتابخانەیەکی ئیواران بۆ ژنانی کورد بکاتەوە بۆ قەلاچۆکردنی نەخوێندەواری لە هەمان کاتدا خۆشی بووبەقوتابی لەو قوتابخانەیە .

کاتی کۆماری مەهاباد لەئێران دامەزرا حەپسە خان بە هەموو جۆرێك کەوتە یارمەتی دانی ئەو کۆمارە پیرۆزەی کوردیە بەرامبەر بەمە پێشەوای نەمر قازی محمد خوالێ خۆشبوو ... سوپاس نامەیەکی گەرم و گوری بۆنارد لەپاش ئەوەی کە شێخ محوود قارەمان لە دەربەند حەپسە خان دەردی نەبوونی ویرسێتی کێشا .

بەلام قارەمانانە بەرگری گرت گوێی نەدایە حەپسە خان لە «١٥» نیسان ١٩٥٣ دایە نەخۆش شێرپەنجە کۆچی دوایی کردووە لە گردی سەیوان نێژراوە هەزار ... هرزار سلاو لەگیانی پاکی ئەم ئافرەتە نەمرە کە هەتا هەتایە لە دلی میلەتایە ناوی لە یاد ناچێتەوە .

وتەی هاوکاری – پاشماوه

جیهان بوو ، بۆ ئەوە بوو کە وا نیشان بدا ئەم ڕژێمە لەسەر حەقەو هیچ کاتێك لە ئازاری خەلکی بێ گوناە ناگەڕێ و ڕێزی نەتەوە یەکگرتووەکان و سکرتێرە گشتیەکەی لایە ...

بەلام ئەم ڕژێمە گەندەلە کە وا دەزانی دەتوانێ خەلکی فریو بدا گورج بە درۆ خرایەوەو نوێنەرمان لە نەتەوە یەکگرتووەکاندا ئاگاداری سکرتێری گشتی کرد کە هێزەکانی ئەم ڕژێمە تەنانەت لە ڕۆژەکانی جەژنیشدا دەستیان لە بوردومان کردنی شارەکانمان هەلنەگرتووەو بەلکو ڕۆژی یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەمی جەژن بە تۆپە دوور هاوێژەکانیان شاری بەسرەو ابو الخصیب و عوزێریان تۆپباران کردووە خەلکێکی بێ گوناە شەهیدو بریندار بوون و خانوبەرەو چەند ئۆتۆمۆبێلیکیش زیانیان بەرکەوتوە .

ئەم ڕژێمە کە ئابووری لەو پەڕی داڕزین دایەو کارگە پیشەسازیەکانی یەك لە دوای یەك وا دادەخرێن و ململانێش لەناو کاربەدەستانیاندا تا دێ زیاتر قورستر دەبێ چاك دەزانێ کە عیراق توانایەکی ئەوتۆی هەیە هەرچی کارگەوشوێنی ئابووری لە ئێران وایە بە تەواوی پەکیان بخاو لێدانی کارگەکانی شاری ئاراك و پالێوگاکانی ئیسفەهان و تاران و ئیستکە کارەباییەکانی تری هەندێ لە شارەکانی کە ئێستاش بۆیان چاك نەکراوەتەوە بەلگەی ڕاستی قسەکانمانە .. وا دیارە بەردەوامی ئەم ڕژێمە لەسەر گێلیەتی و نەفامی وا لە گەلانی ئێران دەکا بێ ئابووری و پیشەسازی بمێننەوە .. ئێمە لەوە ناگەڕێن و بەلام چار چیە دوژمن ناچارمان دەکا ..

« هاوکاری »

هەولێر لە ڕۆژی لێژاردن پاشماوه

-تیانی شار بەهەموو چینەکانیەوە ڕوویان کردۆتە مەلبەندەکانی هەلبژاردن کە مافێکی ڕەوای گەلی کوردە .. .

★ **بەڕێز عدنان احمد «مامۆستا لە هەولێر» وتی:**

هەر چەندە ئێرانی ڕەگەز پەرست بیەوێ چاو ببڕێتە ئەم خاکە ، ناتوانێ بەهیچ شێوەیەك ئاواتە گلاوەکانی بێنتەدی کە نیازی وایە خەو بەداگیرکردنی ئەم عیراقە ئازیزە ببێنێ ...

★ **هاوولاتی عائیشە محمد «کرێکار لە کارگەی جگەرە» دەلێ :-**

مایەی بەختەوەری زۆرە کە ئەمڕۆ ئافرەتی کوردیش بتوانێ دەنگ بدات و لە هەمان کات خۆی هەلبژێرێ .. ئەمەش نیشانەی ئەوەیە کە ئافرەت شوێنی خۆی گرتووە لە ناو کۆمەلدا

★ **بەڕێز غنی محمد «لە کارگەی چنین» وتی :-**

ئەمڕۆ هەموو هەولێر بەختەوەرە بەوەی بەسەربەستی دەنگ بداتە نوێنەرانی خۆی ... کە مافێکی پیرۆزە ....

★ **هاوولاتی سعید کاکل «مامۆستا» وتی :-**

ئەم هەلبژاردنە تازەیە دووپاتی ئەوە دەکاتەوە کە عیراق هەردەم لە پێشکەوتنەو ڕۆژانە لە تاقی کردنەوەی دیموکراتی دەژێ ... کە بووە بەمانی گەل و هیوادارین هەموو سالێ سەرکەوتن بەشی عیراق بێت و هەنگاو بنێ .

ناوی سەرکەوتووەکان :

ئەمەش ناوی ئەو بەڕێزانەیە کە لە ئەنجامی هەلبژاردندا لە هەولێر دەرچون .

ناوچەی هەلبژاردنی یەکەم :-

١ – احمد عبدالقادر نەقشبەندی .
٢ – محمد محی الدین محمد .
٣ – طلعت هادی احمد .
٤ – جمیل همزە کاکە شین .
٥ – غنی رشید قۆجە .

ناوچەی هەلبژاردنی دووەم :-

١ – عبدالرزاق مرعی حسن .
٢ – مامند معروف پیرداود .
٣ – ابراهیم حسن نومان .
٤ – احمد عثمان گەردی .
٥ – حسین محمود خضر .

ناوچەی هەلبژاردنی سێیەم :-

١ – زید عمر خضر سورچی .
٢ – فارس محمد قادر سورچی .
٣ – صلاح الدین صدیق قادر .
٤ – شهاب حمد سورچی .
٥ – اکرم کریم مجید .

ناوچەی هەلبژاردنی چوارەم :-

١ – تۆفیق اسعد رسول شێتنە .
٢ – جلال حاجی خورشید .
٣ – مریم حسن زێرو .

دوژمنی گەل – پاشماوه

بڕوات .. کەچی دوای لێکدانەوەیەکی زۆر دەگاتە ئەو بڕیارەی بمێنێتەوەو بلێ : [پیاوی زۆر بەهێز لە دونیا ئەو کەسەیە کە بە تەنیا دەوەستێ] . ئا ئەم ڕستەیە کە لای ئێمە دەبێ بە بڕبڕەی پشتی ئەم شانۆگەرییەو هەموو فەلسەفەی - ئیبسن - و پالەوانەکەی - ستۆکمان - ی تیا خەست بۆتەوە ، ڕستەیەکی دیکەی خراوەتە شوێن و بەڕای ئێمە ئەم ڕستە زیادکراوە بە زۆری خۆی پەستاوەتە ناو شانۆگەرییەکەو وەك پارچەیەکی زۆر زیاد بە جەستەی شانۆگەرییەکەوە دیارەو فەلسەفەی نووسەرەکەو ئەم شانۆگەرییە دەشێوێنێ ، ئەگەرچی دەستکاری کردنی ئەم ڕستە سەرەتایییە لە پاکییەوە هاتووە .. تا بتوانین دەرسێکی گەورە بە بینەران بلێینەوە ، بەلام لە ئامادەکردنی شانۆگەرییەکی بێگانە وەرگێڕو دەرهێنەر هەقیانە دەستکاری هەر دەقێك بکەن .. بەلام لابردنی یەك - دوو ڕستە کە سەرجەمی فەلسەفەو بۆچوونی نووسەر بێ و بۆ قۆناغێکی دیاریکراویش نووسرابێ .. گەر شێواندن نەبێ .. هیچی تر نییە .. چۆن ؟

ئیبسن وەك باوەڕو بۆچوونی خۆی دەلێ :- « کەمایەتی لەسەر هەقە » . بەلام لە کام کۆمەل ؟ هەلبەتە نووسەر مەبەستی ئەو کەمایەتییە ڕۆشنبیرەیە کە دەمڕاست و سەرپشکی حەقیقەتە ، بەلێ .. لە کۆمەلگای بۆرژوادا هەمیشە مێکەل - گاڕان - پەیدا دەبێ و گاڕانەش هەموو توێژە چینەکان دەگرێتەوە ، بەلام شتی واش بێ هۆ نییە ، هەلبەتە لە قۆناغی نەشونومای کۆمەلگای سەرمایەداری و بۆرژوادا ئەو مێگەلە - قطیع - چۆن پەیدا دەبێ و هەموو چینەکانیش بگرێتەوە ؟! ئیبسن خۆی لەو شانۆگەرییەدا وەلامی ئەم پرسیارە قورسە دەداتەوە ، ئەوەتانێ کە باسی پارتەکان دەکرێ .. دکتۆر بە هەناسەساردی و گالتەوە دەلێ : ئەوەتا پارتەکانیش هیچیان نەکرد .. ! ئاشکرایە لە - دوژمنی گەل - دا ئەوەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە کە پارتەکان هیچ ڕۆلێکی پێشرەوایەتییان نییەو دەستەلاتیش کەوتۆتە ژێردەستی سەرمایەدارو فەرمانڕەوا بۆرژوازییەکان ، ڕەشە خەلکەکەش بێ هۆشەو پارتەکانیش ئەو ڕۆلە گەورەو پێویستە نابینن لە هوشیارکردنەوەی خەلکی ، بۆیە دکتۆر ستۆکمان - ی هەقپەرست و ڕاستگۆو دۆستی خەلکی : دەبێ بە دوژمنی گەل ، کەچی فەرمانڕەواو خاوەن سەرچاوە پیسبووەکان و خاوەن کارگەکان دەبنە سەردەستەی پیاوی کۆمەل ، لەم ڕوانگەیەوە دکتۆر هاوار دەکاو ڕوو لە ڕەشە خەلکەکە دەکاو خوتبەیان بۆ دەداو سەبارەت بە پیسبوونی سەرچاوەکان دەدوێ ، کەچی دەبینێ بە دوو قسەی چەورو لووسی سەرەکی شارەوانی و خاوەن چاپخانە هەموو شتێ هەلدەوەشێتەوەو خەلکەکە دکتۆر بە دوژمنی گەل لە قەلەم دەدەن و پەنجەی تاوانی بۆ درێژ دەکەن .. ئەوسا ڕق ئەستوور دەبێ و دەلێ :- [هەقەی دکتۆری - بەیتال - قسە بۆ ئەمانە بکا] .. ئا لێرەدایە خالی لاوازی دکتۆر .. کە وا دەزانێ ئەو خەلکە ڕەمەکییە گوناهی خۆیانە کە وا بەم نارێکییە بیر دەکەنەوە ، بەلام سەیر لەوەدایە هەر دوای چەند دەقیقەیەك دکتۆر هاوار دەکاو دەلێ : « دۆزیمەوە ! » ئەویش ئەوەیە کە لە دەقە ئەسلییەکە دەبێ بلێ :- « پیاوی زۆر بەهێز بەتەنیا دەوەستێ » . مەبەستی ئەوەیە کە ولاتەکە بەجێ ناهێلێ و بە تەنیا بەربەرەکانیان بکا ، کەچی من لەو شانۆگەرییەدا بیستم دکتۆر دەلێ :- [ئەمجارەیان سەر لەنوێ تێهەلدەچمەوەو بە پشتیوانی ڕەش و ڕووتی ولاتەکەم ....] . ئەمەیان کوفری شانۆیە .. هەر تۆزێ لەمەوبەر دکتۆر هەموو ڕەش و ڕووتەکەی بە ئاژەل حسێب کردو کەچی دوای دەقیقەیەك سەنگێکی گەورە بدا بەو ڕەش و ڕووتە ؛ شتی وا نەنگەو نابێ ، نابێ چونکە سەردەمی مێژووی نەشونومای کۆمەلگای بۆرژوای نەرویج و کۆتایی سەدەی نۆزدەم و هەموو ئەو کۆمەلگایانەش کە بەو قۆناغەدا تێدەپەڕن موعجیزەی وای تیا ناخولقێ ، بەتایبەتی - وەك زووتر وتمان - هیچ پارتێکی چەپ و ڕاستیش ڕۆلێکی گۆڕانکارییانەی نەبێ .. ئێمە ئەم بۆچوونەو گۆڕینە وەك پاکییەك دەکرین ، بەلام وەك ئامانجی پیرۆزی شانۆو قۆناغ و سەردەم و مێژوو قابیلی ڕەتکردنەوەیە ، چونکە نووسەر نەیویستووە چارەسەری گرفتێك بکاو بەس .. بەلکو ویستوویەتی بیروباوەڕی خەلکیش بگۆڕێ ؛ لەو سەردەمەداو بگرە ئێستاش لە زۆر ولاتدا ڕەشە خەلکەکە دوا کەوتووەو جگە لە کۆمەلێ خەون و هیوا و ئاواتی وردە بۆرژواکان هیچی تریان لێ بەدی ناکرێ ، پاشان بۆ ئەوە لە بیر بکەین کە نووسەر خۆی باوەڕی بە (پالەوانی تاکڕەو - البطل الفردي) بووەو زۆریش گرنگی پێداوە ، نەك هەر پالەوانەکەی ، بگرە نووسەر خۆیشی لە - نەرویج - تێی نەگەیشتن و بۆیە ڕایکردو لە ئیتالیاو ئەلەمانیا گیرسایەوە .. لە کۆتایی ژیانیدا گەڕایەوە بۆ نەرویج ، وەك فەلسەفەو بیرو بۆچوونیش چەند قوتبێکی فیکری کاریان تێکردووە .. لەوانە : (کانت) کە فەرمانی لەلا پیرۆز بوو .. ئەوەتا دکتۆریش زانست پەروەرەو دەیکا بە دروشمی بەردەوامی خۆی و لێی لا نادا سەبارەت بە - زات و پەرستنی خود - بە - فیختە - وە پابەند بوو ، لە هەمان کاتیشدا - نیتشە - تەواو کاری تێکردبوو .. هەر بۆیەشە مەسەلەی پالەوانی تاکڕەوو سوپەرمانیەت بە ئاشکرا لای ئەو وەدەردەکەوێ ، وەك - جان جاك ڕۆسۆ - ش بیری نەدەکردەوە ، چونکە - ڕۆسۆ - لەو باوەڕەدا بوو مرۆڤ بوونەوەرێکی پاك بێ ، کەچی - ئیبسن - وای بۆ دەچوو مرۆڤ پیس بێ ، هەلبەتە - ئیبسن - ئەوەی فەرامۆش کردووە کە ئەو پیسییەش لە دەرەوەڕا دەڕژێتە ناوەوەی مرۆڤ ، واتا پیسبوونی هەر زاتێك پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆی هەیە بە پیسبوونی جیهانێکی مەوزوعی کە دەکەوێتە دەرەوەی خودی مرۆڤەکە خۆی .. کەواتە دێمەوە سەر ئەو ئەنجامەی بلێم : لابردنی ڕستەی دوا لاپەڕەی شانۆگەری - دوژمنی گەل - ئەوە دەگەیەنێ کە ئەو کەسەی گۆڕیویەتی ، هەرچەندە بەوپەڕی نیازپاکییەوە گۆڕیویەتی .. بەلام لای من ئەوە دەگەیەنێ قۆناغێکی زەقی نەشونومای کۆمەلگای بۆرژوای فەرامۆش کردووەو بە هەلە بۆی چووە .. دەبوایە ئەم ڕستەیە [پیاوی بەهێز بەتەنیا دەوەستێ] هەروەك خۆی بمێنێتەوە ، ئەگەریش دەیانویست ئەم ڕستەیەی لەبری دابنێن .. ڕستەی [ئەمجارەیان سەر لەنوێ تێهەلدەچمەوەو ڕەش و ڕووتی ولاتەکەم لەگەلمایە] دەبووایە ، لەم حالەتدا ، سەرجەمی شانۆگەرییەکە دەستکاری بکرێ تا ببێ بە تەمهیدێك بۆ ئەم ڕستەیە ، چونکە ڕستە لابراوەکە سەرجەمی فەلسەفەی نووسەرو پالەوانەکەی تیا خەست بۆتەوە . با دیسانەوە ئەم پرسیارە لە خۆمان بکەینەوە : ئایا بوونی پالەوانی تاکڕەو - البطل الفردي - یەکێك نییە لە سیمای کۆمەلگای بۆرژوا ؟ لە وەلامدا دەلێین : هەموو هوشیارێك و هەقپەرستێك لەم جۆرە کۆمەلگایەدا بەتەنیایە ، گەر باوەڕی بە فەلسەفەکەی خۆی نەبێ .. دیارە ئەوسا تێکەل بە - مێگەل - دەبێتەوە ، گەر باوەڕیشی بە فەلسەفەکەی خۆی هەبێ ئەوە تا سەر دەوەستێ و بەربەرەکانێی دەورو بەرە بۆگەنەکە دەکاو هەول دەدا بناغەیەکی زانستیانە بۆ هەموو گرفتەکان بدۆزێتەوە ، بەلام لێرەدا دکتۆر پتر لە کابرایەکی ئیسلاحی دەچێ و باوەڕی بە بەرەو پارتەکانیش نەماوەو بۆیە بەتەنیا دەوەستێ ، ئێمە لە کۆتایی شانۆگەرییەکەدا لەوە دلنیا نین ئاخۆ (ستۆکمان) سەردەکەوێ یان نا .. ؟ بەلام بینەر لەو پالەوانەوە فێری خۆڕاگرتن و نەبەزین دەبێ ، لەوانەیە بیکا بە نموونەی پالەوانێکی نەبەزیو .

با ئەوەشمان لە بیر نەچێ کە نووسەر باوەڕی بە گۆڕانی بیروباوەڕ هەبووە ، بەلام نەشیویستووە چارەسەری حازربەدەست بداتە کەس ، ئەوەی پێویستە لێرەدا بوترێ ئەوەیە کە خەلکێکی زۆر لە ڕۆشنبیرو نا ڕۆشنبیر بۆ ماوەی دوو سەدە بە هەلە لە - ئیبسن - تێگەیشتبوون .. چونکە ئەم نووسەرە بۆ سەدەی نۆزدەم زۆر لەوە (رادیکالی) تر بوو کە بەو خەلکە قوت بدرێ و بۆ سەدەی بیستەمیش زۆر لەوە - موحافیز - تر بوو کە قبول بکرێ ، بەلام ئەو لە - دوژمنی گەل - دا هێرش دەباتە سەر - لیبرالی و موحافیزەکانیش ، خۆیشی هەروەك پالەوانەکەی لەگەل - چینی ناوەڕاست - دا بەردەوام لە شەڕدابوو .. هەمیشە لەنێوان هیواو ئاواتەکانی خۆی و پێویستییەکانی کۆمەلدا : لە کێشەدابوو ، لە کۆتاییدا دەتوانین بلێین : هەرچەندە نووسەر باوەڕی بە پالەوانی تاکڕەو هەبووە .. کەچی هیوای بە هێزی کۆمەل نەبڕیوە .. بەلگەش ئەوەیە کە دکتۆر لە کۆتاییدا ولاتەکەی بۆ براکەی و کەسانی وەك ئەو سوودپەرست و خۆپەرست بەجێ ناهێلێ و دەیەوێ لە ڕێگایەکی تازەوە بۆیان بچێ .. سەیرترین شت لەم نووسەرەدا ئەوەیە کە بیروباوەڕێکی تێکەلی هەیە .. تێکەل لە فەلسەفەی - نیتشە - و مەیلی سۆشیالیستانە .. بەلام توانیویەتی زیرەکانە تێکەلیان بکا . حەز دەکەم لە دوا دێڕدا ئەوە بلێم کە من نەمویست لە سەرجەمی شانۆگەرییەکە بدوێم .. چونکە ئەوەندەی گەرەکە کە لە هیچ ڕۆژنامەیەکدا جێگەی نابێتەوە .. بەتەنها لابردنی ئەو ڕستە سەرەتایییە ئەم هەموو ڕازەی پێ درکاندم ، بەگشتی .. یەکێك بوو لەو شانۆگەرییانەی بیر ناچێتەوەو چاوەڕێی قەلەمی ترین لەم کارە بدوێ .. با ئەوەش بلێم کە من نازانم کامەیان ، دەرهێنەر یان وەرگێڕ ، ئەم ڕستە قورسەیان گۆڕیوە ؟ ... هەر کامەیان بێ .. ئەو هەقەی نەبووە .. !

مرۆڤی زیاد – پاشماوه

« لە بەردەم یەکەم گیروگرفتا بە تەواوی هەرەسم هێنا ، ئەوەی لە نێوانماندا ڕوویدا بۆی دەرخستم خۆزگا قوربانیم بە خۆشەویستەکەم بدایە ، هەر هیچ نەبێت لە پێناوی مەسەلەیەکی داهاتوو پەیامەکەمدا ، بەلام لەو لێپرسینەوەیەی دەکەوێتە سەر شانم ترسم لێ نیشت ، لەبەر ئەوە من هەرگیز شایانی تۆ نیم ، شایانی ئەوەیش نیم لەبەر من تۆ لە دەورو بەرەکەی خۆت دابڕێیت » .

ڕۆدین دەبێتە مامۆستاو وانە بە قوتابیان دەلێتەوە ، بەلام زوو تووشی نوشتی دێت و تیایدا سەرناکەوێت ، لەگەل کۆمەلێکی تردا ئەکەوێتە کارەوەو بە تەمای پرۆژەی گەورەیە ، لەوێشدا هەر ئەکەوێت و وازی لێ دێنێت . تەمەنیش هەرەس بە تواناو وێلگەردیەکەی دێنێت ، کە بە ڕێکەوت هاوڕێیەکی مندالی خۆی ئەبینێتەوە پوختەی بیرو دوا سەر ئەنجامی خۆی پێ ئەلێت کە حەقیقەلی ڕۆدینە : « بەڕاستی ، قسەکردن توانای بڕیم ، خۆم لە سەردانا ، تا کۆتایی نەمتوانی وازی لێبهێنم ، دوای ئەوەی هەموو شتێك کۆتایی هات و نەوت لە چراکەدا نەما ، بەلکو خودی چراکەیش شکا ، وا خەریکە پلیتە سووتاوەکەیش کۆتایی دێت .. هاوڕێی خۆشەویستم لە کۆتاییدا تەنیا مردن ماوە هێورو دلنیام بکات » .

لە ڕۆمانی (بطل من هذا الزمان)ی میخائیل لیرمانتۆف دا (بتشورین) کەسی سەرەکی و نموونەی مرۆڤێکی لەم بابەتەیە ، ئەفسەرێکی سەردەمی نیکولای یەکەمە ، وا بەستەی هیچ بیرو باوەڕێك نیە ، بێ هیواو بەرەلایە ، بۆ ژیانی تایبەتی خۆیشی ئامانجێکی ئاشکرای نیە ، وەك لیرمانتۆف خۆی دەلێت : « بتشورین نموونەیەکی راستەقینەیە ، بەلام وێنەی تاقە کەسێك نیە ، نموونەیەکە هەموو نابووتی و ڕەزالەتی نەوەیەکی تیایە » ڕێکەوت ژیانی چۆن بۆ بڕەخسێنێت وا دەڕوات و توانای گۆڕین نیە بتشورین گیانی تۆلەو ئێرەیی پێبردن و لووتبەرزی زۆرە . جروشنتسکی هاوڕێی لەسەر کچێك دەکوژێت ، دوای ئەوەیش کە کچەکە دەهێنێت دوای ماوەیەك لێی وەڕز ئەبێت و وازی لێ دێنێت . کە (بیلا)ی کچە جوانی چەرکەسی داگیر ئەکات و ئەیکاتە ژنی ، لێی ئەفڕێنن و ئەکوژرێت ، بتشورین بە خەیالیا نایەت و لەوانەیە پێیشی خۆش بێت . بتشورین وەك زۆر گرێی سایکۆلۆژی هەبێت و نەتوانێت دانیان پیا نەنێت ئەلێت : « من ڕقم لە خەلکەو حەسوودم ، حەز بە تۆلەسەندن ئەکەم ، ڕەش بینم ، زۆر شتی ناوەوەی خۆم بە هەلوێستی دەستکرد دەشارمەوە ، بەلام ئەمانە خەلك فێریان کردم ، بە توانا بووم وتیان فێلبازە ، هەستم بە چاکەو خراپە کرد کەس بەزەیی پیامدا نەهات ، ویستم هەموو کەسێکم خۆش بوێت کەس تێم نەگەیشت و گالتەیان پێ کردم » .

وەك لە سەرەتاوە وتم ئەم جۆرە کەسانە قوربانی دەستی ڕژێمی تزاری و پەیوەندیە کۆمەلایەتیە داڕزاوەکانن ، ئەگەر بناغەی ژیانە کۆمەلایەتیەکە پتەوو ڕژێمەکە دروست و بێ ناکۆکی بوایە بێگومان ئەم مرۆڤە زیادانە دروست نە ئەبوون ، ئەوەتا لیرمانتۆف دەربارەی بتشورین ئەلێت : « بتشورین تاوانبار نیە ، بەلکو ئەو ڕژێمە کۆمەلایەتیە تزاریە تاوانبارە کە کەسانی وا دروست دەکات » ئێمەیش دەیان و سەدان ڕووناکبیری لەو بابەتانەمان هەیە ، ئاخۆکەی دەبنە پالەوانی چیرۆك و ڕۆمانی نووسەرو ئەدیبە بە توانا کانمان و ، کەی لەسەر شانۆی بەردەم جەماوەریشدا ئەبنە ئەکتەری لێهاتووی حەقیقەتی خۆیان ؟!

* * *

● بۆ ئەم نووسینە سوودم لە دەقی ڕۆمانەکان وەرگرتووە .

Institut kurde de Paris

هەرچاری نووسینێك

شیعری ڕاستەقینە کامەیە •

• کاکەی فەلاح •

با یەکسەر ، بێ پێشەکیەکی کورتی عادەتی‌و بێ‌دەرگا بچینە ناوەوە . شیعر رادەی بەهرەیەکی زگماکی‌و بەرهەمی ژانو گینگڵو ئازارێکی قووڵو خوێندنەوەیەکی بەپیتو شارەزایی‌و هەڵسوکەوتێکی لە ناخەوەی ڕاستگۆیانەو چێژێکی پەروەردە کراوی وێنەو دەربڕینو فەرهەنگو زمانی پاراوی شیعرو ... هتد . هۆی سەرەکی سەرهەڵدانی ئەم دیاردەیە ، لە رابوردووا ، بە هێزێکی نەهێنی ، واتە (غەیبی) وەك وەحی‌و ئیلهام ئەدرایە قەڵەمو شـــاعیری بلیمەتو هەلکەوتوویان بە نیمچە (پەیمبەر)ێك ئەدایە قەڵەم وەك (متنبی)و (حافظ) کە ئەمی دواییان بە (زمـــانی غەیب) ناسراوە .

بەڵام بەپێی بۆ چوونی زانستیانەو بابەتیانە ، ئەوەیە کە شاعیر ، گۆشـــەی خەلوەتی گرتووەو ماوەیەکی زۆر یان کـــەم بەدیار لـــە دایکبوونی شیعرێکی خۆیەوە هـــەر تەواو قەتیس ماوەو بینی گرتووە ، هی ئەوە نەبووە کە لە خەلوەتا چاوەڕوانی هاتنی ئەو (وەحی و ئیلهام)ە بووە ، بەڵکـــو سەبارەت بەوەیە کە خولقاندنی ئەو شـــیعرە ساوایە ، لە لوتکەی گەیاندنو لـــە دایك بوونو ڕسکاندنا ، بێ ئەو خەلوەت نشینی‌و گۆشەگیری‌یە چاو ناکاتەوە .

شیعر هەر لە ســـەرەتای ژیانی مرۆڤەوە ، لەگەڵ ئاوازو گۆرانی‌و مۆسیقادا ، هاتووەو ئەڕوات ، لە خۆشی‌و ناخۆشی‌دا ، لە کاتی فرمانو حەسانەوەدا ، لە کۆچو بارا ... شیعر باڵدارێکە ، هەستو نەستو دەروونو هەناوی مرۆڤی کـــردووە بـــە هێلانەو بەدرەختی نیشتنەوەو ئاسمانی فڕین .

شیعر ، لە سەرەتای هـــەر زۆر منالی‌یەوە ، چەکەرەی خۆڕسکی بەهرەیەکی تروسکەدارە ، وەك حەزێکی بچکۆلەی سادەو ساکار ، وەك هیوایـــەتی حەزکردن لە وێنە ، لە مۆسیقا ، لە نواندن ، لـــە گۆرانی ، لەسەر گروشتەو حیکایەت ... هتـــد . بەختیو کردنی ئەو بەهرەیەش ، وەك تۆوی هـــەر گوڵێکی جوانو بۆن خۆش ، وەك هەر شـــەتڵێك ، ئاوو هەواو زەمینەی گونجاوی خۆی دەوێت ، کە ئەویش هاندانی دڵسۆزانەو چاودێری‌ی پڕ لە سۆزو خۆشەویستی‌و ڕاستگۆیانەی شارەزایانە ، لە پاڵ ئەو ئەرکە بەهرەو گوش کردنەشدا ، خوێندنەوەو ڕۆشنبیری‌ی سەر بە جیهانی شـــیعری کوردی‌و شارەزابوونی زمانی شیرینی کوردی‌و فـــەرهـــەنگی زمانی کوردی‌و گیانی هاوچەرخانەو ئاگا لێبـــوونی پلەو قۆناخی کاروانی ئەمڕۆی شـــیعری نوێی کوردیمانو گەلانی دراوسێ‌و گەلانی زیندووی جیهانو وردە وردەو زۆر لەسەرخۆ ، موتوربە کردنی ئـــەو بەهرە زاگماکی‌و ڕۆشنبیری‌یە شیعری‌یە بـــە خـــۆ تاقی‌کردنەوەو دانانی چەن کۆپلەو پارچەیەکی کـــەم شان بە شانی گیانی خۆ دەرنەخستنو بێ‌فیـــزی‌و زیاتر خۆ خواردنەوەو گینگڵ‌دانو پێکەیشـــتنی گوڵو میوەی بەرهەمی شیعر بە باخو بێســـتانی بەهرەی هەناوی شاعیرەوە . (کەس لـــە پـڕێ نەبووە بە کوڕێ) ، کەسیش بەمانگێ ، دەرناکـــا ناوبانگێ ...

شیعر ، وەك لقێکی ناسکی‌ی ئەدەب ، بەهرەو گیانی هونەری ڕاستەقینەو تایبەتی خۆی ، ئەیکـــا بەشیعر ... شیعر هەوێنی جۆش خـــواردووی هەستو سۆزو بیرو خەیاڵو ئەندیشـــەو هـــۆش‌و گۆشی مرۆڤە ، شـــیعر پاڵاوتەو شیلەی هەنگوێنی زمانو واتاو سەرگروشتەو کەلەپوورو هەبەو نی‌یەی دیاردەو ڕواڵەتەکانی گەلو نەتەوەو سروشـــتو گەردوونە .

شیعر بروسکەو چەخماخەی ئاسمانی دەروونو گرمەی هەوری باراناوی ئاسۆی هەناوی شـــاعیری هونەرمەندو بەهرە دارە . شیعر بوومـــەلـــەرزەی چاوەڕوان نەکراوی جیهانو زەمینەی شـــاعیرو تەقینەوەی کارێزو کانیاوی بەهرەی بێ‌دەشـــتو چیا سەربەرزەکانی نیشتمانە خۆشـــەویسـتو ڕەنگینەکەی خەیاڵو خولیاو پەیامی شاعیرە .

شیعر دەربڕینی بەپێزو چاوەڕوان نـــەکـراوو وێنەی ڕەنگاو ڕەنگی شیعری‌و مەبەستو ئامـــانجی پیرۆزی سەر بەژیانو گەلو نەتەوەو سروشـــتو مرۆڤایەتی‌یە .. شیعر وشەی میزەڵڵان ئاســـایی‌و دروشمی زەق زەق‌و دواندنی ڕاستەو خۆو ئـــەم مژی داخراوو بێ مەبەست نی‌یە ، شـــــیعر مەلۆتکەیەکی بێ‌گیـــانو بێ خوێنی بێ هوودەیی‌و بەرەڵلایی‌و بێ نیازی نی‌یە ، شیعری ڕاســـتەقینە ، بزوێنەری هەستو هۆشی مرۆڤە ، چەن دیمـــەنو تابلۆیەکی سەر سوڕ هێنەری حەپەسێنەری ئـــەمو ئەوە ، شیعر ، جوولێنەری ناخی دەریای مرۆڤـــەو بەشداری بنیاتنانی جیهـــانێـــکی بێ‌گەردی وەك بەفروسەوزی وەك بەهارو خۆشی وەك ژیانە .

دوو پیشانگای هونەری لە کۆیە

لە کۆیەی شیعرو جوانی و هونەرو مۆسیقای ڕەسەندا ، لە شاری حاجی و دلدار و ئەختەردا لە هۆڵی قوتابخانەی کۆیەی سەرەتای کوڕان لە ڕۆژانی ١٥ ـ ١٦ /٧/ ٩٨٦ دوو پیشانگای جیا جیا بۆ هەردوو هونەرمەند کاك (فاضل حمد عبدالله) و خاتـــوو (پەرژین جلال فتح‌الله) کرایەوە .

پیشـــانگای کاك (فاضل) تایبەت بوو بە دەســـتکردی کەل و پـــەلی فۆلکلۆری کوردی کە بە (١٤٥) شـــتی جۆراو جۆر لەو کەل و پەلە کۆنانەی کە لە کۆنەوە باوك و باپیرانمان بە کاریان هێناوە لە ژیانی ڕۆژانەیـــاندا وەك گوسکە و داس و تـــەڵە و داربەڕەو ساج و ڕەشـــماڵ و دارفرۆش و مەشـــکەو گاجووت‌و گەلێ شتی بەنرخی تر . کە ئەمانە زۆر بەووردی و ڕێك و پێکی لە دار دروستی کردبوون ، کە جێی ڕەزامـــەندی گشـــت میوانانی پیشانگاکە بوون .

بەڵام پیشـــانگای خاتـــوو (پەرژین) تایبەت بوو بـــە هونەری (تەشکیلی) کە بە (٣٥) تابلۆی جۆر پیشـــانگاکەی ڕازاندبوون . جا بـــۆ ئەوەی زیاتر لەم پیشانگایە شارەزابین و لە ناوەرۆکـــی تابلۆکان بگەین ، هەر لە هۆڵی پیشانگاکە پەنامان بردە بەر خاتوو (پەرژین) بۆ ئـــەوەی هەندێ لەبابەت پشـــانگاکە و ئەو ڕێبـــازەی گرتوویەتی لە هونەری (تەشکیلی) دا بۆ خوێنەوارانی بەڕێزی ڕوون بکاتەوە بۆیە بە سوپاسەوە ووتی :ـ

ئەم پیشانگایەم کردۆتەوە بە هاوکاری لە گەل مەڵبەندی لاوانی کۆیە بە بۆنەی جەژنەکانی تەموز و تابلۆکانم دوو بەشن بەشی یـــەکەم سروشتین و بەشی دووەمیان سیاسین ، کە (سـلیبۆ) و بۆیە و خەلوزم تیادا بەکار هێناوە . بەڵام لە بابەت ئەم ڕێبازەی گرتوومە بەر ئەویە کە بۆ گشت لایەکمان ڕوون و ئاشکرایە کە هەر هونەرمەندێك لە ژیان دا کـــە دەست بە کارێکی هونەری دەکات جـــۆرە ڕێبـــازێکی تایبەتی خۆی هەیە ، چونکە هونەرمەندی (تەشکیلی) ئەو ڕەنگانەی بەکاری ئەهێنـــێ بەستراوە بە بـــارو دۆخو سروشتی ناوچەکە ، بۆیـــە منیش ڕێبـازی ناوچـــەی کوردستانم گرتووە جا هەر لەبەر ئەم مەبەستە ئەبینـــن گشت تابلۆکانم لە سروشتەوە هەڵقولاوە .

هونەری (تەشکیلی) لـــە هەموو سەردەمێکدا بەشێك بووە لەڕێبازی مرۆڤایەتـــی و هۆیـــەکی گرینگی پێش کەوتنە . کاری هونـــەری پێویستە لە نـــاخی قولایی هونەرمەندەوە هەڵقولابێ و دەربارەی ئەو بارو دۆخەی ژیان بنوێنێ بۆیە ئـــەڵێن (هونەر ئاوێنەی ژیانە) .

شایانی باســـە خـــاتوو (پەرژین) لە ساڵی ١٩٦٥ لە کۆیە هاتوەتە دونیاوە ، دەرچووی پەیمانگای هونـــەرە جوانەکانی سلێمانیە ئێستا مامۆســـتای وانەی وێنـــە کێشانە لە کۆیـــە . ئەمـــە دووەم پیشـــانگایەتی کـــە ئەمساڵ کردوویەتیەوە .

هۆشیار عبدالرحمن کۆیە

لەگەڵ «مرۆڤێکی ئاسایی»دا

لە نووسینی چیرۆك نووس رووف حســـنو ئامادەکردنو دەرهێنانی سلێمان گەلالی ، تیپی شـــانۆی کاروان شـــانۆگەری «مرۆڤێکی ئاسایی» لە ســـەر هۆڵی ڕۆشنبیری جەماوەر پێشکەش کرد ...

دیارترین ئەو هونەرمەندە لاوانەی لەم کارە هونەری‌یە بەشدار بوون بریتی بـــوون لە : اسواعیل عبدالوهاب ـ کمال عزیز ، جمعه صدیق ، محمد کۆیی ، محمود کەریم ، جمال عثمان ، خلیل رسول ، اسود حسین ، کەریم غفور ، بەختیار ئەنوەر ... تاد .

دەرهێنەر دەربارەی ئـــەم بەرهەمە قسەی بۆ هاوکاری کردو وتی :ـ

★ مرۆڤێکی ئاســـایی ، دەست نیشانی ئەو شـــتە ئاسایی‌و نائاسایی‌یانە دەکات کە لەم هەوارەدا دەبیندرێن .

لەم شـــانۆگەری‌یەدا ، لێکدانەوەی دەروونی لـــە بەرژەوەندی لایەنی بوارەکانی دەرەوەو چارەســـەرکردنی گیروگرفتی مرۆڤە نائاساییەکان دەکات .. لێرەدا ، دوو لایەنی جیاوازی ناخی مرۆڤە ناســـاییەکان دێنە وەڵامو کێشەی نێوانیان پـــەرە دەسێنێ تاکو دەگاتە ئاکام.. هەروەها وتی :

★ دیسان دەڵێم ، باهونەر بۆ گەل بێ ، بەڵام بەشێوەیەکی زانستی‌و ئەکادیمی . کە مەرجە بنەڕەتی‌یەکانی هونەری تێدا بێتە کایـــەوە ، لەمەشدا پێویستە شـــانۆ تەنیا لە لایەنێکدا ئەو مەرجانە دەست نیشان نەکات ، بەڵکو لە هەموو هۆیەکانـــی پێشکەوتن کە بەتەقەلـــلاو کۆشش دێتە بەرهەم .

★ هەڵبەتە ، هەمـــوو کارێکی هونەری‌ی هونەریـــی ڕەنگدانەوەی بیرو بۆچوونی نووســـەرو هونەرمەندەکە دەنوێنێ ، ئەم مرۆڤـــە ئاساییەش ، لە هەڵسوکەوتو لێکدانەوەی بـــۆ ژیانو شتەکان ، بیری رووف حسن ئەنوێنێ‌و دەتوانـــم بڵێم ئەم دەستە لاوە ، وەکو نۆبەرەی یەکـــەم ، موژدەی پاشەڕۆژیان پێوەیە ..

شبێزاد ـ لقی هەولێر

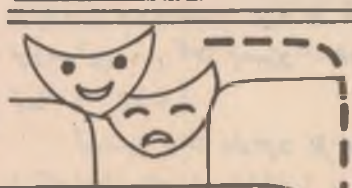

شانۆی منداڵ

تاقی کردنەوەی بزوتنەوەی چالاکی شـــانۆگەری لەگەڵ منداڵە خۆشەویستەکانماندا ، بەتاقی‌کردنەوە تەمەنێ کورتە لەم چەند ساڵانەی دوایدا ، خەریکی سەرهەڵدانە .

بەڵام هەنـــدێ چەلەمەو ڕێگای ناخۆشی هاتۆتە ڕێگا ، بۆ ئەوەی ئەم تاقی‌کردنەوانە بتوانن شـــوێن پێی خۆیان بکەنەوە ، هاوکێشـــەیەکی بێ‌گرێ بدا بەدەستەوە ... پێویستە کەسانی کارگەر لەم بەشـــەدا ، ســـەرکەوتوانە ناخۆشیە هونەری‌و بیردۆزیەکانی دەســـت‌نیشان بکەن . تاوەکو ئامانجی پەروەردەیی‌و جوانکاری بەشـــێوەیەکی هونەری ئێسك ســـوك بهێنەدی .

ئاگاداری تەمەنو شوێنەوارو رادەی ڕۆشنبیری بن ، هەر چەندە لە زۆر شانۆگەری‌دا دەمەتەقـــێ‌و گفتوگۆی منداڵی تێدابوە ، لـــە قوتابخانەکانیش‌دا ، منداڵ دەوری شـــانۆییان هەبوە ، بەڵام لەسەر شـــانۆ کەمتر پیشان بنیەران دراون

لەم ساڵانەی دوایدا زۆر شانۆگەری منداڵانمان بینـــی چ لە بواری شانۆو نۆبەرێی منداڵان ، لەوانە پیـــاوە بچکۆلەکەو گەشـــتی چارەنووس ، ڕێوی‌یە لە پێستی شێردا ، سەوزە ، بەیتـــی ڕێزانگی ، بەلەمی ئەفسوناوی ، پێڵاوی سور . هتد .

چالاکیەکانی خانەی بـــێ کەسانی ســـلێمانی ، تاکە چالاکی لە تەلفزیونـــــی تەئمیمەوە ، بـــەتوانـایی هونەرمەند رزگار کریم لـــەم بورەدا دەرکەوت ،

بۆئەوەی تایبەتی کـــاری دەرهێنانو بابەتـــی منداڵان بگرێتە ئەســـتۆ .

هەروەها ساڵی پـــار قوتابیەکی پـــۆلی پێنجەمی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی ســـلێمانی کـــە هونەرمەند قادرۆك بوو ، شانۆیی میوە خۆشـــەکەی دەرهێنا ، ئەمساڵیش هەردوو شانۆیی مەلی ئاواتو هاوڕێی گیانداران ، کە هەنگاوێکە بـــۆ پڕکردنەوەی ئەم بۆشاییە ، لەگەڵ ئەوەشدا ئەم ژمارەیە بە کەم دادەنرێت لە چـــاو ژمارەی ئەو شانۆگەریانەی بۆ گەورە پێش‌کەش دەکرێن .

لە راســـتیدا پێویستمان بەشـــانۆیی تایبەتی منداڵە تاوەکو هاندەرێکی ڕۆشنبیرانـەی جیهانی ئاڵ بوی بـــێ لە هونەرو خۆشی‌و جوانـــی بێت ، مەرجێکی بنچینەیەیی سەرکەوتنی ئەو تاقی کردنەوانە بێت . ئەوەی جێگای سەرنجە کە لە هەندێ لـەو شـــانۆگەریانەی بۆ منداڵ پێش‌کەش کراون ، رەچاوی تەمەن نەکراوە ، کە ئەمەش مەرجێکـــی گـرنگـــە لەگەڵ دیاری کردنی بیـــرو توانای منداڵ .

کە هەر قوناغێکی تەمەن جۆرە شانۆگەریەکی دەوێت ، کە شێوەو ناوەرۆکو هویەکانی گەیاندنی تیا مـــام ناوەندی گونجاوبێت .

هەر چەند شـــانۆگەری منداڵ بەشێوەیەکی گشتی تایبەت‌کاری خۆی هەیە ، کە بەستراوەتەوە ، بەگێڕانەوەو پەیوەندی توندو بەهێـــز ساکاری یاری‌و دیاری کردنی کەسێتی تیاندا . بەهاندانی هەڵوێســـتی خۆش‌و پێکەنیناوی ، کارتێکـــردنو ئەندیشەو خەیاڵی ناســـكو دورکەوتنەوە لـــە شـــێوازی ئازاردانو ترسناکانە ..... پێویستە ئەم شانۆ نازدارەی منداڵ پەرەی پێبدرێـــت ئەگەر بەکەمیش بوە ، ئاماـ نجەکانی هاوبەشی‌و کـــار‌ کردنو پەیوەندی نێـــوان شانۆو بینەران بهێتەدی .

چـــرۆ

٢ ـ ئەم منداڵە بـــە گورچیلەی دایـــكو باوکی دەژی

جونی کالســـون منداڵێکی‌ســـویدیەو تەمەنی ١٠ ساڵە هیچ جیاوازیەکی نییە لـــە منداڵانی تر تەنها ئەوە نەبێت گورچیلەکانی هی دایـــكو باوکیەتی .

ناڕەحەتی جونی هەر لـــە ساڵی یەکەمی تەمەنیـــــەوە دەستی پێ‌کرد کاتێ کە خواردنو خواردنەوەیەکی زۆری نەخوارد پزیشـــکەکان هۆکەیان پـــێ نەدۆزرایەوە پاش پێنج ساڵ نەبێت کـــە پێویستی بە گورچیلەی چەپ بوو ناچـــار «لارس اونو»ی باوکی گورچیلەی خۆیی دایە .

ساڵێکی بەســـەردا نەچوو دیسان جونی هەستی بـــە ناڕەحەتی‌و ئازار کرد ، کـــە پزیشکەکان سەیریان کـــرد وتیان گورچیلەکەی تریشـــی بەرەو وەستان دەڕواو جونی ژیانی لە مەترسی‌دایە .

ناچار «لینا»ی دایکـــی گورچیلەی ڕاســـتی خۆی پێشـــکەش‌کردو جونی چاك بوویەوەو ئیستا دەڕوات بـــۆ قوتابخانەو یاری دەکـــاتو دەخواتو زۆر زۆر ئاسایی‌یە

ئەوەی شایانی باسە جونی یەکەم کەسە لە جیهاندا کە بە دوو گورچیلەی خەڵکی تر بژی .

ئامادەکردنی

هیرش محمد امین

وێنەی قوتابیە ســـەرکەوتووەکان

ناو : هونەر عمر حمه علی احمد .

پۆل : دووەمی سەرەتایی .

قوتابخانە : ســـەرکەوتنی کوڕانی هەڵەبجە .

ناف : وژدان یونس المزوری

پولا : چوارەم بەپلەی دووەم دەرچوو .

قوتابخانە : ـحریەـ دهۆك

جیهانی منداڵان

چیرۆك بۆ منداڵان

منداڵ و جەژن

ڕۆستەم باجەلان

بەیانی‌ی جـــەژن بوو ، ـسالارـ لەخەو هەڵســـاو بینی دایکی خەریکی چەشـــت لێنانـــە ، جەژنە پیرۆزەی لێکردو دەستەکانی ماچ کرد، ئەویش ڕوومەتەکانی مـــاچ کرد . پاشان ڕووی کـــردە باوکی‌و لەنێـــو پێخەفەکەیدا وائاگای هێناو جەژنە پیرۆزەی لێکرد ، باوکیشی لەئامێزی خۆی کردو بەتووندی ماچی کرد . دوای دەمو چـــاو شوشتنو چەشت خواردنو جەژنانە وەرگرتن ، ـسالارـ جلو بەرگی نوێی جەژنی لەبەر کردو بەئازایی هاتـــە دەرەوەو ڕووی کردە ماڵـــی ـرەوەندـی هاوڕێیو لەماڵەـوە دەری هێنا . پاشـــان بەجووتە چوونە ماڵـــی ـسەربەستـو ئەویشیان لەماڵەوە دەر هێنا .

هەرکە ـســـالارـو ـرەوەندـ و ـسەربەستـ ـگەیشتنەـ ـبن لەلوگانـ بینییان هەر منالە لـــە ـلەلوكـو ـچەرخو فەلەكـ و جۆرەها یاری‌یەکانـــی پیرۆزەیان بردە سەر . جەژن ئاڵاوە . هەر لەوێندەر مشتو مڕیان لەنێوانا پەیدا بوو ، چونکـــە ـرەوەندـ حەزی دەکرد ســـواری ـچەرخو فەلەكـ بـــێ ـسەربەستـیش حـــەزی لەسواری ـلەلوكـ بـــوو بەڵام ـسالارـی منالو ژیر وتی :

ـ هاوڕێکانم گوێ بگرن !! بۆ ئەوەی قسەی هیـــچ یەکێکتان نەشکێ‌و حەزەکانمان بێنینە دی‌و لەیەکترا دانەبڕێین ، با ئەمڕۆکـــە سواری ـلەلـوكـ بین ، بەیانیش هەرکـــە گەڕانیەوە ـبن لەلوگانـ ســـواری ـچەرخو فەلەكـ دەبین .. ـرەوەندـو ـسەربەستـ بەم بڕیارەی ـســـالارـ قایل بوونو بەڕوو خۆشـــی‌و شادی‌و برایانەوە ئەم ڕۆژە ...

نازك عبدالله عمر

بەهرە جەلال

شیعر بۆ منداڵان

قوتابی زیرەك

منداڵێکی تیسك سووکم
لـــە جوانیا دەڵی‌ی بووکم
زیرەكو پـــاكو خاوێنم
مامۆســـتاکەم ناڕەنجێنم
مامۆستام لا خۆشەویستە
ڕای هێناوم وەك فریشتە
وانەکانم لـــەبـــەر دەکـــەم
بۆ ئەوەی دەرچم بەیەکەم
بێ‌گەردو بێ‌خەوشـــە دڵم
گەشـــاوەم هەروەك گوڵم
حەزم لە یـــاری‌و گەمەیە
زەردەخەنەم لـــە لا هەیە
وینە ی من زۆر پیرۆزە
ئەرکی مرۆڤی دڵســـۆزە
گوێ بۆ درۆ قـــەت ناگرم
بەڕاســـتی دەژیەو دەمرم
تێ‌دەکۆشـــم بێ ووچان
تا بەڕێزبـــم لای هەمووان

ڕێبوار محمد یوسف

هاوکاری

دەزگـــای ڕۆشـــنبیری‌و بلاوکردنەوەی کـــوردی

وەزیریـــە

تەنیشـــت

(المعهد القضـــائی)

تەلەفـــون

٤٢٥١٨٤٦

٥ خـــەت